

אוסף גלידנות

מבית "צוף" הוצאה לאור

פרשת בהר • גליון מס' 53 • תשע"ח

"ושמואל

בקוראי שמו"

טעימה מתורתו,

רשימות תלמידים

וקיום מארחות חיו

של הגאון הגדול רבי

שמואל יעקב בורנשטיין

זצ"ל

ראש ישיבת 'קרית מלך'

יריעה מיוחדת לזכרו הטהור

לרגל יום השנה הראשון לסילוקו

ל"ג בעומר תשע"ז

נתן פלדמן
02-6504055

הוצאה לאור
צוף

פארזיס צוף

כל המוספין

עיון בשילוב סדר גימיון וחזון משפס
לפי סוגיות הש"ס
מאת הרב ג' גילברט שליט"א
נתניה

ברכת אליהו

חידות ובידורי סוכנת על מסכת נדרים
מאת הרב ג' דניאל פישמן שליט"א

שיחות מוסר

קובץ שיחות מוסר
הגאון הצדיק רבי גרשון ליבמן זצוק"ל
יול ע"י מכון דעת חכמה

עינות מים

קובץ חידות על מסכת חולין ועבודה זרה
מאת כולל ברכת שלמה
ריווערדייל נ"י

אבות דרבי נתן

פירוש על פירוש אבות דרבי נתן ומסכת דרך
ארץ חזקא
הרב ג' מרדכי יהודה ויזל שליט"א

אוסף גליחות

מבית "צוף" הוצאה לאור

1. הישבתי דרכי

נקודות אור
במשנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

2. נחל אליהו

משיעורי
רבי אליהו דיסקין שליט"א

3. תמצית הש"ס

דף היומי - מ"ב ומוסר

4. עינינו גל

מאמרי עין לא ראתה

5. עומק הפשט

דיוני הלכה אקטואליים

6. פניני הלכה

מראשי ורבני החבורות
בישיבת מיר

7. שיעורי דעה

שיעורי הגאון רבי גרשון מלצר שליט"א

8. אז נדברו

מחשבות לבני הישיבות

9. הפרשה המחכימה

אוצר לקחים מעשיים בפרשה

לתרומות ולהנצחות, ניתן לפנות עפ"י
האפשרויות המופיעות בגב האוסף

גליון מספר 53

פרשת בהר תשע"ח

מכון "אוסף גליונות"

הרב נתן פלדמן - ראש המערכת

חברי המערכת

הרב אליעזר וייס שליט"א

הרב חיים וכסלר שליט"א

לתרומות

עיין בגב החוברת

לפרטים ולהצטרפות לקבלת "אוסף גליונות"

9518479@gmail.com

הפקה וסדר:

מקרא
עימוד ספרים
mikra9876@gmail.com
052-7179103

נתן פלדמן

חשבת דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת בהר ספירת העומר תשע"ח | גליון מס' 48

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוין ע"ה

בספירת העומר אנו יוצרים שבועות מעצמנו וכך אנו מקבלים תורה

זהו הדמיון לאש, כי היא הדבר הדומה לזה ביותר, אש לוקחת דבר קיים והופכת אותו לאש, ונמצא שעצם קיומו הופך להיות סיבה לאי קיומו, כשלוקחים עץ ומבעירים אותו באש אז העץ עם כל טבעו הופך להיות סיבה לכילוי, האש שולטת בו משום טבעו והופכת אותו לאין, לדבר לא קיים.

והנה כל מציאות הקיום היא הבריאה שברא בורא העולם בשבעה ימים, ויתר על כן, לשון הפסוק היא "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ" וחז"ל מדייקים כי לא נאמר "בששת ימים" כפי שלכאורה הייתה ראויה להיות הלשון, אלא "ששת ימים", העניין בזה כי כביכול זאת הבריאה עצמה, "ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ", הבריאה היא ששה ימים, ימי המעשה, ויום השבת שהוא התכלית של כל ימי המעשה, בכל ימי המעשה עובדים ועושים ופועלים כדי להגיע לתכלית, והיום השביעי הוא היום של התכלית "שבת וינפש", כפי שאנו אומרים בתפילה "תכלית מעשה שמים וארץ", זוהי המערכת שברא בורא העולם, ימי המעשה, ותכליתם בשבת.

השבת נקראת חמדת ימים, כל הימים חומדים להגיע אל תכליתם, ככל דבר החומד ושואף להגיע לתכליתו, והשבת היא התכלית, תכליתם של כל הימים, והיא חמדת הימים, כך שכביכול בורא העולם ברא שבעה ימים, ששת ימי מעשה ויום אחד שהוא התכלית, זהו כל ההיקף של הבריאה כולה, דהיינו זה הקיום.

אם כן, כמובן שחייב להיות שה"אי קיום" עומד באופן המכוון כנגד הקיום, הקיום הוא בשבעה והאי קיום הוא באותם שבעה השוללים את הקיום, כל מי ששלל מעצמו את הקיום אינו חי אחר שלא התאים את עצמו לקיום הנכון, והוא צריך לעבור את ההרגשה והכאב של האי קיום, ובסופו של דבר זה מה שיחזיר אותו לקיום הנכון, וכמובן שעדיף להגיע לקיום הנכון בדרך הישרה.

מוכח ברמב"ם שעיקר המצוה בספירת השבועות

לשון הרמב"ם במנין המצות בהקדמה להלכות תמידין ומוספין "לספור כל איש ואיש שבעה שבועות מיום הקרבת העומר", למדנו כי עיקר המצוה היא ספירת שבועות, ויותר מפורש שם בפ"ז הכ"ב וז"ל "מצות עשה לספור שבע שבתות תמימות מיום הבאת העומר שנאמר וספרתם לכם ממחרת השבת שבע שבתות, ומצוה למנות הימים עם השבועות שנאמר תספרו חמשים יום", למדנו מדבריו כי עיקר המצוה עשה היא למנות את השבועות והמצוה בספירת הימים היא לספרם עם השבועות אולם אינה העיקר, ומדויק מלשון "עם" שהעיקר כאן בספירת השבועות, וכן מביא הרמב"ם שתי פסוקים נפרדים לשבועות ולימים, וכאילו נחלקת המצוה לשתי ספירות והעיקר שבהם כאמור זו ספירת השבועות.

בדברי הגר"א שספירת שבעה שבועות מוציאה משבעה מדורי גיהנם

הגר"א בפירוש על ספר משלי בסוף פרק ו' מגלה לנו כי הספירה של שבע השבועות היא כדי לחלץ את האדם משבעה מדורי גיהנם, ישנם שבעה מדורי גיהנם וכדי לצאת מהם צריך לספור שבעה שבועות, הדברים נשגבים מעצמנו וצריך לבאר מעט בעניין.

המהר"ל מבאר בהרבה מאד מקומות מהו עניינו של הגיהנם, ומלמדנו שעניינו של הגיהנם הוא ההעדר, האי היות, ההיפך מהקיום, זה הגיהנם, ביאור הדבר, אדם שחי את קיומו בחיים של שקר, הרי שכמובן שכשהוא מגיע לעולם האמת אין לו קיום, כי מציאותו היא בעניין שאינו נמצא כלל בעולם האמת, וממילא אדם זה אינו קיים, הוא איננו, אבל בעצם הוא הרי נמצא, ואם כן עניינו של הגיהנם זה להמצא עם הרגשה של לא להיות, והוא הפנים שכנגד המציאות והקיום.

עתה יבואר הגילוי שמחדש לנו הגר"א במהותם של שבעת השבתות האלו, "שבע שבתות תמימות תהינה", ונבאר עוד כי הנה סדר הדברים הוא כך, בורא העולם ברא שבעה ימים, וימים אלו שייכים זה לזה, והיינו שכל יום מתייחס לכל יתר הימים ויש לו חלק מכל הימים כולם, כך שבכל יום יש את הקיום של אותו יום אבל הקיום הזה כולל בתוכו מהבחינה של אותו יום את כל הימים, ונמצא שבעצם השבעה האלו הם שבעה כפול שבעה וזה כל הקיום, והתכלית הסופית היא להגיע ליובל, ליום החמישים, לאותו זמן הכולל בתוכו את כל ההיקף של כל הזמן כולו, והוא הנקרא "כל" העולה למספר חמישים.

הגר"א מגלה לנו, שהספירה הזו, זו ספירה שיש בכוחה לחלץ את האדם ולהחזירו לקיום הנכון, הקיום הנכון אלה הם השבועות שכביכול בורא העולם התכוין אליהם, ועתה נתבונן בדברים להבין מעט בעומק הכונה בהם.

עניין האמת שבשבועה ושייכותו למספר שבע

ידוע עניינה של השבועה והוא לאמת את הדברים, ולכן כאשר אדם רוצה לאמת דבר ולהכריז שטענתו אמת, וכגון באופן שהוא מוכחש על ידי עד אחד, כי אף שאין מכריעים דין אלא על פי שני עדים אולם עד אחד יוצר אצלנו פקפוק והוא מחייב שבועה, וכך הוא הדין שמי שהעד מכחישו נשבע לאמת דבריו ואז הוא נאמן, השבועה מאמתת את הדברים.

והנה שורש עניין השבועה הוא במספר שבע, כך אנו מוצאים בפרשת השבועה של אברהם עם אבימלך (בראשית כ"א כ"ט) "מה הנה שבע כבשות האלה אשר הצבת לבדנה" ובסופו של דבר מאותם שבע הכבשות ומהשבועה יוצא שם העיר "באר שבע", וכלשון הפסוק "על כן קרא למקום ההוא באר שבע כי שם נשבעו שניהם", שני הדברים היו שם, השבועה והמספר שבע, וצריך להבין במה נתייחד המספר שבע להיות אותו עניין שהוא המאמת.

וכך אנו מוצאים שאפילו בורא עולם כביכול, כאשר הוא רוצה לומר לנו דבר הנראה כרחוק מהתפיסה, או כשהוא בא לקבוע דבר שיהיה קבוע וקיים ולא יוכל שום חטא לבטלו, אז כביכול בורא עולם עצמו אומר "כי נשבעתי נאם ה'" או כפי הלשון השגורה בתורה שבכתב "חי אני נאם ה'", כביכול בורא עולם עצמו אומר זאת כדי לאמת, כי נשבעתי.

ביאור הדבר, כל אימות מחייב שיהא בו חיבור לדבר שהוא אמת לאמיתו והוא מאומת מעצמו, והנה בורא העולם נקרא, כפי שאנו אומרים בברכת הלבנה "פועל אמת שפעולתו אמת", ואין כאן כפל מילים לומר שהוא פועל אמת מחמת שפעל אמת אלא הכונה בזה שהפועל עצמו הוא אמת והפעולה היא אמת, [ועל דרך שאמרו בני קרח "משה אמת ותורתו אמת"], מאמת יוצאת אמת, אולם מאמת לא יוצא שקר ומשקר לא יוצאת אמת.

זוהי לשון הכתוב בירמיהו (י' י') "וה' אלקים אמת", וכפי שכותב הרמב"ם בתחילת ה"יד החזקה" "הוא שהנביא אומר וה' אלקים אמת הוא לבדו האמת ואין לאחר אמת כאמתתו", והכונה בזה כי אמת זו מציאות מאומתת, מציאות מחויבת שלא יתכן להעלות על הדעת שהיא לא נמצאת, וכפי שמאריך שם הרמב"ם, כל מציאות שהיא אפשרית ויכולה להיות או שלא להיות אינה מציאות אמת, המציאות הזו של הבורא זאת מציאות שהיא חייבת להיות, "וה' אלקים אמת", זוהי המציאות של "פועל אמת", וישנה עוד מציאות אמת של "פעולתו אמת", ונבאר בזה.

מצינו בגמרא בשבת (ק"ד ע"א) כי המילה אמת מורכבת מהאות הראשונה בסדר האותיות א', מהאות האמצעית מ', ומהאות האחרונה ת', א מ ת, ביאור הדבר כי זוהי האמת, דבר שמכוון ומתאים לגמרי בקו ישר מהמקור ועד התכלית, כשכל חלק בהכרח יוצא ומתחייב מהחלק הקודם, וכך יש את המקור עצמו, שהוא הא', את הדבר שיוצא מהמקור שמציאותו מתאימה למקור שממנו הוא יצא, זו המציאות עצמה, והיא המ', והדבר מכוון להגיע לתכליתו שאליה חייבת המציאות להגיע, וזוהי הת', והדברים יוצאים מהמקור והולכים אל התכלית שהם צריכים ללכת ובסופו של דבר מגיעים אליה, יוצאים מא', חיים וקיימים במ', וצריכים להגיע עד הסוף, עד ת'.

וכך אנו מוצאים כי כשחסר מהאמת, הרי שאם יש דבר שאינו מחובר למקורו וחסר לו את הא' אז הוא "מת", דבר שמגיע לתכלית ואינו מחובר למקור נקרא דבר שאינו חי, כי את החיים ממשיכים מהמקור, וכמובן שאם הדבר אינו מחובר למקור הרי שגם התכלית מזויפת, זה נקרא דבר מת שאינו קיים, זוהי סתירה לקיום, ומאידך, אם יש דבר שלא הגיע לתכליתו הוא נותר בספק וכך נשאר "אם", הוא קיים רק אם, והיינו שהוא קיים אם הוא יגיע לתכלית אבל אם הוא לא יגיע הוא לא קיים וכל קיומו הוא מותנה.

מציאות אמת שייכת רק ב"פועל אמת" וב"פעולתו אמת"

עתה נבין, כי אין בעולם אלא שני דברים שהם אמת, הפועל הוא אמת כדכתיב וה' אלקים אמת, ופעולתו, היינו הבריאה שברא בורא העולם, שהיא אמת, ומכוונת ביושר מהמקור עד התכלית, וכפי שאנו יודעים שהשבת היא "סוף מעשה במחשבה תחילה", המחשבה תחילה הוציאה מתוכה מציאות ששואפת להגיע לאותה תכלית שהייתה בתחילת המחשבה, וכך הדברים נמשכים ממחשבה תחילה עד סוף מעשה והמציאות הולכת ישר, יוצאת מלכתחילה כדי להגיע לאותה תכלית ביושר והולכת ביושר ומגיעה לאותה תכלית.

אלו שתי האפשרויות שבהם ניתן להישבע, אדם יכול להישבע בשמו של בורא העולם כפי שמצאנו בכתובים שהבורא נשבע כביכול ואומר "חי אני נאם ה'", זוהי שבועה באמת של פועל אמת, ואדם יכול להישבע בלשון שבועה וכפי

משום שכל עניינה של סעודה זו הוא סעודת תחיית המתים, כאשר אחר שהבריאה הגיעה לתכלית היא מתעוררת להיברא מחדש.

השבוע זה היקף של כל המציאות כולה, השבוע זאת המציאות, זאת פעולתו שהיא אמת, לכן האמת מתגלה באותו שבוע, ולכן לשון שבועה הוא מלשון שבוע.

כאן נמצאת עיקר מלחמתם של הצדוקים עם חכמי תורה שבעל פה

הגמרא מספרת על מלחמתם של הצדוקים בחכמי ישראל בדין של עצרת אחר השבת, הדבר נראה מוזר כאשר רואים עד כמה הם נלחמו על כך בחירוף נפש בחכמי ישראל, חכמי תורה שבעל פה, ומצינו במנחות (ס"ה ע"א) שרבי יוחנן בן זכאי הוצרך להגיע אליהם ולהתווכח עמהם, וכפי שמובא שם שלא היה אדם משיבו חוץ מזקן אחד שהשיבו טענות של הבל, והגמרא טורחת ומאריכה מאד להביא ראיות ולהכריח שממחרת השבת חייב להיות יום הראשון של פסח, גם על הקרבת העומר שכתוב בה ממחרת השבת יניפנו הכהן, וגם על וספרתם לכם ממחרת השבת, על שני הדברים האלו כתוב ממחרת השבת והכונה היא ליום ראשון של פסח, כך קיבלו חכמי ישראל וזהו הפירוש הנכון, והצדוקים נלחמו בזה מלחמה קשה מאד, וכפי שמשמע מלשון הגמרא הדבר היה איכפת מאד לצדוקים.

ולכאורה על פניו נראה כי יש להם טענה חזקה, כי בפסוק כתוב וספרתם לכם ממחרת השבת, ובפשוטו שבת זו שבת בראשית, היום השביעי בשבוע, ואילו חכמי ישראל באים ואומרים שהשבת זה היום הראשון של פסח שחל באחד מימות החול, ואם כן מדוע הוא נקרא שבת, ולכן טענו הצדוקים כלפי החכמים שבתורה כתוב שלא כדבריהם, וצריך להבין מה מונח כאן בעומק הדברים, וכן מדוע דבר זה כל כך מטריף את דעתם של הצדוקים.

ההנחה הבסיסית של תורה שבעל פה היא, שחכמי התורה, מקבלי התורה שקיבלו אותה באמת והתייגעו בה, הפכו להיות בעצמם תורה, הם יכולים להגיע לאמיתה של תורה בדיוק כמו התורה מן השמים, אולם הצדוקים נלחמים בזה, וכאן נמצא חירוף הנפש שלהם, לדעתם, אמת יש רק מלמעלה, וכל מה שנעשה פה, כל מה שאנחנו חושבים וסוברים וכך נראה לנו, זאת לא אמת, האמת אמיתה של תורה, נמצאת רק שם, הם אינם מוכנים לקבל את מה שנקרא בלשון הרמב"ן הידועה (בב"ב י"ב ע"א) על החכמים, "יודעים האמת ברוח הקודש שבקרבם", זה כל עצמם של הצדוקים.

בספירת העומר, אנחנו יוצרים לנו שבוע מעצמנו, שבוע שמתחיל ביום שלישי ונגמר ביום שני וכדומה, לפעמים אכן הוא מתחיל ביום ראשון ונגמר בשבת אבל עיקר הדבר שהשבוע הוא לא שבוע שנתגלה לנו מלמעלה, אולם הצדוקים נלחמים על כך שרק השבוע שבורא העולם ברא זה השבוע האמיתי, זוהי טענתם, כשנשבעים, נשבעים רק בשבוע שבורא העולם ברא, אולם לעשות את השבוע שאנחנו יצרנו, שגם הוא

שמצאנו לשון שבועה אף אצל בורא העולם, "בי נשבעתי", והכונה היא בשבע, זוהי האמת של פעולתו אמת, זה השבע, אותו שבע שהוא הבריאה שאותה ברא העולם, ששה ימים ושבת, ועל הבריאה הזו נאמר פעולתו אמת.

זהו המושג שבועה, נתקשינו במה נשתנה מספר שבוע להתייחד לשבועה, אולם ביאור הדבר כי "שבוע" זאת האמת של פעולתו אמת, השבע זאת הפעולה שכביכול בורא העולם פעל, שבועה יכולה להיות באחד משני אופנים, כשאדם אומר שם שמים, וכמו שבורא העולם נשבע כביכול ואומר חי אני נאם ה', והיינו שהוא נשבע אולם אינו מזכיר לשון שבועה אלא מזכיר את האמת של קיומו ותולה את הדבר באמת של פועל אמת, וכשבורא העולם אומר בי נשבעתי נאם ה', הרי שהוא תולה זאת באמת של פעולתו אמת, ואומר לנו, כשם שזאת אמת כך מה שאני אומר לכם זאת אמת.

וכך מתכוין כל אדם כשהוא נשבע לתלות ולהעמיד את דבריו בדוגמת האמת המוחלטת הקיימת, וזהו השבע, הוא הדבר המאומת בבריאה, זוהי כל המציאות שאותה פעל ועשה בורא העולם בשבעה ימים.

האור החיים בפרשת "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם" מגלה חידוש מרעיש, ואומר, שלעולם אין במציאות בריאה יותר משה ימים ושבת, זה מה שברא בורא העולם וזהו הקיום כולו ואין יותר מזה, אולם בכל פעם שמגיעה שבת ומתעוררת התכלית שלשמה כביכול בורא העולם ברא את הכל, מתעורר שוב רצון לברוא מחדש, ואז בורא העולם בורא עוד פעם ששה ימים ושבת, אבל אין בעולם אף פעם קיום ליותר משה ימים ושבת, זאת הבריאה ואין בריאה גדולה יותר, ששה ימים ושבת זה כל ההיקף של הבריאה, [היינו הבריאה שלנו שאנחנו חיים בה] ובצורה כזאת היא נבראה, ובכל פעם שהשבת מסתלקת מתגלה עוד פעם ה"ויהי ערב של יום ראשון" וזה חוזר שוב להיות יום ראשון, יום ראשון באמת.

לשון הטור באורח חיים סימן ש' "לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת אפי' אינו צריך אלא לכזית כדי ללוות השבת", זוהי סעודת מלוה מלכה, ולכאורה תמוה הדבר מהי סעודת מלוה מלכה לכבוד השבת, הרי השבת כבר הסתלקה ואיננה איתנו ואנחנו כבר בימות החול ואף עושים מלאכות, אולם הביאור בזה כי הסעודה היא בגלל חידוש הבריאה שהגיע מכוחה של שבת, אנחנו מקבלים כאן "ויהי ערב" חדש של יום ראשון, ולמחרת בבוקר יהיה "ויהי בוקר", מכח השבת חוזר להיות יום ראשון.

ובב"י שם איתא וז"ל "ובסדורים מפרש אבר יש באדם ונסכוי שמו ואינו נהנה באכילה אלא במוצאי שבת עכ"ל". ישנו עצם אחד באדם הנושא בתוכו בכוח את כל קומת האדם וממנו תהיה תחיית המתים, העצם הזה אינו נהנה ואינו ניזון משום מזון שהאדם אוכל רק מסעודת מלוה מלכה, זהו עצם הלוח הנקרא נסכוי בלשון חכמים, עצם זה ניזון רק מסעודה זו

לעניין תשלומין דקרבות בזמן בית המקדש, דיש לו תשלומין ששה ימים נוספים אחר העצרת, ומהי המשמעות בשם החג "חג השבועות".

עוד צריך להבין, כי הנה בפשטות התורה אינה רומזת בשום מקום שחג השבועות הוא זמן קבלת התורה, ובפסוק הוא נקרא "יום הביכורים" ובמקום נוסף נאמר "וחג שבועות תעשה לך ביכורי קציר חטים", אולם אין לנו שום רמז על מתן תורה, בתפילה אנו אכן אומרים "יום חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו" ואם כן היה מן הראוי שדבר זה יהיה נרמז באופן שהוא בתורה, וכפי שנמצא בתורה עניינם של חג הפסח וחג הסוכות, והיכן נמצא דבר זה.

אולם באמת הדבר נמצא במקום שבו הוא חייב להיות מרומז, זה מרומז בשמו של החג, "שבועות", והכונה בזה כי כאן הייתה מהדורה נוספת של הבריאה, הבריאה הייתה שבוע, וכאן אנחנו מקבילים ובוראים את בריאת השבוע, אבל אנחנו בוראים בריאת שבוע שאנחנו יצרנו, מכיון שהשבוע עניינו פעולתו אמת, אף חג השבועות עניינו השבועות, והפירוש הוא "ונתן לנו תורת אמת", הכונה ב"תורת אמת" היינו שאפשר להישבע בה, זוהי לשון הכתוב "ביום הביכורים וגו' בשבועותיכם", השבועות האלו הם שבועות שלנו, אנחנו יצרנו אותם.

עתה יבואר לנו עומק דברי הרמב"ם, שחידש כי עיקר המצוה היא למנות את השבועות, עיקר מצות הספירה היא הגילוי של השבועות, אלא שצריכים לספור גם את הימים עם השבועות, ולכן החג נקרא חג השבועות משום שזו עיקר מצות הספירה, "שבעה שבועות תספר לך מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבועות", ובמצות "תספור חמישים יום" אנו סופרים את הימים ומצרפים אותם לשבועות.

והנה, לכאורה צירוף המילים "ספירת העומר" צריך ביאור היאך קאי הספירה על העומר וכיצד מתפרשים מילים אלו, והראשונים כבר מתקשים בכונת הדברים, והעניין בזה [ויש להאריך בזה] כי פירוש המילים "ספירת העומר" הוא מלשון מלאכת מעמר בשבת, שעניינה לקבץ פרטים ולחברם יחד לחבילה אחת שלימה, כך היא אף ספירת העומר, הספירה שלנו מעמרת את ימי הספירה, מחברת ומצרפת אותם לשבועות, זה נקרא ספירת העומר, הימים מצטרפים יחד להיות שבוע, והיוצא מזה זה מתן תורה עצמו, שהוא השבועות עצמם, היינו השבועות שאנחנו יצרנו, והשבועות שאנחנו יצרנו זה גילוי אמתה של תורה בעולם.

מצינו כי החתם סופר נהג, וכך נהגו אחריו גדולי תלמידיו ועוד רבים, ללמוד בין פסח לעצרת את מסכת שבועות, ישנם שביארו זאת בכך שישנם מ"ט דפים, (אף שלמעשה הם מ"ח) אולם ודאי אין זו הסיבה, וכי משום שכך אירע בהדפסת הש"ס על ידי מדפיס נכרי שסידר את רש"י ותוס' על העמוד, לכן נהגו גדולי עולם ללמוד דווקא מסכת זו בין פסח לעצרת, אולם על פי מה שנתבאר מובן כי מסכת שבועות העוסקת בשבועה שייכת לעצם החג, חג השבועות זהו החג של האמת שנשבעים בה.

יהיה שבוע, שגם בו אפשר יהיה להישבע, כנגד זה הם נלחמו בחירוף נפש, על זה יצא הקצף, דבר זה הוא נגד עצם קיומם, הרי כל עניינם הוא ההתנגדות לתורה שבעל פה, לדבריהם, כל מה שעולה ויוצא מתורה שבכתב זאת אמת ואמת לאמתה, אולם כל מה שמתבאר מעומק הלב של מקבלי התורה, מה שנקרא בשבילנו אמתה של תורה, "יודעים האמת ברוח הקודש שבקרבם", בשבילם כל זה זאת לא אמת, וממילא אכן יוצא מזה שהם לומדים לא נכון, הם קוראים את הכתובים כפי דעתם העקומה ונמצא שכל דבריהם שקר ואין להם שום חיבור לשום אמת.

ואכן מצינו כי כאשר חכמי ישראל מגיעים להשגה ולתפיסה שכך מתחייב, הרי שזאת אמתה של תורה והם נשבעים על כך, וכך מפורסמים דברי הגמרא במסכת שבועות (כ"ו ע"א) "דבר כהנא ורב אסי כי הוו קיימי מקמי דרב מר אמר שבועתא דהכי אמר רב, ומר אמר שבועתא דהכי אמר רב. כי אתו לקמיה דרב אמר כחד מינייהו אמר ליה אידך ואנא בשיקרא אשתבעי, אמר ליה לבך אנסך", שניהם נשבעו כל אחד על דעתו שלו, והרי אחד מהם היה חייב להישבע לשקר, לא יתכן אחרת, אבל האמת שבלבם הייתה ברורה כל כך עד שהם נשבעים בה.

וכן מצינו כי רבי טרפון היה רגיל להגיד "אקפח את בני שזו הלכה מקופחת" וכאילו היה מקלל עצמו כאשר היה מתווכח עם שכנגדו, ואומר שהדבר אינו יכול להיות נכון, ואיתא בריש פרק השוכר את הפועלים (ב"מ פ"ה ע"א) "איקלע רבי לאתריה דרבי טרפון אמר להו יש לו בן לאותו צדיק שהיה מקפח את בניו" ופירש"י התם "שהיה רגיל לאמר אקפח את בני כשנשבע", רבי התפעל שנותר לו בן בחיים לאותו צדיק שהיה מקפח את בניו כי הדבר היה נראה לו כבלתי אפשרי, רבי טרפון היה נשבע בחיי בנו וסיכן את חייו ויותר מכך, אולם כך היא אמתה של תורה, זאת אמת שנשבעים בה.

זהו השבוע שאנחנו יוצרים, אנחנו סופרים ימים ועושים מהם שבוע, וכך זה נהיה שבוע שאנחנו יצרנו, והשבוע שאנחנו יצרנו הוא שבוע שנשבעים בו, גם הוא פעולתו אמת, בדומה לפעולתו של בורא העולם, כביכול בורא העולם ברא ששה ימים ושבת, ואנחנו, מכח תורה שבעל פה, גם יוצרים ששה ימים ושבת, עד שאנו מגיעים ל"שבע שבתות תמימות תהיינה", ספרנו ששה ימים והגענו לשבת ושוב ספרנו ששה ימים והגענו לשבת, והשבת היא שבת, כך יש לנו ששה ימים ושבת שאנחנו יצרנו, אנחנו יצרנו את הדבר שנשבעים בו, את מה שנקרא פעולתו אמת.

זהו עיקר שמו של "חג השבועות"

לכאורה צריך להבין מהי משמעות המילים "חג השבועות", הרי בפשטות חג זה שייך ליום החמישים לספירה והיה צריך לקרוא על שם הימים כפי שכתוב בתורה "תספור חמישים יום", ובמה נתייחד לקרוא על שם השבועות, וכן מצינו בדברי הגמרא בר"ה (דף ה' ע"א) "מנה ימים וקדש עצרת", [ואף דאיתא התם דשבועי נמי מנינן אולם איירי רק

נחל אליהו

השמחה בל"ג בעומר - הסרת חרון אף

עושה, שפסקו למות?! הלא לא נשארו אף לא אחד מהתלמידים, שכולם מתו, ומה טיבה של שמחה זו? ועוד שמה שפסקו למות היא סיבה להפסיק את האבילות, אך לא לעשות לאותו יום יום טוב?

ובפרי חדש (סי' תצג ס"ב) מיישב: שהשמחה היא על אותם תלמידים שהוסיף אח"כ רבי עקיבא, שלא מתו כראשונים. וכע"ז כתב האר"י ז"ל: שהטעם שיום זה הוא יום טוב, מפני שבו ביום נסמכו חמשה תלמידים חדשים, וביניהם היה רבי שמעון בר יוחאי ולכן נקרא ל"ג בעומר יום שמחתו של רבי שמעון בר יוחאי.

אבל מדברי הראשונים שפירשו הטעם מפני שפסקו למות, נראה שיש שמחה בעצם זה שפסקו למות, ולא רק מחמת שהיו תלמידים חדשים, כדברי האר"י ז"ל והפרי חדש, וצריך ליתן טעם, לשמחה מה זו עושה?

כעין זה מצאנו במשנה בסוף מסכתא תענית (ל, ב): לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים, ובגמ' שם הובאו כמה טעמים לשמחה בחמשה עשר באב, ורבה בר בר חנה אמר בשם רבי יוחנן: יום שכלו בו מתי מדבר. ואף שם עולה התמיהה, הרי כבר מתו כל מי שהיה בכלל גזירת (במדבר יד, לה): במדבר הזה יתמו ושם ימתו, ולא היה עוד מי שימות, ועל מה השמחה הגדולה, שלא היו ימים טובים כמותה? (ועי' ביאור הגר"א סי' קלא ס"ק טז, שדימה הדברים).

וטעם הדבר מתבאר, בלשונו הזהב של הרמב"ם בפירוש המשניות תענית שם: ובחרו יום חמשה עשר באב, לפי שבו נסתלקה המגיפה ממתי מדבר בשנת הארבעים, כי המוות הייתה הרבה בכל תשעה באב, ובשנה האחרונה נסתלקה, והמתו עד חצי החודש, ואז בטחו בנפשם, והאמינו בעצמם, והרגישו בו רצון הבורא והשבת חרון אפו וסילוק חמתו מהם, ולפיכך עשו אותו יום משתה ושמחה.

בל"ג בעומר, נפסק להלכה (או"ח סי' תצג ס"ב): שאין אומרים בו תחנון, ויש בו שמחה גדולה, וכמה טעמים נאמרו בראשונים, מה טעם השמחה יתירה שביום זה. אחד הטעמים שהוזכרו (טור שם): מפני שבו פסקו תלמידי רבי עקיבא מלמות, ועל כך השמחה הגדולה.

ושורש הדברים, מדברי חז"ל ביבמות (סב, ב): שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת ועד אנטיפרס, וכולם מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, והיה העולם שמם, עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום, ושנאה להם, רבי מאיר, ורבי יהודה, ורבי יוסי, ורבי שמעון, ורבי אלעזר בן שמוע. תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת. ובמדרש (הביאו הבית יוסף שם) שנינו: שמתו מפסח ועד פרוס עצרת, דהיינו חמשה עשר יום קודם עצרת, שהוא ל"ד בעומר, ולפיכך רק מיום ל"ד בעומר רשאים להסתפר, אך הרמ"א (שם) מביא את שיטת מהרי"ל: שמל"ג בעומר רשאים, מפני שפסקו בל"ג בעומר.

ובמדרש רבה (בראשית פר' סא אות ג) שנו: ובסוף העמיד שבעה, רבי מאיר, ורבי יהודה, רבי יוסי, ור' שמעון, ורבי אלעזר בן שמוע, ורבי יוחנן הסנדלר, ור' אליעזר בן יעקב, ואית דאמרי ר' יהודה, ור' נחמיה, ורבי מאיר, רבי יוסי, ורשב"י, ור' חנינא בן חכנאי, ורבי יוחנן הסנדלר - שהיו לו לבסוף שבעה תלמידים, ולא רק חמשה כמבואר בתלמוד דידן.

מה השמחה המיוחדת שפסקו למות הרי לא נשאר עוד תלמידים

אך השאלה העולה מעצמה, ולשמחה מה זו

מה היא חמלה? מתי שיך הלשון חמלה? ובמה היא גדולה ויתירה?

חמלה, מבאר הגר"א: שיך רק אחרי חרון אף, כשהיה חרון אף ומסתלק נקרא חמלה, כי החמלה הוא אחרי הכעס, ולפיכך אומר הגר"א: אהבה רבה אהבתנו - בימי האבות ומועד צאתנו ממצרים, ולוחות ראשונות של מתן תורה, שהיה אהבתך רבה עלינו, חמלה - זה לוחות שניות שניתנו ביום כיפור, אחר חטא העגל, שניתנו אחר השבת חרון אפו של הקב"ה, ובלוחות שניות הייתה החמלה גדולה ויתירה - שהשפעת עלינו יותר טובה מבלוחות ראשונות, שאז זכו לציווי על הקמת המשכן, שעל ידו שורה השכינה בישראל. ובדרך דרוש אפשר להוסיף, שחמלה הם אותיות מחילה.

מבואר בדבריו יסוד נורא, שאחרי תיקון של חטא, יש חמלה מיוחדת מהקב"ה, חמלה של תשובה לאחר החטא!!

וכן בסדר התפילה בימים טובים אומרים: אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו ורצית בנו, וביאר הגר"א (סידור הגר"א): שזה נאמר כנגד שלושה רגלים, "אתה בחרתנו" כנגד פסח, שבו היה יציאת מצרים, "אהבת אותנו" כנגד שבועות, שניתנה בו תורה לישראל, שנקראת אהבה, "ורצית בנו" כנגד חג הסוכות, שבו יש ריצוי לישראל, מפני שהריצוי מגיע לאחר שיש תשובה ומחילה של יום הכיפורים.

מבואר כאמור, שאחרי שיש תיקון של החטא ומחילה של יום הכיפורים, יש חמלה מיוחדת שיש אף ריצוי, וזהו חג הסוכות, וכיון שיש בו חמלה גדולה ויתירה, נקבע שמו: זמן שמחתנו, יותר משאר המועדים, שיש בה שמחה יתירה מפני החמלה והריצוי.

זהו היום טוב הגדול שיש על סילוק החרון אף, שיש בו חמלה יתירה ורצוי, ולכן לא היו ימים טובים לישראל כימים אלו. ויבואר בהרחבה בעז"ה בעניני תשעה באב.

כן העניין אף ביום טוב של ל"ג בעומר. בל"ג בעומר שפסקו תלמידי רבי עקיבא למות, מפני שתמו כולם, היה העולם שמם! לא תלמידיו לבד מתו אלא כל העולם היה שמם, שכחת התורה! חושך עצום! מסילוקם של עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא. ההפסד היה גדול ועצום, מפני שכל התורה שבעל פה הייתה

מבואר בדברי הרמב"ם, שהשמחה אינה על עצם הפסקת המיתה, שעל כך אין מקום לשמחה, אלא השמחה היא על סילוק החרון אף, שעל ידי שפסקו למות נסתלק מהם החרון אף, ונהיו רצויים לפני הקב"ה. קודם שמתו כל הדור ההוא - בני ישראל היו נזופים לפני הקב"ה, והיה בהם חרון אפו, כמו שכתב רש"י (דברים ב, יז): שמשלוח המרגלים אין כתוב וידבר - שהוא לשון חיבה, וישוב הדעת ודיבור פנים אל פנים, אלא ויאמר, רק אחרי ארבעים שנה, כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות, נאמר (דברים שם): וידבר ה' אלי לאמר, שחזרו ישראל להיות רצויים לפני ה', ונסתלק חרון אפו, ועל כך בחמשה עשר באב, כשבטחו בנפשם שנסתלק חרון אפו, עשאוהו יום משתה ושמחה.

השמחה היא על סילוק חרון אף כעין ט"ו באב ויום הכיפורים

ובזה מתבאר עוד, לשון המשנה שם: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים, מה הדמיון בין ט"ו באב ליום הכיפורים, הרי לכאורה יום הכיפורים שהוא יום מחילה וסליחה, גדול הרבה יותר מט"ו באב, ומדוע נשנו במשנה כאחד?

התשובה היא, לכלל ישראל במדבר היו שני חטאים גדולים, חטא העגל, וחטא המרגלים, ביום הכיפורים קיבל הקב"ה את תחינת משה רבינו, ונתרצה לישראל, וסלח להם על עוון העגל, ולמחרתו נצטוו על עשיית המשכן (שמות כה, ח): ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ובחמשה עשר באב הרגישו רצון הבורא, והשבת חרון אפו וסילוק חמתו מהם, מעוון המרגלים, כמו שביאר הרמב"ם. סילוק החרון אף והשמחה שהיה בט"ו באב, הרי הוא שווה לסילוק החרון אף שהיה ביום הכיפורים על חטא העגל! זהו המכנה המשותף בין יום כיפור לט"ו באב, ולפיכך נשנו במשנה כאחד.

בביאור הגר"א לשיר השירים (א, יז), כתוב דברים נפלאים, שיבארו גודל היום טוב שבחמשה עשר באב:

אנחנו אומרים בכל יום בסדר התפילה: אהבה רבה אהבתנו ה' אלוקינו, חמלה גדולה ויתירה חמלת עלינו.

תלויה בהם! שהרי מחמשה תלמידים בלבד שהעמיד אחרי כן, נשנית כל התורה שבעל פה שיש לנו היום, משנה, ספרא, ספרי, תוספתא, זוהר, כולם נשנו על ידי תלמידיו, וכולהו אליבא דר"ע. ומפני כן בדור כזה של מוסרי התורה, מדת הדין הייתה מדוקדקת שלא יהיה שום פגם במידות, הכל צריך להיות נקי, שהרי ודאי תלמידי רבי עקיבא היו גדולי עולם, תנאים גדולים, שהרי רבי עקיבא היה רבם, ורבם אינו ללימוד תורה בלבד, אלא אף לתיקון המידות, ואיך יתכן שפגמו וקלקלו עד שלא נהגו כבוד זה בזה? ובהכרח שח"ו לעלות על הדעת שהיה בהם פגם לפי השגתינו, אלא היה זה משהו דק מן הדק בעומק הנפש, אבל כלפי חוץ לא ראו שום פגם וקלקול. ואת כל זה הפסדנו ואיבדנו בזמן זה שמפסח ועד ל"ג בעומר, ובו פסקו כולם למות, ונעשה העולם שמם!

השמחה הגדולה על ההתחלה של תושב ע"פ על ידי חמשה תלמידים

וביום זה אף הגיעה הישועה! רבי עקיבא הולך אצל רבותינו שבדרום, ומעמיד תלמידים חדשים, ושונה להם תורה שבעל פה. אף זה היה בל"ג בעומר.

נמצא אם כן, שביום זה שפסקו תלמידי ר"ע למות, שמתו כולם, נסתלק החרון אף שהיה על התורה שבעל פה, ומכאן והילך, באה החמלה גדולה ויתירה, החמלה

- שהתחיל מהלך חדש של התורה שבעל פה, אחר הסרת החרון אף, וגדולה ויתירה - שנוסף בה עוד מה שלא היה קודם לכן, עד שכתב האר"י הקדוש: שיום ל"ג בעומר הוא ראש השנה של תורת הזוהר, ועל פי האמורא אפשר להוסיף על דברי האר"י ז"ל, שיום זה הוא ראש השנה לכל התורה שבעל פה. ומיושב היטב טעם השמחה הגדולה בל"ג בעומר, היום שבו פסקו תלמידי ר"ע למות, ונסתלק החרון אף.

ועל פי האמורא, יש לבאר אף לפי המהלך של האר"י ז"ל, שטעם השמחה בל"ג בעומר מפני שבו נסמכו תלמידים חדשים, שיתכן שלא היה סמיכת התלמידים באותו היום, אלא שבכך שפסקו למות, שזה היה סילוק החרון אף, על ידו נהיו כלל ישראל ראויים שיעמיד רבי עקיבא חמשה תלמידים חדשים, שעל ידם תעמוד תורה שבעל פה.

ובאר"י ז"ל מובא, שבל"ג בעומר שהוא יום שניתנה בו תורה שבע"פ מחדש, נהגו להשתטח על קברי כל החמשה תלמידים, אמנם יום זה קורא אותו האר"י ז"ל: יום שמחתו של רבי שמעון בר יוחאי.

ומפני שהחמלה ה"יתירה" שיש בל"ג בעומר, היא תורת הסוד שגילה רבי שמעון בר יוחאי, וודאי שמכל החמשה תלמידים היה שמחת התורה עצומה, והיא בכלל החמלה גדולה, אבל החמלה ה"יתירה" היא חלקו של רבי שמעון בר יוחאי, שתורת הסוד יתירה על מה שהיה לנו מקודם, ולכן נקרא היום הזה יום שמחתו של רבי שמעון בר יוחאי.

יסוד חשוב נוסף יש בימים אלו, בלימוד תורה שבעל פה

בנביא ישעיהו (ג, ו) נאמר: והמכשלה הזאת תחת ירך, ופירשו חז"ל (שבת קיט, א) שהכתוב הזה מדבר על תורה שבעל פה. ומהכתוב הזה דרשו (גיטין מג, א): אין אדם עומד על דברי תורה, אלא אם כן נכשל בהן.

והנה ידוע (על בית הלוי דרוש יח), שכשניתנו לוחות ראשונות לא היה לישראל אלא תורה שבכתב, מפני שכל התורה כולה הייתה חקוקה בהם, אף מה שעתה בידינו הוא בכלל תורה שבעל פה, ואין לכלל ישראל חלק בה, והמכתב מכתב אלוקים הוא חרות על הלוחות (שמות לב, טז), אבל בלוחות שניות לא נכתב אלא תורה שבכתב, והמשנה וההלכה נשארו תורה שבעל פה, ככתוב (שמות לד, א): פסל לך, ויש לכלל ישראל חלק בתורה עצמה, שהיא מעלה יתירה על מה שהיה מתחילה בראשונות.

החטא הגדול שהיה לפני הלוחות השניות, שבהם נהיה המהלך של תורה שבעל פה, הוא חטא העגל שנכשלו בו ישראל לפני שהיה תורה שבעל פה, ורק אחריו זכו לתורה שבעל פה. יש פה גילוי עצום בחז"ל, שאין אדם עומד על דברי תורה, דהיינו על תורה שבעל פה, אלא אם כן נכשל בהן, ולפיכך קודם שנכשלו בחטא העגל לא יכלו לקבל תורה שבעל פה.

וכן הוא במיתת עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא, על ידי המכשול שלא נהגו כבוד זה בזה, זכו כלל ישראל לחמלה גדולה ויתירה שבתורה שבעל פה, שיש היום. ואף בנס פורים, שכתב החתם סופר: שהטעם שלעולם פורים ול"ג בעומר חלים באותו יום בשבוע, מפני הדמיון שבהם, שבשניהם היה התחלה חדשה לתורה שבעל פה, היו הדברים כן, אחרי המכשול הגדול שהיה לכלל ישראל, שנהנו מסעודתו של אותו רשע, הדר קבלוה באהבה בימי אחשורוש - הייתה התחדשות במהלך התורה שבעל פה, אחרי שנכשלו בה.

וכדרך הזה מצאנו אף בט"ו באב, שאמרו בגמ' (תענית לא, א): שמט"ו באב ואילך מאן דמוסיף - יוסיף, ודלא מוסיף - יסיף, ופי' רש"י: לפי שהלילות מתארכים, ראוי להוסיף בה בלימוד התורה בלילה, והמוסיף - יוסיף חיים, ושאינו מוסיף - ימות בלא עתו, הרי שיש בזה התחלה נוספת למעלת תורה שבעל פה, שזמנה בלילה, וזה נהיה אחרי המכשול של המרגלים.

יסוד גדול זה, שכל התחלה והצלחה בתורה שבעל פה, מגיעה אחרי נפילה או מכשול, צריך כל אחד לדעת ולהפנים. ואף בתורה שבעל פה שלו! ידע נאמנה, שאם ח"ו הוא נכשל, אל לו להתייאש מחמת כך, אלא אדרבה זה סימן שהוא עמל ויגע, והמכשלה הזאת תהיה בסוף תחת ידו, וודאי יגדל לתלמיד חכם.

לע"נ הרבנית
בת שבע בת הרב
יהושע דב הלוי
נלב"ע ד' אייר תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה.

לתרומות להוצאת הגליון ניתן לפנות לפל': 052.7683029

להצטרפות בלבד לקבלת הגליון בדוא"ל:

2132817@gmail.com

להערות ותגובות בדוא"ל:

n0527683029@gmail.com

לזכות ולע"נ
ר' יוסף ב"ר יהושע זליג
נלב"ע ו' שבט תשע"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

גליון תמצית שבועי

בהר התשע"ח

גליון מס' 58

פסול טבול יום לעבודה

י"ז: טבול יום שקיבל את הדם פסל.

רבי סימאי לומד (רמז) דין זה מדכתיב "קדושים יהיו ולא יחללו", וכיון שטמא נלמד כבר מ"וינזרו" תנאו ענין לטבול יום. ואין אומרים תנאו ענין לקורח קרחה או למשחית פאת זקן, כיון שלומדים מתרומה שטבול יום שעבר ועבד חייב מיתה, וא"כ מי שפוסל תרומה פוסל עבודה, וקורח קרחה ומשחית פאת זקן מותרים בתרומה.

א"א ללמוד טבול יום מטמא, דטמא חמור שהרי מטמא אחרים. וא"א ללמוד מחוסר כיפורים מטבול מום, שהרי טבול יום חמור שהוא פסול בתרומה. וא"א ללמוד טבול יום ממחוסר כיפורים, דמחוסר כיפורים חמור שהרי הוא מחוסר מעשה. וא"א ללמוד מחוסר כיפורים מטמא וטבול יום, שהרי שניהם אינם אוכלים בתרומה. וא"א ללמוד טבול יום ממחוסר כיפורים וטמא, שהרי שניהם מחוסרים מעשה, (וסבר דמחוסר כיפורים דזב כזב, ולא קלשה הטומאה).

י"ז: מחוסר כיפורים דזב- פרה ששרפה אונן או מחוסר כיפורים כשרה, וליוסף הבבלי אם שרפה מחוסר כיפורים פסולה. הגמ' אומרת שאין הכרח שנחלקו אם מחוסר כיפורים דזב כזב והוי טמא וכתב "ושרף איש טהור", או דאינו כזב. די"ל דלכו"ע הוא כזב, אלא כיון דכתיב "וזהו הטהור" מכלל שהוא טמא שהרי כבר כתוב ולקח אזוב וטבל במים איש טהור, ולומדים מזה שטבול יום כשר, נחלקו אם הותרה טומאה דאזוב פרשה והיינו טבול יום דנבילה ודשרץ, אבל מחוסר כיפורים של זב שהוא חמור מטבול יום דמת שכן טומאה יוצאת מגופו לא, או שהותרה כל טומאה.

פסול מחוסר בגדים לעבודה

מחוסר בגדים פסול לעבודה, דכתיב "יין ושיכר אל תשת" וכתב "להבדיל בין הקודש ובין החול" לומר שעבודה בשכרות קרויה חול, (ולמסקנה לומדים מפסוק זה שאסר לשתות יין להורות הלכה), ולומדים מחוסר בגדים ומי שלא רחץ ידיים ורגלים מגז"ש חוקה חוקה. ואמנם א"א ללמוד משם אלא עבודה שזר חייב עליה מיתה דכתיב התם "ולא תמות", ולכן לומדים מדכתיב "וחגרת אותם אבנט אהרן ובניו, וחבשת להם מגבעות, והיתה להם לחוקת עולם", שאם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם. ושתויי יין לומדים חוקה חוקה ממחוסר בגדים.

י"ח: וצריך לכתוב גם "ונתנו בני אהרן הכהן" והיינו שיהיה בכיהונו, אבל כה"ג שלבד בגדי כהן הדיוט ועבד עבודתו פסולה, דמ"והיתה להם" ליכא למילף אלא עבודה המעכבת את הכפרה.

וצריך לכתוב גם "וערכו בני אהרן הכהנים את הנחתים", והיינו שיהיו בכיהונם, אבל כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד עבודתו פסולה, דמ"והיתה להם" א"א ללמוד אלא שמחוסר בגדים פסול, ולא ייתור בגדים.

דיני בגדי כהונה

בגדים משוחקים ישיים, שעבד בהם עבודתו כשרה.

לבש ב' מכנסים, או ב' אבנטים, או שחסר לו מבגדי הכהונה בגד אחד, או שהיתה לו רטיה על המכה תחת הבגד, או שהיו הבגדים מטושטשים בטיט, או קרועים ואפי' חדשים, ועבד, עבודתו פסולה.

י"ח: ואם היו מסולקים מהקרקע כיון שהם קצרים, לשמואל אם סילקם ע"י אבנט כשרים ואם הם חסרים באורכם פסולים, ולרב בזה ובזה פסולים.

ואם היו מרושלים נגרים בקרקע, לשמואל כשרים ולרב פסולים, ורק היכא שסילקם ע"י אבנט כשרים.

אם הדין הנ"ל תלוי בדין טלית של ה' כנפות- והנה כתיב "על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה", בברייתא אחת לומדים מ"אשר תכסה בה" לרבות בעלת חמש כנפות, ומ"ארבע" לומדים למעט בעלת שלש כנפות, ועדיף לרבות חמש לפי שיש בכלל חמש ארבע. ובברייתא אחרת ממעטים מארבע גם בעלת שלש וגם בעלת חמש. רב ירמיה מדיפתי רוצה לומר שהמחלוקת היא אם יתר

כל הזבחים שקיבלו דמן:

פסול זר לעבודה

זר שקיבל את הדם פסל.

ללוי לומדים דין זה מדכתיב "דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו מקדשי בני ישראל, ולא יחללו", ללמד שבני ישראל מחללים את הקדשים. דאין לומר שבא למעט נשים, שהרי גם קרבן נשים צריך להקרב בטהרה. ואין לומר שבא למעט עכו"ם שהרי קרבן עכו"ם אינו קרב בטומאה, דאפי' הציץ אינו מרצה על קרבן עכו"ם שקרב בטומאה, בין בשוגג בין במזיד.

ט"ז: ולתנא דבי רבי ישמעאל לומדים שזר מוזהר מעבודה דכתיב "וזר לא יקרב אליכם", (דאם לומדים מ"וינזרו" הרי כתיב בהם נמי "ולא יחללו"). והא דזר פסול לקבלה הגמ' רוצה ללמוד דין זה מצד השוה מבעל מום וטמא, דאם בעל מום שכשר לאכילה אם עבד חילל, כ"ש שזר שאינו אוכל ק"ק אם עבד חילל. ואי תימא שמום חמור שפוסל בקרבן ובמקריב, נימא טמא יוכיח. ואי תימא שטמא חמור שכן מטמא אחרים, בעל מום יוכיח. ולומדים משניהם בצד השוה. והגמ' דוחה דמה לבעל מום וטמא שכן לא הותרו בבמה. ולכן הגמ' רוצה ללמוד צד השוה מבעל מום ואונן, דאי תימא מה לאונן שכן אסור במעשר, נימא בעל מום יוכיח. ואין להקשות ששניהם אסורים בבמה, די"ל שאונן מותר בבמה. **לרב משרשיא** לומדים שזר מחלל את העבודה מיושב שהוא פסול לעבודה, ואין לפרוץ מה ליושב שכן פסול לעדות, דאיכא למילף מת"ח שהוא כשר לעדות יושב, ושם יושב לא פריך, ואי פריך לומדים צד השוה מיושב ומאונן או טמא או בעל מום, ובבמה יושב כשר, דכתיב "לעמוד לשרת לפני ד'".

פסול אונן לעבודה

אונן שקיבל את הדם פסל.

י"א שלומדים דין זה מדכתיב בכהן גדול "ומן המקדש לא יצא ולא יחלל", לימד על כהן הדיוט שאם לא יצא חילל.

ולרבי אלעזר לומדים דין זה מדכתיב גבי שעיר החטאת ששרפו אחר מיתת נדב ואביהוא, שהיו אוננים, ואמר אהרן וכי "הן הקריבו" והרי הדיוטות פסולים לעבודה אוננים, הרי אני הקרבת יוכה"ג מקריב אונן, ומבואר שאם הם הקריבו היה הקרבן פסול. והמ"ד הראשון סובר שמפני טומאה נשרפה. ור"א חולק על הדיוק של המ"ד הראשון.

ט"ז: לתנא דבי רבי ישמעאל לומדים דין זה מצד השוה מבעל מום זר וטמא, דאי תימא שבעל מום חמור שכן פוסל בין בקרבן בין במקריב, זר יוכיח. ואם תאמר שזר חמור שהרי אין לו תקנה, בעל מום יוכיח. ואם תאמר ששניהם חמורים שהרי לא הותרו מכללם, אבל אונן הותר בכה"ג, טמא יוכיח. ואם תאמר מה לטמא שכן מטמא, זר ובעל מום יוכיחו. ואין לומר מה להצד השוה שבהם שלא הותרו מכללם אצל כה"ג בקרבן יחיד, דמ"מ שם טומאה הותר. ואזהרה לאונן לומדים מ"הן הקריבו" וס"ל שהחטאת נשרפה מפני האנינות, וכן"ל.

לרב משרשיא לומדים דין זה מק"ו מיושב שאף שהוא אוכל קדשים מ"מ אם עבד חילל, כ"ש שאונן שאינו אוכל בקדשים שאם עבד חילל. ואין לפרוץ מה ליושב שכן פסול לעדות, דאיכא למילף מת"ח שהוא כשר לעדות יושב, ושם יושב לא פריך, ואי פריך לומדים צד השוה מיושב ומבעל מום או זר או טמא.

פסול אונן בקרבן ציבור-

שיטת רבא שקרבן ציבור שהקריבו אונן, מרצה. דאם טומאה שלא הותרה בכה"ג בקרבן יחיד, הותרה בכהן הדיוט בטומאת ציבור, כ"ש אנינות שהותרה בכה"ג בקרבן יחיד, שתותר אצל כהן הדיוט בקרבן ציבור.

רבא בר אהילאי שואל דא"כ נלמד שאנינות לא הותרה לכה"ג בקרבן יחיד. או שטומאה תותר לכהן גדול בקרבן יחיד. או שטומאה לא תותר לכהן הדיוט בקרבן ציבור. וממילא כיון שאפשר ללמוד בכמה אופנים לא לומדים כלום.

כמאן דאיתיה דמי או לא, וממילא ה"ה שנחלקו בבגדי כהונה שהיו מרושלים ולא סילקם ע"י אבנט. והגמ' אומרת שי"ל שנחלקו אם מורים חמש מ"אשר תכסה בה", או שלמוזים משם לרבות כסות סומא, (ומ"וראיתם אותו" ממעטים כסות לילה, ועדיף למעט כסות לילה מפני שאינה בראיה גם אצל אחרים. והמ"ד השני לומד זאת מ"אשר" ואידך "אשר" לא דריש).

בגדי כהונה צריך שיהיו של פשתן, דכתיב "בד" דבר העולה מן הקרקע בד בבד, ולא ב' קנים מגזע אחד, אבל צמר נחלק לכמה, ופשתן נחלק רק ע"י שמכים אותו. ולרבינא לומדים שבד היינו פשתן מדכתיב "ומכנסי פשתים יהיו על מתניהם, ועד יחזקאל קיבלו דין זה בקבלה, ויחזקאל אסמכיה אקרא, וכמו הא דכתיב "כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבוא אל מקדשי" שבא יחזקאל ואסמכיה אקרא. והא דכתיב "לא יחגרו ביזע" היינו שלא יחגרו במקום שמזיעים, לא למטה מממתניהם ולא למעלה מאציליהם אלא כנגד אצילי ידיהם. עוד לומדים מתיבת "בד" שצריך שבגדי כהונה יהיו חדשים (אינו מעכב) ושזורים ושהחוט יהיה כפול שש (מעכב בדיעבד),

י"ט. לבישת בגדי חולין עם הבגדי כהונה-

אין ללבוש בגדי חול עם הבגדי כהונה.

איתא בעירובין שכהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי במקדש ולא גזרו לאסור בשבת שמא ישחוק סמננים, דגנאי הוא שתיראה מכתו, אבל במדינה אסור, ואם כוונתו להוציא דם אסור אף במקדש. ואמר רב יהודה בריה דרבי חייא שצלצול קטן אסור לשים אף במקדש משום דהוי יתור בגדים, (ולכן פסול אף היכא דליכא חציצה, כגון בשמאל או שלא בשעת עבודה), ולריו"ח אין דין יתור בגדים אלא במקום בגדים, ולרביא במקום בגדים אפי' נימא אחת חוצצת, ושלא במקום בגדים רק ג' על ג' חוצץ, וצלצול קטן יש להסתפק אם אינו חוצץ לרביא, או דכיון דחשיב חוצץ.

ללישנא בתרא לרב יהודה בריה דרבי חייא אין לשים צלצול קטן משום חציצה, ולריו"ח בגד ג' על ג' חוצץ אף שלא במקום בגדים, אבל בגד פחות מג' על ג' אינו חוצץ אלא במקום בגדים, וצלצול קטן יש להסתפק אם חוצץ כיון דחשיב או לא.

כמה ספיקות בדיני חציצה בבגדי כהונה-

רביא מסתפק אם נכנסה לו רוח בבגדו הוי חציצה ד"על בשרו" בעינן, או שאינו חוצץ כיון שכך דרך לבישה.

כינה מתה חוצצת, ורביא מסתפק אם חיה חוצצת כיון דקפיד עלה, או שאינה חוצצת כיון שהיא כבשרו.

עפר ודאי חוצץ, ואבק עפר ספק.

וכן יש להסתפק אם צריך שהבגד יהיה דחוק כדי שיגע בבית השחי, דבעינן "על בשרו", או שיכול ללבוש כדרך לבישה.

הכניס ידו לתוך חיקו ילה"ס אם גופו חוצץ או לא.

נימא חוצצת, ונימא מדולדלת ספק.

שער שנכנס בבגד ילה"ס אם חוצץ.

תפילין - לרבי זירא למ"ד לילה לאו זמן תפילין חוצצים ביום כמו בלילה, ולמ"ד לילה זמן תפילין ילה"ס אם חוצצים או לא. ורב אמר שחוצצים. והא דאיתא בברייתא שכהנים בעבודתם (ולוים בזכונם וישראל במעמדם) פטורים מתפילין, באמת אסורים בתפילין, ונקט פטורים אטו לויים וישראלים, והא דתניא שאין חוצצים איירי בשל ראש, שהרי השיער היה נראה בין הציץ למצנפת, אבל של יד חוצץ, דכתיב "על בשרו".

י"ט: פסול מחוסר כיפורים לעבודה - מחוסר כיפורים שעבד עבודתו פסולה, דכתיב "וכפר עליה הכהן וטהרה", משמע שהיתה טמאה.

דיני קידוש ידים ורגלים

מי שלא רחץ ידים ורגלים ועבד **עבודתו פסולה**, ולומדים דין זה חוקה חוקה ממחוסר בגדים.

כה"ג שלא טבל ולא קידש בין בגד לבגד או בין עבודה לעבודה עבודתו כשרה, אבל כה"ג או הדיט שלא קידש ידיו שחרית עבודתו פסולה. לחזקיה לומדים דין זה מדכתיב "והיתה להם חק עולם לו ולזרעו לדורותם" ללמד שרק דבר המעכב בזרעו מעכב גם בו. ולרבי יונתן לומדים דין זה מדכתיב "ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו" שרק דבר המעכב בזרעו מעכב גם בו, (אבל הפסוק הקודם מדבר לדורות, ולחזקיה לומדים מ"ורחצו וכו' " שכל כיור שאין בו כדי לקדש ד' כהנים ממנו אין מקדשים בו.

צורת קידוש ידים ורגלים - מניח ידו הימנית על רגלו הימנית, והשמאלית על השמאלית, ומקדש. ולרבי יוסי ברבי יהודה מניח יד על יד ורגל על רגל ומקדש,

וחבירו מסייעו שלא יפול, (ולרבנן זה לא נחשב עמידה, וכתיב "לשרת" ושרות הוא במעומד).

מתי צריך לחזור ולקדש - לרבי אם קידש ביום א"צ לקדש בלילה, אבל אם קידש בלילה צריך לקדש ביום, ואפי' אם לא הפסיק מעבודתו, דס"ל לינה פוסלת קידוש ידים ורגלים, דכתיב "בגשתם" וגישה דשחרית היא גישה אחרת, והא דכתיב בבואם היינו שאינו חייב בכל גישה באותו יום. ולר"א בר"ש אין לינה פוסלת, דכתיב "בבואם" שלא יצא, וזה מועיל אפי' לעשרה ימים, והא דכתיב "בגשתם" בא ללמד שקידוש שני מקדש כשהוא לבוש, דבעינן שלא יהיה מחוסר לבישה אלא גישה בלבד, ומדכתיב "לשרת" לומדים שאין חייב בביאה שלא לעבודה, ומדכתיב "להקטיר" לומדים שאף עבודה שאינה מעכבת בכפרה צריכה קידוש.

ב. אם מי הכיור נפסלים בלינה-

י"א שאילפא מסתפק אם לראבר"ש מי הכיור עצמם נפסלים בלינה, או לא. וי"א שאילפא פשט שהמחלוקת הנ"ל היא גם במי הכיור. והגמ' מוכיחה שנשאר הדבר בספק, ממה שהסתפק אילפא אם מה שכיור שלא שיקעו מבערב יכול לקדש ממנו ללילה ולא ליום, הכונה שאין צריך או שאין מועיל.

הגמ' רוצה להוכיח דין זה מהא דאיתא ביומא שכן קטין עשה מוכני לכיור כדי שלא יהיו מימיו נפסלים בלינה. וכיון שהירשא ראבר"ש ה"ה הסיפא. דקתני רישא שפר כה"ג היה עומד בין האולם ולמזבח, (ראשו לדרום ופניו למערב, והכהן עומד במזרח ופניו למערב), וראבר"ש הוא הסובר שבין האולם ולמזבח זה נחשב "צפון", ולא רק מקור מזבח צפוני ועד כותל עזרה צפוני וכנגד כל המזבח, וכשיטת ת"ק, ולרבי אף מקום דריסת רגלי הכהנים וישראל הוי צפון, אבל מן החליפות ולפנים לכו"ע לא הוי צפון, ואין לומר דמתני' כרבי, דא"כ שיעמידוהו במקום דריסת רגלי כהנים וישראל. והגמ' דוחה שמתני' כרבי ועשו כך משום חולשת כה"ג, שהרי גם לראבר"ש אפשר להעמידו מקור מזבח צפוני עד כותל עזרה צפוני.

קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן א"צ לחזור ולקדש למחר, לאביי דין זה הוא אפי' לרבי, דכיון דלינה דרבנן היא, מקרות הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה. ולרביא דין זה הוא רק אליבא דראבר"ש, והסכים עימו ריו"ח רק בתחילת עבודה, אבל בסוף עבודה ס"ל שצריך לחזור ולקדש.

ב: אם יציאה מחייבת לחזור לקדש ידיו ורגליו - אם יצאו רק הידים הרי הם בקדושתם, ואם יצא כל גופו הגמ' מסתפק אם צריך לחזור ולקדש

המקדש בכלי שרת בחוץ או בכלי חול בפנים או שטבל במי מערה ועבד עבודתו פסולה.

כל המיסך את רגליו טעון טבילה, וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים.

אם טומאה מחייבת לחזור ולקדש - אם נטמאו ידיו ורגליו מטבילם וא"צ לקדש, ואם נטמא כל גופו, ילה"ס אם צריך לחזור ולקדש, דאף אם יציאה לא פוסלת י"ל שטומאה פוסלת כיון דגברא לא חזי, והוא מסיח דעתו, כיון שצריך הערב שמש.

המקדש ידיו לפרה לרב חייא בר יוסף מקדש בכלי שרת בפנים, ולריו"ח מקדש בחוץ אפי' בכלי חול ואפי' במקידה של חרס. לפי הצד שיציאה מחייבת לחזור ולקדש, צ"ל דשאני פרה שכל מעשיה בחוץ, ומ"מ מקדש כעין עבודת פנים. ולפי הצד שטומאה מחייבת לחזור ולקדש, אף שכהן השורף את הפרה צריך טבילה, מ"מ כיון שטבול יום אינו פוסל בפרה מהני הקידוש, ומקדש כעין עבודה.

כ"א הגמ' מסתפקת אם המקדש ידיו ורגליו בתוך הכיור מהני, או דלא מהני כיון דכתיב "ממנו" ולא בתוכו. ואין להוכיח ממה שמצינו שכהן שטבל במי מערה עבודתו פסולה, ומשמע שאם טבל בכיור עבודתו כשרה, ד"ל שבאמת אף מן הכיור פסולה, וקמ"ל שמי מערה אינם מועילים לטבילת ידיו ורגליו, אע"פ שהם מועילים לטבילת כל גופו שהרי אינם מים שאובים כמו הכיור.

מתי מי הכיור נפסלים בלינה אם לא שיקעו את הכיור בבור לפני כן - לרב חייא בר יוסף מי הכיור נפסלים למתירים כמו זמן פסול לינה למתירים עצמם בשקיעת החמה, או שעה אחת בלילה, ולאברים כאברים בעלות השחר. ולרב חסדא אף למתירים נפסלים רק בעלות השחר, והיו משקעים את הכיור סמוך לעלות השחר, (והיו יודעים שהגיע עת קידוש ידים ורגלים מן הכיור ע"י שהיו שומעים את קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור, וכן גביני היה כרוז והיה מכריז עמזו הכהנים לעבודתכם וכו', כדי שכולם ידעו מהדבר), ולריו"ח משקע את הכיור סמוך לשקיעת החמה ושוב אין מעלהו כל הלילה, ואם לא שיקעו מבערב יכול לקדש ממנו לעבודת הלילה אבל לא לעבודת היום, ולדעתו היו מעלים את הכיור כדי לקדש ידיו לתרומת הדשן (וא"צ לחזור ולקדש ביום), והיו חוזרים ומשקעים אותו.

כ"ב. שיעור המים שצריך להיות בכיור - כל כיור שאין בו כדי לקדש ארבעה כהנים אין מקדשים בו. ומה שמצינו שאפשר לקדש אף ע"י כלי שאין בו רביעית, אם הוא כלי שרת, הכונה בקודש דופנו של כיור ותוחב בתוכו כלי קטן ומקצתו בחוץ, ויונק ממימי הכיור ומוציא, ולומדים מ"ירחצו" שגם כך זה כשר, אבל כלי חול אינו מועיל דכתיב "ממנו", ועדיף לרבות כלי שרת שהוא טעון משיחה ככיור עצמו, משא"כ כלי חול. (אבל אין ללמוד שכלי חול אינו מקדש, מק"ו מכנו שאינו מקדש, דכתיב "כיור נחושת וכו' נחושת" לנחושת הקשתיו ולא לדבר אחר. דאיכא למיפרך מה שכנו שאינו עשוי לתוכו, תאמר בכלי חול שעשוי לתוכו).

איזה מים ראויים לכיור ולטבילה-

כל מים שראויים להשלמת מי מקוה כמבואר במקוואות פרק ז' כשרים לכיור, אבל להשלים לרביעית של נטילת ידים אינם משלימים, והיינו למעט הנך מינים שהדין בהם שאם נתן סאה ואח"כ נטל סאה כשר, עד רובו, אבל לרביעית פסול. **טיט הנרוק** טיט דק שראוי להריקו מכלי לכלי אם פרה יכולה לשחות ולשתות ממנו משלים אפי' לרביעית, ואם לאו אינו משלים אף לארבעים סאה.

יבחושין אדומין כשרים לטבילה אפי' כשהם בעיניהם, דכל דבר שתחילתו מן המים מטבילים בו, וכמו שמטבילים בעינו של דג גדול שנימוק שומן עינו בחורו. **הקודח בדופן המקוה מקום המחזיק רביעית** מים, מטבילים שם מחטים וצינוריות, כיון שבתחילה היו חלק ממקוה כשר. **מים חיים** - לרבי ישמעאל מי הכיור צריכים להיות מי מעין, ולחכמים אף שאר מימות כשרים, ולדבריהם מי מקוה כשרים למי כיור אע"פ שאינם מים חיים. (והא דכתיב "והקרב והכרעים ירחץ במים", ואיתא בברייתא שזה בא למעט יין או מזוג, אבל שאר מים כשרים וכ"ש מי כיור, היינו לרבי ישמעאל, והמעליותא היא שהם מים חיים, דמים קדושים אינן מעליותא, שהרי מים שיש להם שם לווי אינם כשרים לזה).

כ"ב: פסול ערל לעבודה - ערל שעבד עבודתו פסולה, דכתיב "כל בן נכר ערל לב (שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים) וערל בשר לא יבוא אל מקדשי", (ויש חידוש מיוחד שערל לב פסול אע"פ שאינו מאוס כערל בשר, ושערל בשר פסול אע"פ שליבו לשמים), ואם עבד נתחללה העבודה דכתיב "בהביאכם בני נכר ערלי לב וערלי בשר להיות במקדשי לחלל את ביתי".

תמצית משנה ברורה:

איזה סוג כתיבה מותר לקרוא - אפי' דבר שכתוב במקום גבוה הרבה שאינו מגיע שם למחוק אסור לקרוא, אבל חקיקה שוקעת בכותל מותר לקרוא, וחקיקה בטבלא ופנקס אסור לקרוא, וחקיקה בולטת אסור לקרוא אף במקום גבוה בכותל. (סי"ב).

פתקאות ששולחים הקונים שכתוב בהם מע"ש היין והשיכר שלוקחים אסור לקרותם בשבת, ואם כתוב בהם רק סימנים מותר. (סק"ג).

כתב שתחת הצורה - אסור לקרוא בשבת כתב שתחת צורות של חיות משונות, או כתב שתחת דיוקנאות של בני אדם ומעשיהם, כגון מלחמות דוד וגלית, וכותובים את שם האדם או החיה. (סט"ו).

קריאת סיפורים וכדו' - אסור לקרוא בשבת מליצות ומשלים של חולין או ספרי מלחמות, ואף בחול אסור משום מושב לצים, ועובר משום "אל תפנו אל האלילים", ואסור להסתכל בדיוקנא העשויה לשם עבודת כוכבים, ויש מחמירים גם בעשויה לניי, אמנם דווקא הסתכלות אסורה אבל ראייה שרי, וכ"ש שההולך לטרטיאות וקרקסיות וכדו' שאסור, וגם בפורים אין מותר אלא השחוק שעושים זכר לאחשוורוש, וכתוב צווח ואומר "אל תשמח ישראל אל גיל בעמים", וגם יש בזה משום מגרה יצר הרע בנפשיה, וכן הקורא בדברי חשק עובר גם על מגרה יצר הרע, והמעתיק והמזכיר הם מחטיאים את הרבים, וגדול המחטיאו יותר מההורגו, ואין מספיקים בידם לעשות תשובה, ומזונותיהם מתמעטים ויסורים באים עליהם ונופלים לגיהנום. וכתב הרמ"א ששיחות חולין וסיפורי מלחמות אסורים דווקא בכתובים בלשון לע"ז, אבל בכתובים בלשון הקודש מותר, אבל האגודה והט"ז והב"ח והרבה אחרונים אוסרים, וכן דעת הגר"א. ונ"מ בזה גם לאגרת שלום הכתובה בלשון הקודש, אך דברי חשק או שטרי חובות וחשבונות אסור לכו"ע אף בכתובים בלשון הקודש, וכל שאסור לקרותו אסור גם לטלטלו. וגט מותר לקרותו אפי' כתוב בלשון לעז. וקריאת עיתונים אף שבשבות יעקב מיקל בזה, הרבה אחרונים אוסרים מפני שיש בהם ידיעה מענייני משא ומתן. (סט"ז).

לימוד בשבת - אסור ללמוד בשבת שום דבר חוץ מדברי תורה, ואפי' ספרי חכמה אסור, ויש מי שמתיר, (ולדבריו מותר ללמוד חכמה גם מכלי כמו מספר, כגון מכלי של החוזים בכוכבים), ונוהגים להקל, אך ראוי לירא שמים להחמיר בזה. (סי"ז).

סימן ש"ח:

טעם איסור מוקצה - חכמים גדרו לאסור מוקצה בשבת, ונאמרו בזה כמה טעמים, א' אם הנביאים הזהירו שההליכה והדיבור לא יהיו כדרך שעושה בחול, כ"ש שלא יהיה טלטול שבת כטלטול חול, שע"ז האדם לא יבשות, ובטל טעם האמור בתורה "למען ינוח". ב' שאם יטלטל כלים שמלאכתם לאיסור עלול להכשל במלאכה. ג' כדי שגם אלו שכל השבוע אינם עוסקים במלאכה, תהיה להם בשבת שבייתה הניכרת. ד' כדי שלא יכשל בהוצאה.

סוגי המוקצה ודינם

מוקצה מחמת חסרון כיס - כלי שאדם מקפיד עליו שלא יפגם או יתקלקל, ומחמת זה הוא מקפיד שלא לטלטלו, ולא לעשות בו תשמיש אחר, ומוקצה אותו מדעתו ומייחד לו מקום, כגון סכין של שחיטה או של מילה או של רצענים או של סופרים (לתיקון הקולמוס), או מגירה שמנסרים בה קורות (ומגירה קטנה משמיע בגמ' שגם היא בכלל, וברמב"ם משמע שהיא רק כלי שמלאכתו לאיסור), ואיזמל של ספרים, וקורנס של בשמים שמקפידים שלא יתלכלך, או כלים העומדים לסחורה שהוא מקפיד עליהם שלא לטלטלם כדי שלא יתקלקלו, (דאם אינו מקפיד אף שהם היוצאים לסחורה ונתנם באוצר מותר), או נייר חלק שעומד לכתביה, וסיכי זיירי ומזורי של אורגים, ויתד של מחרישה, וכל כהאי גוונא, אסור לטלטלם בשבת, אפי' לצורך מקומם או גופם. וסכין שהוא מוקצה אסור לטלטלו גם יחד עם שאר סכינים, אבל כשמטלטל את כל הנדן מותר, כיון דהוי בסיס לאיסור והתר, ומותר לנער את הסכין מתוך הנדן, ואם הסכין הזה חשוב יותר מאחרים אסור לטלטל הנדן כלל. (ס"א).

כלי שמלאכתו לאיסור והיינו שהוא מיוחד או שרוב מלאכתו הוא דבר שאסור לעשותו בשבת אפי' איסורו הוא רק מדרבנן, מותר לטלטלו לצורך גופו אם אין לו כלי התר אחר, או לצורך מקומו שצריך להשתמש במקום שהכלי נמצא, אבל לצורך שמירת החפץ שלא ינזק מהחמה או שלא ישבר או יגנב אסור לטלטלו, וע"י נכרי י"ל דשרי בכל זה, ואם כוונתו גם לתשמיש מותר לטלטלו אפי' אם עיקר כוונתו היא כדי לשומרו. (ס"ג). ואם מניח בתוך הכלי דבר התר כגון ככר או תינוק, הרא"ש מתיר, אבל הרבה ראשונים אוסרים, ונ"מ כתב הרג"ז שבמקום הפסד מרובה יש להקל, אמנם אם מניח בכלי דבר המיוחד לו, כגון תבשיל בקדירה, לכו"ע מותר לטלטל את הכלי אגב המואכל. וכלי המיועד להתר ולאיסור, אלא שלאיסור משתמשים בו יותר, ולא נעשה עיקרו למלאכת איסור, צ"ע אם דינו ככלי שמלאכתו לאיסור. (ס"ה).

כלי שמלאכתו להתר או שמלאכתו לאיסור ולהתר מותר לטלטלו אפי' לצורך שמירת הכלי, אבל אם אינו צריך לו כלל (אפי' בהמשך היום) אסור לטלטלו שלא לצורך. וכתבי הקודש שמותר לקרות בהם, ומגילה השע"ת אסור, והפמ"ג מצדד כהא"ר להתיר. ואוכלין או כוסות וקערות וסכין שע"ג השלחן שהם תדירים בתשמיש, מותר לטלטלם אפי' שלא לצורך כלל, ויש מחמירים אפי' בכלים אלו. (ס"ד).

מוקצה מחמת גופו - דבר שאינו כלי כגון צורות או אבנים אסור לטלטלו אפי' אם הוא ראוי לכסות כלי, ואסור בטלטול אפי' לצורך גופו או מקומו, וכן הדין בטבל, וחתיכת עץ ג"כ אסור להשתמש בה אפי' לצורך גופה, אא"כ עשה בה איזה תיקון להוכיח שעומד להשתמש בה, או שייחדה לעולם לשימוש מסוים. (ס"ז).

כמה כללים בטלטול מוקצה

המשך טלטול - כתב המ"א כלי שמלאכתו לאיסור שנטלו לצורך גופו או מקומו, מותר להניחו באיזה מקום שירצה כיון שהוא כבר בידו, ואפי' במוקצה מחמת חסרון כיס מותר לדעת המ"א, וה"ה בנטל בשוגג שלא לצורך גופו או מקומו, רשאי לטלטלו יותר, וכתבו האחרונים שבמוקצה מחמת גופו כעצים ואבנים לא שייך התר זה, והגר"א מותר רק כשהתחיל לטלטל ברשות, וכן משמע בר"ן בביצה. (סקי"ג).

מיגו דאתקצאי - דבר שהיה מוקצה בבין השמשות, או שהיה מונח עליו דבר איסור כל בין השמשות, מוקצה לכל השבת, ולכן נר שדלק בבין השמשות אין לטלטלו אחר שכבה אף לצורך גופו או מקומו, (כיון שבין השמשות היה אסור אף לצורך גופו או מקומו), אבל כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו בשבת לצורך גופו או מקומו אף אם עשה בו מלאכה בביה"ש.

טלטול בגופו - מותר לטלטל מוקצה בגופו אפי' לצורך דבר המוקצה, ולפי זה מותר לדחוף מוקצה ברגליו כדי שלא יבוא להפסד.

נגיעה במוקצה - מוקצה אינו אסור אלא בטלטול, אבל נגיעה שאינה מנוענת את המוקצה מותרת, ולכן מותר לגעת בתנור אפי' הוא תנור המיטלטל, ואפי' בשעה שדולקת בו האש מותר. וכתב המ"א שאסור לגעת במוקצה לצורך המוקצה, והגר"א והדריך החיים מתירים.

טלטול מן הצד מותר לצורך דבר המותר, ולכן מותר לקחת דבר התר המונח ע"י דבר מוקצה, אפי' אם ע"יז המוקצה יתנדנד. וכן מותר לטלטל מוקצה ע"י ניפוח.

דיני טלטול בחפצים שונים

כלי גדול וכבד מאד לא נתבטל ממנו שם כלי מחמת גדלו או כבדו, אפי' אם צריך כמה בני אדם כדי לשאתו, וכן אבן או קורה אם יש להם שם כלי והיינו שהם מיוחדים לתשמיש מותר לטלטלם, ובכלי מותר אפי' אם אינו רגיל לטלטלו בימות החול, אמנם אם בימות החול הוא נזהר מלהזיזו כדי שלא יפסד או יתקלקל, א"כ הוי מוקצה מחמת חסרון כים, אפי' היכא דאינו פס"ד שיתקלקל ע"י הטלטול.

קדירה שמלאכתה לבישול, ורק לפעמים משתמשים בה למים ופירות, היא בכלל כלי שמלאכתו לאיסור, אא"כ יש בה מהתבשיל, ואם פינוה מהתבשיל והיא בבית, מותר לסלקה לחוץ, דהוי כגוף של רעי.

תפילין - לדעת הרמ"א מותר לטלטלם אף לצורך שמירתם, והט"ז והמ"א סוברים שדינם ככלי שמלאכתו לאיסור, ובשעת הדחק יש להקל כדעה ראשונה.

שופר מותר לטלטלו רק לצורך גופו או מקומו.

לולב אסור לטלטלו אף לצורך גופו או מקומו.

שברי כלים אם הם ראויים לאיזה מלאכה מותר לטלטלם, אפי' אם נשברו בשבת, ואפי' מחמה לצל מותר, והפמ"ג מצדד שגם כלים שמלאכתן לאיסור שנשברו, מותר לטלטלם לצורך גופם או מקומם, אם הם ראויים לאיזה מלאכה, וכגון שהשבר כלי ראוי לכסות בו, ואז מותר אפי' במקום שאין מצוים כלים לכסות בהם, (אמנם אם זרקה לאשפה או לרחוב (ואפשר דה"ה אחורי הדלת) מבעוד יום אסור לטלטלה אפי' אם היא ראויה למעין המלאכה הראשונה, ואם זרקה בשבת מותר אפי' אם נשברה מבעוד יום, ואם מצאה באשפה ואינו יודע מתי נזרקה אפשר שיש להקל, ואם מצאה ברה"ר או בכרמלית בודאי יש להקל), ואם אינם ראויים לשום מלאכה אסור לטלטלם אפי' לצורך גופם או מקומם, ואם הם ראויים למלאכה שאינה מעין המלאכה הראשונה, המ"א אסר משום נולד, והרבה אחרונים מתירים, אך נכרי שעשה כלי בשבת אסור משום נולד לכו"ע. ואם יש חשש שיזיקו, כגון כלי זכוכית שנשברו על השלחן או במקום שהולכים בבית או ברחוב, מותר לפנות את השברים כדי שלא ינזקו בהם, אבל שברי חרס שאין מצוי בהם הזק כ"כ, אסור לפנותם ביד, אף שיבוא לשברם בלא כוונה, אבל מותר לדחותם ברגליו. ושברי כלי מוקצה שראויים עכשיו לשימוש שאינו מוקצה, אם נשברו בשבת אסורים בטלטול, משום שהוקצו בבין השמשות.

נר ופתילה - שברי פתילה שאינם עומדים עוד להדלקה הרי הם כמוקצה מחמת גופו, אבל אם היא עומדת להדלקה דינה ככלי שמלאכתו לאיסור, וכן נר של שעוה או חלב, אפי' אם כבר דלק, כל עוד שעומד לשימוש דינו ככלי שמלאכתו לאיסור, ומותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו, אבל כדי שלא יפסד או כדי שהנכרי ידליקו לעצמו אסור, ובספר מור וקציעה מחמיר שאפי' נר שלם ולצורך מקומו אסור לטלטלו, כיון שאין עליו שם כלי.

דין מוקצה ובונה בדלתות - דלת של כלי שאינו מוקצה, מותר לטלטלה אפי' אם נתפרקה מהכלי לפני שבת, ואפי' מחמה לצל. אמנם דלת או חלון של בית אסורים בטלטול בין נתפרקו בחול בין בשבת, וכן הדין בדלתות של לול של תרנגולים. ודלת של שידה תיבה ומגדל מותר ליטלה מהם, דאין בנין וסתירה בכלים, אבל אסור להחזירה גזירה שמא יתקע (ויעבור משום מכה בפטיש, י"א שיעבור משום בונה), ובנין המחובר לקרקע אסור משום בונה בין ליטול בין להחזיר, ואפי' ע"י נכרי אסור משום שבות, ודלת של דבר שהיה כלי וחויבר אותו לקרקע, לדעת התו"ש דינה כמו כסויי כלים המחוברים לקרקע בטיט, וכדלהלן, אבל הפמ"ג אסר אפי' ביש להם בית אחיזה, כיון שיש לדלת ציר.

דין מוקצה ובונה בכסויים - כסוי בור או דות אם אין להם בית אחיזה אסור ליטלם מהבור או הדות או לכסותם בהם, אף היכא שעשה בהם תיקון המוכיח שכוונתו לכסות בהם או שייחדם לכך לעולם, דהוי כבונה, (ולמ"א אסורים גם בסתם טלטול), אבל אם יש להם בית אחיזה מותר ליטלם או לכסות בהם, וכן הדין בכסויי חביות הקבורות בקרקע לגמרי. אבל כסויי כלים אף אם הכלי מחובר מלמטה לקרקע אין בזה משום בונה, ואם עשה בהם תיקון המוכיח שכוונתו לכסות בהם או שיחדם לך לעולם, מותר ליטלם אפי' אם אין להם בית אחיזה, ואם יש להם בית אחיזה לדעת הגר"א א"צ תיקון או ייחוד, והא"ר מקשה על זה.

מחט מותר לטלטלה לצורך גופה, כגון להוציא על ידה קוץ (ולדעת המ"א יזהר שלא יעשה באופן שיהיה פסיק רישא שיצא דם, והחמד משה מתיר, וכן משמע בסה"ת), או לחבר בה מלבושים (אך אסור לצאת כן במקום שאין עירוב), וכן מותר לטלטלה לצורך מקומו, ואם ניטל חודה או החור שלה אסור, אמנם אם עלולים להנזק בה מותר לטלטלה, ומחט חדשה

שלא ניקבה מותר לטלטלה, כיון שיתכן שיחדה לנטילת קוץ, ואם אין לה חוד יש להסתפק אם מותר. ואם יחדה מבעוד יום לאיזה תשמיש מותר לטלטלה ככלי שמלאכתו להתר.

שיירי מחצלאות בין שנפרדו מהמחצלת לפני שבת בין שנפרדו בשבת מותר לטלטלם אפי' אם אין בהם ג' על ג' ואפי' מחמה לצל, כיון שהם ראויים לכסות בהם טינופא, ואם זרקם לאשפה מבעוד יום אסור, אך אם המחצלת שלימה מותר, דבטלה דעתו אצל כל אדם.

שיירי מטלניות או בגדים שבלו אם יש בהם ג' אצבעות על ג' אצבעות מותר לעניים לטלטלם, אא"כ זרקם לאשפה, ולעשירים מותר רק אם יש בהם ג' טפחים על ג' טפחים, ואם הניחם בקופסא אפי' לעשירים מותר בג' אצבעות, ואם יש בהם ג' טפחים אפשר דמותר אפי' זרקם לאשפה, ואם אין בהם ג' אצבעות אסורים בטלטול אפילו לצורך גופו או מקומו, ויש מתירים אפי' אם אין בהם ג' אצבעות ואפי' לעשירים, כיון שזה ראוי לקינוח, אמנם טליתות של מצוה שאין משתמשים בהם תשמיש מגונה לכו"ע דינם כנ"ל.

הוצאת מנעל מהדפוס - מותר לשמוט מנעל מהדפוס, כיון שהדפוס הוא כלי שמלאכתו לאיסור שמוותר לטלטלו לצורך מקומו, ואפי' המנעל חדש ואינו יכול לשמוטו בלא לטלטל את הדפוס מותר, (וכיון שנתבאר בסיומ"ש ג שאסור לאשה לצאת במנעל חדש אם לא ניסתה ללכת בו מאתמול, ואפי' בבית יש מחמירים, א"כ אפשר שצריך להזהר שלא תשמטנו מהדפוס, אא"כ צריכה להשתמש במנעל לדבר אחר). וכן מותר לשמוט את הדפוס מהמנעל בין בתקוע בחוזק בין ברפוי, והא"ר מפקפק בזה וכתב שברפוי טוב שישמוט המנעל, ואם קשה לשמוט את המנעל אין להחמיר.

סנדל שרצועותיו קבועות מבחוץ ומבפנים, אם נפסקה הרצועה הפנימית שבין שתי הרגלים מותר לטלטלו, דדרך לתקנו, אבל אם נפסקה הרצועה החיצונית, אם אינו ראוי ללבישה אסור לטלטלו, ואם הוא בכרמלית מותר לכורך עליו גמי לח שהוא מאכל בהמה כדי לתקנו שלא יפול, (ובחוט או משיחה אסור, אך בעניבה מותר), אבל בחצר שאין חשש שיאבד אסור משום מוקצה, אך אם יש שם רבים וזה גנאי ללכת בלי מנעל מותר מפני כבוד הבריות. ואין חילוק בדין זה בין נפסקה בשבת לנפסקה לפני שבת. ומנעלים שלנו הם ראויים ללבישה גם אם נפסקה רצועה, וממילא תורת כלי עליהם, אא"כ נפלה הסוליה שתחת הנעל.

חלוק התלוי ליבוש - חלוק שכבסו אותו ותלו אותו על קנה, אם היה החלוק טופח ע"מ להטפוח בבין השמשות נעשה החלוק מוקצה לכל השבת, ואם לא היה טופח ע"מ להטפוח, אם הקנה אינו מיוחד לשימוש מותר לשמוט את החלוק מהקנה באופן שלא יטלטל את הקנה, ואם הקנה מיוחד לשימוש (כמו הרגילות לדידן) מותר לטלטל את הקנה, ואם תלו את החלוק על כלי שמלאכתו לאיסור מותר ליטול את הכלי, כיון שהוא צריך למקום הכלי בשביל החלוק.

כירה שנשמט אחת מירכותיה או ספסל שנשמט אחד מרגליו, אסור לטלטלם, דחיישין שמא יתקע, וכ"ש שבנשמטו שתיים שאסור שמא יתקע, ואסור להניח את הספסל על ספסל אחר כדי לישב עליו, אפי' נשברה מבעוד יום, (ולשבת בלי לטלטל מותר), ואם יש חשש שהספסל יפול ויזיק מותר לטלטלו ולפנותו, וממילא מותר אז לסמוכו על ספסל אחר ולשבת עליו, אך יזהר שלא יטלטלנו בישיבתו. ואם ישב פעם אחת כך לפני שבת מותר הספסל בטלטול, אך אסור להכניס את הרגל אפי' בצורה רפויה, שמא יתקע, ואם דרך הרגל להיות רפויה ממש מותר אך דין זה אינו ברור, וברפוי ואינו רפוי אסור. ואם הרגל נשברה לגמרי ואינו יכול לתוקעה או שהרגל כאן ואינו יכול לתקוע מותר הספסל בטלטול.

לבנים שנשארו מהבנין כיון שהם ראויים לסמוך ולשבת עליהם והם עומדים לכך מותר לטלטלם אפי' מחמה לצל, ויש מחמירים שצריך לחשוב על כך מערב שבת, ואם נשברו הלבנים דינם כדין שברי כלים, ואם סידרם זה על זה גילה דעתו שהקצה אותם לבנין, ואסור לטלטלם אפי' לצורך גופם או מקומם, ולא מהני מחשבה לייחדם לשיבה.

קוץ המונח ברה"ר מותר לטלטלו פחות פחות מד' אמות עד שישלקנו לצדי רה"ר מקום שאין דורסים בו רבים, ובאבן שאין לה עוקצין חדין אסור לטלטלה. (ואם הקוץ היה מונח מערב שבת, משמע מהמ"א שאסור לסלקו, והא"ר מתיר. וקוץ גדול לדעת הריב"ש אסור לטלטלו כיון שקל להזהר ממנו, והמ"א מקשה עליו, והתו"ש מיישבו ומצדד להורות כמותו, ובטלטול מן הצד מותר). ובכרמלית מותר לטלטלו להדיא, דבמקום הזיקא דרבים לא גזרו רבנן שבות.

סולם של עליה שהוא גדול ועשוי לטוח את הגג אסור לטלטלו אפי' לצורך גופו או מקומו, ויש מתירים בטלטול בעלמא בלי להוליכו ממקום למקום. וסולם של שובר מותר לנטותו ממקום למקום אבל לא יעבירנו משובך לשובך. וסולם שבבית העשוי לטלטול מזוית לזוית לתשמיש, מותר לטלטלו אפי' אם הוא גדול.

ענפים של דקל בזמננו סתמם להסקה ואסורים בטלטול, ובזמן הגמ' בסתמא מותרים ואם קצצם לשריפה אסורים בטלטול, ולשבת עליהם בלא להזיזם ודאי מותר, והמ"א מצדד להתיר אף אם הם זזים כל עוד שאינו מזיזם בידיים, והמאירי כתב שבמקום שאין צורך ראוי לפרוש מזה. ואם ישב עליהם מעט מבעוד יום מותר לטלטלם בשבת כדי לשבת עליהם, וכ"ש אם קשרם או שחשב עליהם להדיא לשיבה מבעוד יום, שמוותר לשבת עליהם בשבת, וכתב השו"ע שאפי' נכחשב לישב עליהם בחול מותר, והא"ר הביא מכמה ראשונים שרק במחשבה לשבת עליהם בשבת מותר.

חדש - יצא לאור תמצית הש"ס על כל סדר נזיקין. וכן תמצית גפ"ת על מסכתות פסחים יבמות גיטין ב"מ וב"ב. כמו כן ניתן להשיג תמצית הש"ס א' (ברכות וסדר מועד). תמצית הש"ס ב' (נשים). (ניתן להשיג גם על כל מסכת בנפרד). תמצית תנ"ך, תמצית משנה ברורה חלקים א' ב', ותמצית ספרי מוטר, ותמצית ספרי חפץ חיים.
לפרטים - 0527692282.

פרשת בהר
(מבין כתלי ישיבת מיר)

גיליון שבועי מבית
"עין לא ראתה"

מאמרי עינינו גל

תורה מה תהא עליה...

א. בשבת (לג,ב) מובא שכשיצא רשב"י מהמערה חיפש לתקן משהו בשוק כמו שיעקב אבינו כשניצל מעשיו כדכתי' "ויבא יעקב שלם" שנשאר שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו, "ויחן פני העיר" אמר רב **מטבע** תיקן להם ושמואל אמר **שווקים** תיקן להם ור' יוחנן אמר **מרחצאות** תיקן להם. ושאל לבני העיר האם יש איזה מקום הדורש תיקון, והראו לו מקום שבו ספק טומאה, והכהנים מצטערים שצריכים תמיד להקיפו, ופרש"י: שהיה אותו שוק שהספק בו מקום מעבר העיר לרבים והכהנים לא היו יכולין להיכנס... עכ"ל.

ונראה דיש בג' דברים אלו טעם עליון, שהרי רשב"י ברח למערה מפני שטען על הרומיים שכל מה שעשו לא עשו אלא בשביל עצמם, תיקנו שווקים להושיב בהן זונות, מרחצאות לעדן בהן את עצמן, גשרים ליטול מהם מכס, והנה כנגד ג' קלקולים אלו מצינו ביעקב אבינו ג' תיקוני קדושה, שכנגד שוק טומאה דרומי, תיקן שווקים חרדיים שבהם נשמרים גדרי הקדושה בחנויות נפרדות וכדו', וכנגד מרחצאות לעדן את עצמן, תיקן יעקב אבינו מרחצאות של קדושה שתכליתם לנקיות וטהרה או על דרך שמצינו בהלל שהיה רוחץ את עצמו וחושב בדעתו שכעת רוחץ איקונין של מלך, וכנגד גזילת כסף הציבור שעשו גשרים ליטול מכס, תיקן יעקב מטבע שכל עניינה חסד ונתינה לזולת.

ב. והנה יש להתבונן, מדוע רשב"י תיקן את השוק של טבריה כדי שיוכלו להיכנס בה הכהנים, הרי אדרבה שיטתו בברכות (לה,ב) דראוי שלא להתעסק בענייני מלאכה, וכמו שתמה כנגד ר' ישמעאל על שהמציא את ההיתר של ואספת דגניך להנהיג תורה יחד עם דרך ארץ, שהרי תורה מה תהא עליה? אלא בעת שישאל עושים רצונו של מקום ועוסקים בתורה מתקיים בהם "ועמדו זרים וראו צאנכם". והנה מצינו שהכהנים מיוחדים ללימוד התורה וכמו שאומר הנביא שיש ליתן להם תרומות ומעשרות "למען יחזקו בתורת ה'", וא"כ איך יתכן שדווקא רשב"י שהוא אבי שיטת 'הכוללים' דווקא הוא זה שיעשה ענין גדול מלסדר את השוק לכהנים, ולכאן לטעמיה יש לתמוה טובא: מה לכהן אברך בבית המסחר...?

אולם נראה שמונח כאן יסוד עצום. בוודאי רשב"י שצעק תורה מה תהא עליה, אין כוונתו שהאברכים ובני משפחתם ישלבו את ידיהם ויצפו שיבואו עובדים זרים ויגישו להם אוכל ושתיה על מגשי זהב... אלא הכוונה היא שהאדם צריך להניח את התורה במרכז חייו, לשאוף בכל מאודו להשתלם בלימוד התורה כל חייו, ואז הקב"ה ידאג לו בענייני פרנסתו

שצרכיו יסתדרו כמו מאליהם. ובוודאי שישנה דרגה עליונה שבה זוכה שמלאכתו מתברכת מאליה בבחינת 'ועמדו זרים וראו צאנכם', אבל אי"ז אומר שרק אדם כזה שייך לרשב"י, אלא כל מי שצעקת חייו היא 'תורה מה תהא עליה', כבר הוא מבני לגיונו דרשב"י, וככל שיהלך לאור צעקה זו, יעזרהו ה'.

ומעתה יובן, דרשב"י גם כן מסכים שהשוק צריך להיות מוכן וראוי ל'כהנים', כי לא כולם יכולים לאחוז מיד בדרגתו במערה, שזכה שיגדל לו עץ חרובים ויברא לו מעין מפכה. אבל רשב"י נלחם בשוק הטמא, זהו השוק הרומאי שמלא כולו בצבעוניות ורדיפה אחרי חומר ומותרות, וזהו בדיוק מה שרצה לתקן בשוק של טבריה, להוציא ממנו את טומאת החולין של עוה"ז, ולהכשירו גם לכהנים הקדושים, שרוצים בסך הכל לגמול חסד עם המשפחה שלהם, להאכיל את בני ביתם באוכל מזין ובריא, כדי לגדל אותם לעבודת ה' ויראתו.

ג. פוק חזי בימינו מה פירוש שוק צבעוני רומאי, שלא די להם בחלונות ראווה מנקרים, ובהשקעה בכל מיני פרטים של חיצוניות ובזבזנות, אלא שמוסיפים עוד תוכניות בילוי וחוויה כדי לפתות את הבריות להיות 'בני שוק', לבלות בו זמן זמנים טובים, מעבר לצרכי הקניה הבסיסיים הנצרכים להם. וגם במטבע הרומאי דילן, רואים אנו איך נתקלקלה המטבע המצויה בינינו, והמתבונן הישר יסכים שהנזק שבשטרות החדשים, לא רק במה שציירו בהן 'דיוקן נשים', אלא במה שהפכו אותן ל'כגדי צבעונין', וקישטו אותן בצבעים הכי צבעוניים ומגרים ששייך: כחול מבריק, אדום צועק, ירוק בוהק, וצהוב זורח... כדי שהם ימשכו את העין ביותר, וזה תוספת קומה ברדיפת הממון שקיימת בלאו הכי כלפי כסף. ומי יוכל לתאר את נזק המרחצאות דרומי, הכוללים את כל אופני הבילוי והחופשים בארץ ובעולם, שחוץ מכבודינו לתאר את הזילותא של כל קומת היהודי שנגרמת מזה רח"ל.

וכנגד זה עלינו ללכת לאורו של רשב"י, להזריח את האור והשמחה שיש בתורה, את הגישמאק והתענוג שבסברותיה, את הצבעוניות והססגוניות הרבה שיש במרחבי סוגיותיה, ואינסופיות ההנאה והחוויה שבטיול במעמקה ומצולותיה.

זהו האור הגדול שעולה ממדורות הרשב"י שמדליקים בכל אתר, וכמש"כ הבני יששכר שזהו ביאור מנהג ישראל תורה להדליק נרות ומאורות ביום זה, לכבוד האור כי טוב שמתחיל להתנוצץ ביום זה היקר ל"ג בעומר טו"ב ימים קודם מתן תורה... ע"ש. כי במדורות אלו אנו מבטאים איזה שמחה ואור וצבעוניות כביכול, יש בתורה הקדושה. ובעת שלוקחים את הילדים הרכים להביט במדורות אלו ורוקדים עמהם, רואים הם איזו מתיקות ושמחה יש בתורה הקדושה.

גומל לנפשו איש חסד

א. בפרשתו, "וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך" הזהיר אותנו הבורא יתברך שלא נתעלם מן העניים מדוחקם ודלותם, אלא נחזיק בהם ונעזור להם בכל צרכי פרנסתם וכלכלת ביתם, ובמדרש רבה (פר' לד) על פס' זה יש אריכות עצומה ודרשות רבות בענייני צדקה וחסד, ונביא כאן כמה דברים מחודשים בדברי חכמינו ז"ל.

דיעויין בדרשה השניה שם, שדורשים חז"ל על מקרא זה מה שאמר שלמה המלך (משלי יט, יז) "מלווה ה' חונן דל וגמולו ישלם לו" כלומר המפרנס את העני נחשב כאילו נתן הלוואה להקב"ה, והלשון שם: אמר רבי אליעזר, כתיב נותן לחם לכל בשר (שהקב"ה כביכול התחייב לפרנס את בריותיו) בא זה וחטף לו (להקב"ה) את המצווה, אמר הקב"ה עלי לשלם לו גמולו. ופירש באשד הנחלים מהו לשון חטף, מפני שהיצה"ר אומר לאדם שאין צורך לעזור לעניים שאם היה מגיע לו בוודאי הקב"ה היה נותן לו, וכשאלת טורנוסרפוס אם הקב"ה אוהב עניים מפני מה אינו מפרנסם רק ההציק בא מהר וחוטף את המצווה כדי שלא יספיק היצר להניאו מזה, ולכן הוא נחשב כאילו הלווה להקב"ה. עכ"ד.

ולמידים מזה כלל גדול בצדקה, שבעת ששומע על מקרה קשה רח"ל, ברגע זה נרעדים מיתרי ליבו בהתעוררות לרחם ומוכן להתאמץ ולצמצם ממזונו בשביל לעזור לזולתו, ולכן אז צריך **לחטוף** את ההזדמנות ומיד להוציא את הסכום או לומר כמה הוא מתחייב, אבל אם ימתין זמן מה אחר שמיעת המקרה מתקרב ומוריד מהסכום שחשב לתת, שהיצר אומר לו: אולי סתם התלהבת... כבר יסתדרו... והנה הפסיד מצווה!

ומוסיפים חז"ל על זה שם במדרש: "אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, כביכול דרכו של לווה להיות עבד למלווה הה"ד ועבד לווה לאיש מלווה", עכ"ל. ופי' בעץ יוסף: והכוונה, **שיעשה ה' רצונו ובקשתו ויבטל גזירתו מפניו** על דרך שאמרו בפרק אלו מגלחין "מי מושל בי צדיק" שאני גוזר גזירה והוא מבטלו, עכ"ל. ומתבאר כמה גדול כוחה של הצדקה, עד שהקב"ה כביכול משתעבד לו למלא רצונותיו.

ב. אח"כ מובא שם במדרש דרשה נוספת על מקרא דוכי ימוך, דקאי על האדם עצמו, דכתיב "גומל נפשו איש חסד", זה הלל הזקן, שבשעה שהיה נפטר מתלמידיו היה מהלך והולך עמם, אמרו לו תלמידיו רבי להיכן אתה הולך, אמר להם לעשות מצווה, אמרו לו וכי מה מצווה זו, אמר להן לרחוץ בבית המרחץ, אמרו לו וכי זו מצוה היא, אמר להם הן, ומה אם איקונין של מלכים שמעמידים אותו בבתי טרטיאות ובבתי קרקסאות מי שנמתנה עליהם הוא מורקן ושוטפן והן מעלים לו מזונות ולא עוד אלא שהוא מתגדל עם גדולי מלכות, אני שנבראתי בצלם ובדמות, דכתיב כי בצלם אלקים עשה את האדם על אחת כמה וכמה. עכ"כ.

עוד מביא שם המדרש "גומל לנפשו איש חסד" זה הלל הזקן שבשעה שהיה נפטר מתלמידיו היה מהלך והולך עמם, אמרו לו תלמידיו רבי להיכן אתה הולך, אמר להם לגמול חסד עם הדין אכסניא בגו ביתא, (כלומר, לגמול חסד עם האורח שבביתי) אמרו לו כל יום אית לך אכסניא? אמר להם והדין נפשא עלובתה לאו אכסניא הוא בגו גופא, יומא דין היא הכא למחר לית היא הכא (הנפש העלובה היא כמו אורחת בגוף האדם היום היא כאן ולמחר הולך לעולמה...).

וצריך ביאור שלכאורה דבריו סותרים אהדדי, שלגבי רחיצה אמר שהוא בגדר 'איקונין של מלך' מלשון כבוד, ולענין אכילה אמר 'הנפש העלובה' מלשון פחיתות? וכן יש להבין מה המיוחד בהלל הזקן שגילה דרשה מיוחדת זו?

ואשר י"ל בזה, דהנה חז"ל הפליגו מאד בעניותו הגדולה של הלל הזקן, עד שאמרו שלעתיד לבא בבית דין מעלה 'הלל מחייב את העניים', ונראה מזה שבין כל חכמי הדורות לא היה עני יותר ממנו, ועם כל מה שהעניות מצויה אצל החכמים מ"מ לא נמצא גודל עניות כזאת בכל חכמי ישראל. ומובן שזהו המיוחד בהלל שחידש שגם לו יש מצוות חסד, אם יכוון בכלכלת גופו כאילו אדם אחר יש כאן לפרנסו. ובזה יובן הסתירה הנ"ל, דהרי מצוי שהעניים נראים רע, שגופם מדולדל ומזניחים את מראיהם, לא מחליפים בגדים ולא מסתפרים ומתרחצים. וזהו הרבותא בהלל, שעם כל עניותו שמר על צלם ודמות של איקונין של מלך במהלך של **גדלות האדם** כדבעי. לעומת זאת לגבי אכילתו היתה נפשו עלובה מפני רוב עוניו ורעבונו, וע"כ מצא חסד בעצם האכלתה.

ג. עוד אי' שם במדרש, דסיום הפסוק "וגומל לנפשו איש חסד" - "ועוכר שארו אכזרי", א"ר אלכסנדר ז"ל שמגעת לו שמחה **ואינו מדביק את קרוביו משום עניות**, א"ר נחמן כתיב "כי בגלל הדבר הזה" לגלגל הוא שחוזר בעולם, לפיכך משה מזהיר את ישראל וכי ימוך אחיך, ע"כ. והנה רוב המפרשים כתבו שקרוביו ושאריו בשרו ראוי שישמחו עימו בשמחתו, והוא מונע מלהזמין מפני שהוא בוש בעניותו.

אבל בפירוש אשד הנחלים כותב חידוש מפתיע ביותר, שהכוונה לבעל השמחה, שמפני עניותו, חוסך ואינו מזמין אותם, **והרי זה אכזריות מצינו**...! (כנראה מדובר באופן שהם חשים פגיעה שלא הוזמנו לשמחה משפחתית שעורך), ונתבע ע"ז, שבעת שמחה לא היה צריך להתחשב בעניותו, כי לגלגל חוזר בעולם 'ובני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא אלא במזלא', והצדקה היא כמו סיבה שלא יקרה לו כמזלו אלא יהיה מעל המזל, וזהו 'בגלל' לשון סיבה היפך הסיבה הטבעית הנהוגה בזה. עכ"ד. וחיידושו נראה לנו כדבר מופרך, שיתבעו אברך שדחוק לפרנסתו שבקושי גומר את החודש, למה ערך שבת שבע ברכות ולא הזמין את כל האחים והגיסים עם עשרות ילדיהם בלי עין הרע? אלא שאיננו יודעים **כוחו של חסד**...!

נחיל צפית

א. כמה קשה ועצובה הטרגדיה הנוראה שארעה בימי הספירה דהשתא, בנחל 'צפית' בדרום, כאשר מנין בני נוער ניספו בצורה משונה, ונשטפו על ידי שצף נחל אדיר שהתפרץ מאחוריהם במפתיע, והטביעם למוות במצולותיו.

כל בר בי רב מבין שהקב"ה מדבר עימנו דרך מאורעות הטבע, בפרט כשהם מופיעים בצורה בלתי מצוייה. הלא כל מטרות העוז הללו שהגיעו בפתע פתאום, החשיכו והאפילו את העולם באמצע היום, ואשר לו בסערות ברקים ורעמים שהפשיטו כל עקמימיות שבלב, והזכירו לכולם שקרוב יום ה', כל אלו לא היו על דרך המקריות חלילה, ובפרט שבסופו של דבר נשתלשל מהם טרגדיה כה עצומה, איבוד נפשות!

עצם תיזמונם לימי הספירה בהם מתאבלים אנו על תלמידי ר"ע, מזכיר לנו אולי את אותם 'אבנים שחקו מים' שהביאו לתפנית העיקרי בחיי ר"ע, כדאי' במדרש: אמרה לו (רחל): לך ללמוד תורה. אמר לה: בן ארבעים שנה אני ומה תעלה ביד? פעם אחת היה עומד על הבאר בלוד, וראה את האבן שהיא חקוקה ונתונה על פי הבאר, אמר להן: מי חקק את האבן הזו? אמרו לו: חבל שיוורד עליה בכל יום. באותה שעה דן ר"ע קל וחומר בינו לבין עצמו, ואמר: ומה רך פסק את הקשה - דברי תורה שהן קשים כברזל בוודאי שיחקקו את ליבי שהוא בשר, ע"כ. ויש כאן רעיון אדיר, הנה רואים תלמיד חכם גדול בתורה ומחפשים כיצד הגיע לכך ואיזו סוגיה בדיוק או איזה דף גמרא מסויים היו אלו שהפכו אותו מאדם פשוט לתלמיד חכם? אבל התשובה היא: 'גדלות' לא נקנית ברגע אחד, אלא בכל יום ויום **כל שורת גמרא (!!) סיתתה 'משהו של גדלות' באישיותו, ואף שלא רואים שום שינוי אחרי שורה בודדת, **אבל בפועל השינוי קיים! ואף שלא רואים, משהו נעשה...** וא"כ יש לכל אחד - סיכוי!**

ב. שמעתי עתה עוד נקודה הראויה להתבוננות. הנחלים בדרום ידועים הם בהפתעותיהם. אדם יכול לצעוד להנאתו בינות להררים המדהימים ביופיים, להביט בנשרים, לצפות בצבאים שמדלגים על הצוקים האדירים, ולהינות מהשמש המחממת, אבל לפתע פתאום מגיח נחל דקיק, שבתוך כמה שניות הופך לנחשול ומיד אח"כ לשטף מים אדירים שעוקר ביעף סלעים עצים, ומעיף למרחקים כל מה שנקרה בדרכו.

וא"כ אולי משמים צועקים כאן גם את הנמשל הברור. שרויים אנו בלב ליבה של סכנה, כתיב: "מקולות מים רבים אדירים משברי ים", ואיתא במפרשים דקאי על הנסיונות ששוטפים ושוצפים כנגדנו כמים אדירים, והנה לעת סיום שית אלפי שנים, רגעים ספורים קודם לפני שחיתתו של הסטרא אחרא, מוציא הוא את כליו האחרונים, הקשים מכל הכלים שהמציא עד כה, הלא הם האייפון והאינטרנט ושאר שמות וחניכה דאית להו, שגם הם כמו הנחלים בדרום,

מראים טלפיים כשרות, מציעים הם נוף שמש, נוחות וכיף, קיצור דרכים, וחיים יפים... אבל כל טיפוש יודע, שפתאום ברגע כמימרא, עלול להגיח מולו נסיון בנחל שוטף, שלוקח עימו כל הנקרה בדרכו, שוטף את האדם ומעיף אותו קילומטרים אדירים יותר מכפי שהיה יכול להעלות בדעתו.

קל לנו להאשים את המדריך של הקבוצה הזאת למה לא התייחס לתופעה הידועה הזאת, מכעים אותנו ה'סמון על סמון' הישראלי הזה, המשלה - 'לי זה לא יקרה'... - שבסופו של דבר גרם לאיבוד נפשות אומללות. אבל למה לא אכפת לנו שמידי יום נסחפים מאות אלפי צעירים ישראלים לתוך הזבל המערבי, שמדרדר אותם אלי תהומות הרוע העולמי. למה אנו נעצבים מסיפור טרגי זה שאיבד עשרה, ולא אכפת לנו מכל החילוניהים שהרג אותם ואת חבריהם, כבר מזמן...

דבר זה מפורש בגמרא בסנהדרין (ק,א) שמעתיקה שם כמה דברי מוסר מהספר בן סירא, ובתוך דבריו שם מזהיר: "העלם עינך מאשת חן פן תלכד במצודתה... רבים היו פצעי רוכל המרגילים לדבר ערווה כניצוץ מבעיר גחלת"... עכ"ל הגמ'. הרי מבואר שזה מתחיל עם ניצוץ קטנטן אבל מתפתח במהירות אדירה לבעירה עצומה. ועומק דבריו שם יובן לנו ממה שרואים במשל הנחל בדרום הנ"ל, שבהתחלה המטייל מרגיש ששולט במצבו, ושהעסק בדיים שלו, כי זה נדמה לו 'רק' כניצוץ קטן, ועל ניצוץ אין לו בעיה להתגבר, אך הוא לא קולט שיש כאן חבית חומר נפץ שדי בניצוץ קטן להבעיר בשניה את כל תכולתה. וזה בדיוק מה שעובר על גולש מדיה אומלל, שבתחילה בטוח בכוחו, מרגיש שההגה תפוס היטב בידיו, אבל הוא לא קולט שבשניה שהרכב שלו רק יתחיל לרדת מהכביש, הוא ימצא את עצמו בין רגע, מרוסק בתהום.

את המסר הזה קל מאד לקלוט. הבת שלי מכיתה ז' נאמה לי אותו ביום הטרגדיה של נחל צפית בצורה מאד חותכת בשם המחנכת שלה תחי'. אבל הבעיה הגדולה היא שהיצר מתוחכם שבמתוחכמים, והוא מגיע לפעמים לבני טובים ומשלה אותם שאמנם הכל אמת, אינטרנט זה כלי השחתה איום ונורא, פצצה ממש!! אבל אתה אין כמוך... בריון אדיר... אין סיכוי להכניע אותך!! ואז ברגע כמימרא... רחמנא ליצלן!

ג. אולם מסיפור עצוב זה נוכל ללמוד נמשל אחר משמח, דהנה מפורש במזמור הגאולה: "שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים אז ימלא שחוק פינו... שובה ה' את שביתנו כאפיקים בנגב" ופי' האבן עזרא: כמים חזקים בנגב לעולם הם בעבור השמש... עכ"ל. ובמצודות: כאפיקים בנגב, רצונו לומר, כמים הנגרים בחוזק במקום נגובה ויבשה, עכ"ל. הרי מתבאר שדוד המלך לקח משל מאותם נחלים שבנגב, שבדיוק בדיוק כך תראה הגאולה. היא תופיע בצורה פתאומית בזרם קטנטן ודקיק, אבל היא תתפרץ בשניות לנחל שוצף וגועש אשר יביא איתו ברכה ושפע לכל ישראל.

עם עייף בתורה

א. הנה עדים אנו בשנים האחרונות להתפתחות מיוחדת ומרגשת בעולם הכוללים, במיוחד בכל הנוגע לסדר שלישי אשר נהפך ללימוד הרבה יותר מבוסס. אם פעם היה אברך מתהדר בלימוד של שעה ומחצה מתוך הלילה, כיום אברכים יכולים להגיע לשלש שעות ויותר, בעמל התמדה ושקיעות.

מלבד שזה מביא לתוספת ניכרת בשעות הלימוד ביממת האברכים שליט"א, יש בזה עוד נקודה הראויה לציון ולשבח מיוחד עוד יותר מלימוד כל היום כולו. כי הרי בכל העולם כולו מקובל, שבמשך שעות היממה ראש המשפחה מתגלגל בעסקיו או במלאכתו, ובסוף היום הוא נפנה לביתו להשתעשע עם בני ביתו לנוח מעמל היום. מי שאינו עושה כן וממשיך לעבוד גם בשעות הלילה, מוחזק בעיני הבריות לאיש משוגע ומטורף שמוכר את החיים שלו בשביל הכסף.

לכן באמת בסדר שלישי בא לידי ביטוי משהו הרבה יותר עמוק בקשר של הלומד לתורה. כי הלימוד של סדר א' וסדר ב' הוא מינמום, ואע"פ שעלינו לתת שבח עצום ורוב כבוד וייקר לכל מי שהסכים לוותר על כל הרווחים שיכל לעשות בעסקים, ובמקום לרדוף אחרי חיי פאר ורווחה בחר לשבת בבית ה' ולעסוק בתורתו. מכל מקום עדיין כך הוא מנהגו של עולם שבמשך שעות היום אין האיש בביתו. אבל מי שגם בלילה שב לתלמודו וממשיך גם אז לעסוק בתורה, הרי זה הוראה ברורה שאהבת התורה תקועה בו, והוא והתורה חד.

ב. על אחת כמה וכמה שראויות לשבח ולתהלה אין קץ, הנשים הצדקניות של שקדנים אלו, אשר מסכימות בחפץ לב לשאת משאן 'יום ולילה לא ישבותו', ומתאמצות מירכתי ביתן, לסדר את ענייני הבית בעצמן ברוב עמל וללא עזרת בעליהן, אף בשעות בהן עיניהן כבר נעצמות כמעט מעליהן.

הלא עליהן אמרו חז"ל ביומא (עז,א) דבר מרגש ומפעים במיוחד. פעם בתקופת ממשלת פרס נגזרה גזירה קשה על ישראל, נעמד אז גבריאל מאחורי הפרגוד ותמה, איך יהיו הגויים ראויים לשלוט בישראל, הרי יש בהם נשים צדקניות עליהם נאמר "שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שינה" וא"ר יצחק אלו נשותיהן של תלמידי חכמים, שמנדדות שינה בעולם הזה וזכות לעולם הבא, עיי"ש. ומבואר מדברי חז"ל אלו, שיש משהו מיוחד בלימוד המאוחר, זה שנמשך ומתארך אל תוך הלילה, ואמנם זה מעייף מאד את האשה, ומנדד לה את שנתה, אבל מי יודע איזה גזירות קשות ונוראות זה מבטל מאיתנו.

ג. אך אולי כעת יופיע המתלונן התורן, ויטען שעושים זאת בשביל רדיפת הכסף, ואדרבה יש בזה טעם לפגם שלא מתייחסים לקושי האשה וכו'. לכן נבא לבאר כאן את יסוד הדבר, ונוכיח מהגמ' שיש לזה מקור נכבד, גם בתמורת כסף.

הנה בגמ' בכתובות (סב,א) נחלקו קמאי, כמה זמן צריך אברך להתעכב בביתו כנגד כל חודש שלם של העדרות מחמת לימודו בביהמ"ד, לדעת רב יש לדמות זאת לעבודת המלך שבה היה נהוג להיות חדשיים בבית וחודש בעבודה, ואילו ר' יוחנן סובר שיש לדמות זאת לעבודת ביהמ"ק שבה היה נהוג להיות חודש בבית וחודש בעבודה, ומבארת הגמ' שהסיבה שלר' יוחנן אין ללמוד מעבודת המלך משום שיש לאשה רווח מהמשכורת שמקבל שם, כמו שפי' רש"י: שהיו נהנים מבית המלך ואיכא רווח ביתא, לפיכך מקבלת עליה שיהיה בבית המלך אחד משני חדשים, שכיון שיש לו שכר, יש לה מזונות מרווחים ותכשיטים, אבל תלמוד תורה מצווה דיליה היא, עכ"ל. הרי מבואר מדברי הגמ' יסוד ברור, שאם מגיע הביתה תוספת כספית שמקילה על חיי הבית, האשה מסכימה בחפץ לב שבעלה יעדר מן הבית כפול מהמקובל, וא"כ כעת שהותר לקבל שכר על ת"ת, אין כאן שום טענה.

ד. ונראה במליצה לסמוך זאת על דברי הגמ' בסנהדרין (צד,ב), שמספרת על עוד ביטול גזירה שהיתה בימי חזקיהו המלך, כאשר צר סנחריב על ירושלים עם 185,000 ראשי גייסות, בא אליו נביא ואמר לו: "כי לא מועף לאשר מוצק לו", א"ר אלעזר בר ברכיה אין נמסר עם עייף בתורה ביד המציק לו, ופירש רש"י: לא נמסר עמו של חזקיהו שהוא עייף בתורה ביד סנחריב המציק לו, עכ"ל. וצריך להבין איזה מין הגדרה זו "עם עייף בתורה", בשלמא עם למדן, עם ידען זכרן ושקדן ניחא, אבל עם עייף... מה בדיוק הענין בזה...?

אמנם נראה דמונחת כאן הגדרה נפלאה. דהנה בהמשך הסוגיא שם אומרת הגמרא: "וחובל עול מפני שמן" א"ר יצחק חובל עולו של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בבתי כנסיות ובתי מדרשות, מה עשה נעץ חרב בבית המדרש ואמר כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב, עכ"ל. כלומר, חזקיהו סחט את כוחותיהם, ותבע מהם לימוד גם בליל לאור הנר מעבר לשעות המקובלות, ויותר מכפי כוחם. מן הסתם היו שרינו על המלך המלחיץ הזה, מה כבר שווה לימוד מתוך עייפות, ואולי עדיף לישון קצת יותר וללמוד בריכוז וברעננות... לכן גילתה לנו הגמרא שהנביא קיבל מה' שליחות, לומר לסנחריב, שאדרבה בגלל שהינם 'עם עייף בתורה' אין לו סיכוי לנצח אותם, כי העייפות הזאת מסמלת את כל מסירות הנפש שמונח ב'ללמוד בלי להסתכל בשעון'!

זהו איפה סוד כוחו של 'סדר שלישי' דעולם הכוללים שבימינו. אמת, יש כאן מוטיב כלכלי, מעין חרב של כסף שנעוצה בפתח ביהמ"ד ומכניסה את האברך ל'מחייב' כדי להפיק מעצמו את המקסימום! אמת, יש כאן מין 'קריעה' מצד הבית, ומצד כוחותיו המוגבלים של האברך המצוי! אבל מי ישער מה השטייגערן הפלאי הזה - אל תוך הלילה - פועל בשמי שמים, לגלגל ל'עם עייף בתורה' שפע חסדים טובים.

עומק הפשט

בס"ד, יום ג' פרשת בהר ט"ז אייר תשע"ח,
מסכת נדרים - דף ח.

דיוני הלכה אקטואליים בסוגיות הנלמדות,
לעורר לב המעיין, ואין לסמוך על הדברים
הלכה למעשה.

גליון נושא:

נדר בהילולא דרשב"י

קבלת נדר במנהג טוב

בנדרי מצוה והנהגה טובה, ישנם שלוש הבדלים שחמורה קבלת הנדר בהם, יותר מבשאר הנדרים; מחשבה - חל גם ללא אמירה בפה. אמירה - חל גם בלי להזכיר לשון 'נדר'. עשיה - נהג פעם אחת או ג' פעמים (כדלהלן), נעשה כנדר.

מחשבה: כבר התבאר בגיליון הקודם (מספר 161), שרק בצדקה מפורש שחלה התחייבות במחשבה, אך לגבי שאר מצוות נחלקו הפוסקים האם אפשר לדמות אותם לצדקה שיחול אפילו במחשבה, כמבואר בארוכה בשערי תשובה (או"ח סוף סימן תס) ו**בחתם סופר** (אבן העזר חלק ב סימן קא). הגר"ח קנייבסקי שליט"א (בספרו שקל הקדש פרק א הלכה ז ביאור הלכה ד"ה קטן) מוכיח שלהלכה נוקטים שאינו נהיה נדר על ידי מחשבה, כי הרי 'מנהג של מצוה' כתוב שהוא הופך להיות כנדר, על ידי שעושה אותו שלוש פעמים, אבל אינו נעשה נדר על ידי מחשבתו.

אמירה: דין קבלת נדר בפה בלי הזכרת לשון נדר, מבואר **בגמ'** (נדריים דף ח.). האומר אשכים ואשנה פרק זה, אשנה מסכתא זו, נדר גדול נדר לאלוקי ישראל. ופירש **הרא"ש** (שם) שהוא הדין לכל דבר מצוה, מספיק קבלה בלבד, שהרי באשכים ואשנה לא הזכיר שום לשון נדר או שבועה, ומתחייב על ידי דיבורו בלבד, כמו שבצדקה מתחייבים על ידי קבלה לבד, **שנאמר** (דברים כג כד) בְּפִיךָ, זו צדקה. וכן נפסק **בשו"ע** (יו"ד סימן ריג סעיף ב) האומר אשנה פרק זה, מתחייב לקיימו, כמו בנדר לתת צדקה.

הר"ן (שם) כותב דברים דומים, על המימרא בהמשך הגמ', האומר לחבירו נשכים ונשנה פרק זה - עליו להשכים. **הבית יוסף** (יו"ד ריג) פירש שהר"ן סובר כהרא"ש שחל נדרי מצוה בדיבור. אולם **הגר"א** (בהגהותיו על השו"ע) פירש שהר"ן חולק על הרא"ש וסובר שלא חל נדרי מצוה בפה. ופירש **במרומי שדה** (ד"ה האומר), שמכל מקום יש מצוה משום 'הן שלך צדק'. ובחידושי **הגר"א** בשם **שו"ת מהר"ם פדאווה** (סימן עב) שלפי דעת הר"ן, כשאנוס אין צריך התרה.

עשיה: דין 'מנהג של מצוה' שצריך התרת נדרים אף שלא הזכיר בפירוש לשון נדר, מובא **בר"ן** לגבי מה שאמרה **הגמ'** (נדריים דף פא:): דברים המותרים, ואחרים נהגו בהן איסור, אי אתה רשאי לנהוג בהם היתר כדי לבטלן, **שנאמר** (במדבר פרק ל, ג) לא יחל דְּבָרוֹ. מהדין הזה חידש הר"ן (שם) בשם ה"ר יהודה הכהן ז"ל, שאם נהג אדם לא לאכול בשר ויין בזמן מסוים, ואחר כך רוצה לחזור בו ולשתות יין או לאכול בשר באותו זמן, צריך התרה.

וכך נפסק **בשולחן ערוך** (יורה דעה סימן ריד סעיף א), ובמשנה ברורה (סימן תקצז ס"ק ד וס"ק ו), לגבי הנהגה להתענות בערב ראש השנה ובעשרת ימי תשובה, וחפץ להפסיק ממנהגו, שצריך התרת נדרים, כיון שמנהג של מצוה נעשה כנדר.

'מנהג של מצוה' מחייב התרת נדרים, באחד משני אופנים; א. נהג כן פעם אחת, וחשב בשעת מעשה לנהוג כך לעולם. אך אם לא החליט לנהוג כך לעולם, אינו צריך התרה. ב. כשהורגל בה, כלומר שעשה כך שלוש פעמים בסתמא, אפילו שלא החליט בפירוש לנהוג כך לעולם.

פנינים

לכבוד התנא האלוקי...

יראה כל זכור: דברים נוראים על גדלות רבי שמעון בר יוחאי, כתוב בזוהר (כרך ב שמות פרשת בא דף לב עמוד ב) על הפסוק (שמות פרק לד פסוק כג) יִרְאֶה כָּל זְכוּרָךְ אֶת פְּנֵי הָאֱדֹן ד', מי הוא פְּנֵי הָאֱדֹן ד' זה רבי שמעון בר יוחאי, שמי שהוא זכר מהזכרים, צריך להראות לפניו. וראה בזוהר מתוק מדבש שביאר אחרת את כוונת הזוהר שאין הכונה לראות לפניו אלא צריך ללמוד ולשאוב מחכמתו ותורתו.

בזוהר (אדרא זוטא פרשת האזינו דף רצו:), הפליגו במעלת היום שנסתלק רבי שמעון בר יוחאי מן העולם, שפמליה של מעלה היו שם, והשמש לא יכלה לשקוע. מיטתו עלתה באויר, אש ליהטה לפניה, ונשמע הקול "עולו ואתו ואתכנשו (בואו והגיעו והיכנסו) להילולא דרבי שמעון" יבוא שְׁלוֹם יְנוּחוּ עַל מְשֻׁבְּוֹתָם (ישעיהו פרק נז פסוק ב). לפי המופיע בלוח עיתים לבינה, רבי שמעון בר יוחאי נפטר בשנת ג' אלפים תתפ"א.

מנהג: תלמידי האריז"ל האריכו בחשיבות מנהג העליה לפקוד את ציונו של רבי שמעון בר יוחאי ביום ל"ג בעומר י"ח אייר. כפי שכותב רבי חיים ויטאל זיע"א (בספר אבן השהם הלכות פסח עמוד סג) מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל"ג בעומר, על קבר רבי שמעון בר יוחאי, ורבי אלעזר בנו אשר קבורים בעיר מירון כנודע, ואוכלים ושותים ושמחים שם, כי זה יום שמחת הרשב"י.

וכתב בעטרת זקנים (על שו"ע או"ח סימן תצג) מנהג ארץ ישראל לילך על קבר רשב"י ובנו רבי אלעזר ביום ל"ג בעומר. המנהג מופיע גם בדברי החיד"א (עבודת הקודש מורה באצבע סימן ו אות כג).

מצוה: בסידור תפילה משנת חסידים (שהיה מתלמידי האריז"ל, הופיע באמשטרדם שנת תקכ"ד, שער חודש אייר פרק א סעיף ג-ז) כתוב, שמצוה לעלות לרשב"י במירון בל"ג בעומר. וכן כתב בסידור האריז"ל רבי שבת, (סוד ספירת העומר), מצוה לילך על קבר של רשב"י ובנו רבי אלעזר, והרב ז"ל (=האר"י) הגיע במיוחד ממצרים למירון ושהה שם עם אשתו שלשה ימים.

כך כותב הבן איש חי (עת שערי רצון עמוד קמד), מי שגר בארץ ישראל, מצוה לנסוע למירון, להיות בשמחה הגדולה, של המלאך הקדוש רבי שמעון בר יוחאי, ובודאי יהיו לו ישועות, ויתמלאו כל משאלות ליבו לטובה.

בגודל מעלת העליה על ציון הרשב"י האריך הג"ר ישעיה אשר זליג מרגליות זצ"ל בספרו הילולא דרשב"י וכן הג"ר רבי שמואל העליר זצ"ל גאב"ד צפת, בספרו כבוד מלכים. שם מסופר עדות זקני הספרדים כי בעל האור החיים הקדוש, כשבא בל"ג בעומר למירון והגיע לתחתית ההר, ירד מהחמור וזחל על ידיו ורגליו, ובכה וצעק על שנכנס למקום שלהבת ששם נמצא הקב"ה, עם כל פמליה של מעלה, ונשמות הצדיקים. ובשעת ההילולא, היה שמח שמחה גדולה. ❖

דבר טוב שנהגתי: ומדויק היטב הלשון, שאומרים ב'התרת נדרים' של ערב ראש השנה; בין שום מנהג של מצוה שנהגתי את עצמי... או שִׁנְדַרְתִּי וְנִמְרַתִּי בְּלִבִּי לַעֲשׂוֹת שׁוּם מְצוּה מְהֻמָּצוֹת, או איזה הנהגה טובה, או איזה דבר טוב שנהגתי שְׁלֹשׁ פְּעָמִים, וְלֹא הִתְנִיתִי שְׁיֵהָא בְּלִי נֶדֶר.

כלומר, שמתירים במעמד התרת נדרים שלושה סוגי נדרים, א. נדר שקיבל לעשות דבר טוב, ב. מנהג שנהג פעם אחת ודעתו לעשותו לעולם, ג. מנהג טוב שנהג שלוש פעמים בלי לומר 'בלי נדר'.

1. נסיעה למירון בל"ג בעומר

חקירה: יש לדון מה הדין, אם אמר בפיו כי בדעתו לנסוע השנה בל"ג בעומר למירון אך לא אמר לשון נדר, האם חל הנדר? או אם רק החליט במחשבתו לנסוע למירון, אך לא אמר בפיו, האם חייב לנסוע? או באופן שנהג כבר כמה שנים רצופות לנסוע למירון בל"ג בעומר, ומסתמא היה דעתו לנהוג כן בכל שנה, והשנה אינו יכול לנסוע, האם חייב לעשות התרת נדרים, כדין הנוהג 'מנהג טוב' שלש פעמים?

שורש הנדון הוא, האם העליה על ציון הרשב"י הוא בגדר 'מצוה' ולכל הפחות בגדר 'מנהג טוב', שיהא בזה דין 'נדרי מצוה' שחל באמירה בלי לשון נדר. ואפילו במחשבה, מדין 'כל נדיב לב'?

1. צריך התרת נדרים מעיקר הדין

לדעת הג"ר משה ברנדסדופר שליט"א, אדם שנהג ג' פעמים לעלות למירון בל"ג בעומר והשנה אינו עולה, צריך התרת נדרים מעיקר הדין, ואין יכול לסמוך על גילוי מילתא של התרת נדרים בערב ראש השנה. שמא נזכר בביטולו, והמשיך לנהוג כן, והרי זה כאילו ביטל את התנאי.

כפי שהוכיח הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן צא) מהשו"ע (יו"ד סימן ריד סעיף א) שצריך להתנות על הנהגה טובה שיהא 'בלי נדר', ובלי תנאי נהפך ממילא לנדר. וקשה, הרי עשה תנאי בערב ראש השנה, שלא יתקיימו נדריו כל השנה? ובהכרח שחוששים אולי נזכר בביטולו והמשיך לנהוג כן, והרי זה כאילו ביטל את התנאי!

וכל זה אם רוצה להפסיק מלעלות למירון בל"ג בעומר, אכן אם יש לו אונס מיוחד בשנה מסוימת (חולי, שוהה בחו"ל), כלפי זה יכול לסמוך על הכרעת המשנ"ב (סימן תקפא ס"ק יט, שעה"צ ס"ק לג) לגבי המנהג להתענות בעשרת ימי תשובה, שאם הוא אונס ואינו מוצא מי שיתירנו, יש להקל במקום הדוחק שאין צריך התרה, כדעת המגן אברהם שבקצת חולי אין צריך התרה. ונחלק על הש"ך (יו"ד סימן ריד ב) שהצריך התרה אפילו במקום חולי.

ויש שנהגו כן למעשה, כאשר נמצאים בחו"ל ביום ל"ג בעומר, ולא יכולים לעלות למירון, עושים 'התרת נדרים'. ונדרי מצוה זה לא רק בדבר שמפורש חיובו בשו"ע, אלא מספיק שיש בזה ענין חשוב, הרי זה בכלל 'נדר של מצוה' ולכל הפחות 'מנהג טוב'.

ואין לומר שאין זה בכלל נדרי מצוה משום 'ביטול תורה', שגם צום ותענית כרוך ב'ביטול תורה' ומפורש במשנ"ב שיש בזה נדרי מצוה אפילו שלא חיוב מדינא דגמ' לצום בערב ראש השנה ובעשרת ימי תשובה. כי נדרי מצוה דנים מצד עצם הדבר, ולא בביטול דברים אחרים הנגרמים מחמתו. ועוד שכיון שהרבה תלמידי חכמים נהגו לעלות ולא חששו לביטול תורה, הרי לשיטתם יש כאן נדרי מצוה, ועוד שיכול ללמוד תורה בדרך, ולא להתבטל.

ולמרות שיש אומרים שאין זה יום פטירת רשב"י, סוף סוף נקבע יום זה להילולא דרשב"י, על ידי האריז"ל וגדולי המקובלים. ולמרות שיכול ללכת לציון אחר, או לציון הרשב"י בתאריך אחר, עדיין יש כאן נדר מצוה, להגיע למעמד נשגב של ל"ג בעומר במירון על ציון הרשב"י.

הג"ר גמליאל רבינוביץ שליט"א סיפר, כי הרה"ק רבי דוד'ל בידרמן זיע"א, (סבו של האדמו"ר רבי משה מרדכי זיע"א, בן האדמו"ר רבי שמעון נתן נטע מלעלוב זיע"א), היה מקפיד בל"ג בעומר לנסוע למירון שנתיים כן, ושנה לא, כדי שלא יצא שנסע שלש פעמים ברצף, ויהיה הדבר בכלל 'נדרי מצוה'. (היה יכול לעשות תנאי, אולם לרווחא דמילתא, שלא יהא מהלך של נדרי מצוה).

שמעתי שאומרים בזה, סברא נפלאה (י.ו.י.), שאם רק שנה אחת אינו נוסע, אינו צריך התרת נדרים, כי על דעת כן התחיל מנהגו - שבזמנים רגילים יסע למירון. אכן, אם חפץ להפסיק לגמרי ממנהגו, צריך התרת נדרים, כי כלפי הרצון הזה, היה לו 'מנהג של מצוה' לנסוע כשיכול.

2. צריך התרת נדרים לחומרא

לדעת הג"ר יצחק אליהו שטסמן שליט"א מחבר הספר הנפלא כל נדרי, הנה כבר נחלקו הקדמונים, האם יש מצוה לעלות על קברי צדיקים, וממילא האם יש בזה דין נדרי מצוה (הובאו

בהרחבה בספר כל נדרי פרק ח סעיף יג, ובנוסף, הובאו בסוף הערה לא, ציונים לפוסקי זמננו שהאריכו בזה ובהנהגה למעשה). לדעת המהר"ם מינץ (שו"ת סימן עט), והמהר"ם מרוטנבורג (שו"ת סימן קסד) בשם רבי חיים פלטיאל אין מצוה לעלות על קברי צדיקים, ואדרבה איסור יש בדבר משום וְדַרְשׁ אֶל הַמֵּתִים (דברים יח יא). וכלב בן יפונה התפלל על קברי אבות (סוטה לד:) שתהיה תפילתו נשמעת, אולם בני אדם סתם שאין בקיאים בריזם וסודות, אין להם ללכת על הקברים. הובאו דבריהם בדרישה (סימן רכח אות ד) ובב"ח (סוף סימן ריז).

אמנם הב"ח (שם) והש"ך (יו"ד סימן קעט ס"ק טו) הצדיקו את מנהג ישראל להשתטח על הקברים, ויש סמך לזה בזהר. וכן מוזכר ברמ"א (אורח חיים סימן תקפא ד) המנהג להרבות בתפילה בערב ראש השנה על הקברים. ופירש המשנ"ב (ס"ק כז) שבית הקברות הוא מקום מנוחת הצדיקים והתפלה נתקבלה שם ביותר. גם בהלכות תענית מפורש בשו"ע (סימן תקסח סעיף י), שהליכה על קברי צדיקים נחשב נדרי מצוה. וידוע מה שכתב הגר"א (בביאורו לספר תיקוני זהר תיקון שתיתאה דף כב, ב ד"ה בדרך דא, גליונות לשם שבו ואחלמה עמוד שיג) 'בזמן שאין צדיקים בדור ואין שכינה מוצאה מקום לנוח, השראת השכינה בקברן של צדיקים'.

ובשו"ת שדה הארץ למהר"א מיוחס זצ"ל (אבעה"ז סימן יא) דהשתטחות על קברי צדיקים נחשב מצוה, שבכך זכותם יגן עליו וימלא משאלותיו לטובה. כפי שהעיד האריז"ל שתפילה על הקבר גורמת, שיהא נשמת הצדיק עזר וסיוע גדול לאותו האיש.

והנה אפילו לפי דעת הסוברים שיש בכך מצוה וכמנהג העולם, וממילא כאשר נהג כך נחשב הדבר כמנהג מצוה, אבל הרי הדין הוא שבסתם מנהג טוב אפשר לסמוך בדיעבד על מסירת המודעא בהתרת נדרים של ערב ראש השנה, וגם בעליה לרשב"י אפשר להקל בדיעבד לסמוך על המודעא.

וכפי שהאריך בזה בספר כל נדרי (פרק עג סעיף ח ועוד מקומות), בשם השלמת חיים (סימן רלא) דבמנהגי מצוה מסתבר דאפשר לסמוך על התנאי של ערב ראש השנה. וכתב הג"ר חיים קנייבסקי (דרך אמונה הלכות מתנות עניים פרק ז ס"ק כז, ציון הלכה נז) לגבי אדם שנהג לתת מעשר לעמלי תורה, ג' פעמים או אפילו פעם אחת וחשב לנהוג כן לעולם, הרי זה כנדר. אך יכול לסמוך על התרת נדרים של ערב ראש השנה. וכן הובא בשם החזו"א זצ"ל (אעלה בתמר יו"ד אות מז) הג"ר יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל (שם), והג"ר איסר זלמן מלצר זצ"ל (רבבות אפרים חלק א סימן קעג) והגרי"ש אלישיב זצ"ל (הליכות חג בחג ימים נוראים פרק ד הערה 23), וכן נקט בתשובות והנהגות (חלק ד סימן רז), כולם סמכו בדיעבד על התרת נדרים ללא כל התרה נוספת.

וכן שמעתי מהג"ר צבי רוטנברג שליט"א ומכמה חכמי הוראה שליט"א, שמעיקר הדין אפשר לסמוך על גילוי מילתא של התרת נדרים בערב ראש השנה, שאם לא כן בכל הנהגה טובה יצטרכו התרת נדרים ולא מצאנו ידינו ורגלינו. והמדקדקים ראוי להם לעשות בכל אופן התרת נדרים. ויש מחכמי הוראה שאומרים שאפשר לכתחילה לסמוך על ההתרה של ערב ראש השנה.

והיינו, כיון שיש מקורות רבים, לעצם גודל הענין לעלות על קברי צדיקים, ובפרט לעליה לצינן הרשב"י בל"ג בעומר, לכן מי שהיה רגיל לעשות כך שלש פעמים, או שעשה פעם אחת וחשב לנהוג כן לעולם, נחשב מנהג של מצוה, וצריך התרת נדרים. אכן, בדיעבד יכול לסמוך על 'התרת נדרים' של ערב ראש השנה, וכן על מסירת הגילוי דעת שמסר בערב ראש השנה, שמבטל את כל נדריו שידור השנה, אולם לכתחילה כן צריך התרת נדרים.

3. אין צריך התרת נדרים

מאיידך לדעת הרבה חכמי הוראה שליט"א, אין כאן שום שאלה, הנסיעה למירון זה ביטול תורה, ולא נדרי מצוה, ואין לנסוע על חשבון לימוד התורה (י.ק.). וממילא אין צריך על כך התרת נדרים, שהרי לא מוזכר בשו"ע ובפוסקים שצריך לעלות למירון בל"ג בעומר, ואף שיש בזה ענין חשוב, אינו כלול בגדר 'מנהג של מצוה', ועדיין לא נכנס בכלל 'נדרי מצוה'. ומה שבספרים המדברים על המנהג הזה הוגדר הענין 'מצוה', אין הכוונה למצוה ממש בכל גדרי החיוב שלה, עד כדי שיחול עליה דין של 'נדרי מצוה'. וביותר שהרי הרבה מראשי הישיבות הליטאיות לא עודדו נסיעה זו למירון (ראה מסגרת), וממילא קשה להגדיר מנהג זה כנדרי מצוה.

מנהג ישראל תורה

עולו ואיתכנשו...

מנהג קדום הנפוץ בקרב קהילות הספרדים, החסידים, והירושלמים, מקדמת דנא לעלות ברבבותיהם למירון ביום ל"ג בעומר להתפלל על ציון הרשב"י. אריכות גדולה מובאת בגיליון **באר הפרשה ל"ג בעומר תשע"ח** של המשפיע **הג"ר אברהם אלימלך בידרמן שליט"א**, עם מקורות רבים ונפלאים, בגודל מעלות וחיובות העליה למירון בל"ג בעומר, להשתתף בשמחת הרשב"י, שהוא יום נשגב וקדוש, ויש בו סגולה לישועות. והביא הרבה סיפורי ניסים ונפלאות, שרואים בעיניים גם בזמננו. וידוע בשם **הרה"ק רבי שלמה מזויעל זיע"א**, שהנסיעה למירון היא בכלל הוצאות שבת ויום טוב, שאין עולים לחשבון מזונותיו של אדם.

מקובל מהאריז"ל כי ל"ג בעומר הוא יום ההילולא של רשב"י, ויש בו הרבה סגולות. בספר **עד הגל הזה להג"ר יעקב הלל שליט"א** האריך מאד בראיות, על הגירסה הנכונה בספר **פרי עץ החיים**, שלפיה יום ל"ג בעומר הוא יום 'שמחת רשב"י', ולא כמו הסוברים כי הוא יום 'שמת' רשב"י, בלי ח', כפי שהודפס בכמה ספרים בטעות, ומשום כך כתבו כי הוא יום שבו נפטר. וסיים שם, שלמרות זאת יש ענין גדול, לעלות למירון בל"ג בעומר. (בתנאי שלא יראה פריצות והוללות).

תורה מה תהא עליה?

מאיך לדעת הרבה מגדולי ליטא וראשי הישיבות אין לבטל תורה, בשביל לעלות ביום הזה למירון, לקברו של רבי שמעון בר יוחאי. יש שהסמיכו על כך את דברי רבי שמעון בר יוחאי (ברכות דף לה:), לגבי אדם החורש בשעת חרישה, זורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורה בשעת הרוח, 'תורה מה תהא עליה'.

בספר **חוט שני** (יו"ט סוף עמוד רצא) מובא בשם **החזו"א** שאמר לאלו שנוסעים למירון בל"ג בעומר, וכי סוגרים את הגמרא ונוסעים למירון? דברים נחרצים נאם **הג"ר מנחם אלעזר שך זצ"ל** (מחשבת מוסר חלק א עמוד תכה), הרי לכו' **החזו"א** זצ"ל היה מהדר במצוות, ואילו היה מצוה לנסוע, ודאי גם הוא היה רוצה לזכות בזכות ומצוה זו, ולא ראינו אותו נוסע, אלא הטעם שאיננו מעריכים דיו את האפשרות להישאר בישיבה וללמוד. למרות הזכות הגדולה שיש בתפלה בקברי צדיקים, הרי אין הזמן מתאים, משום מצב הצניעות, והפסק הלימוד באמצע הזמן.

הג"ר מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל (דרכי החיים חלק א עמוד רכג) היה עונה בתוקף לא לנסוע למירון בל"ג בעומר. והיה מוסיף בשם **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** שיש לנו את רבי שמעון בגמ'. וכך מובא בשם **הג"ר דוד פוברסקי זצ"ל** (קול נהי ארימה עמוד נג).

בשו"ת וישמע משה (חלק א עמוד קסח) מביא ששאלו את **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** האם מומלץ לעלות למירון בל"ג בעומר? והשיב, שאם רוצים ללמוד בזמן הזה, זה עדיף. אבל אם יודע שבזמן הזה לא ילמד, יסע למירון.

שאלו את **הגרי"ח קנייבסקי שליט"א** (מועדי הגרי"ח ספירת העומר עמוד פא, תשובות הגרי"ח חלק ב עמוד תשמד) האם יש ענין לנסוע למירון ביום ל"ג בעומר? והשיב; לא נהגו אצלנו. עדיף ללמוד. ❖

ועוד שהרי ידוע דברי **החתם סופר** (יורה דעה סימן רלג) שקרא תגר על המנהג לעשות הילולא במירון בל"ג בעומר, וסיים 'מ"מ לעשותו יום שמחה והדלקה ובמקום ידוע דוקא שיהי' תל תלפיות שהכל נפנים לשם, לא ידעתי אם רשאים לעשות כן'.

וכן **בשו"ת שואל ומשיב** (מהדורה ה סימן לט ד"ה הנה) דהרי במיתת הצדיק צריך להתענות, ומה שהזהר קרא יום זה הילולא דרשב"י היינו לו, שבודאי הוא שמחה לו שהלך למנוחה, אבל אותנו עזב לאנחה. ואף שהרבה פוסקים נחלקו עליהם, סוף סוף אין זה בכלל נדרי מצוה.

בספר **שדי חמד** (חלק ו מערכת ארץ ישראל אות א) כתב בשם **הגאון מלובלין בעל התורת חסד** זצ"ל שנעלם מהחת"ס דברי **רש"י** (יבמות קכב). בשם **תשובות הגאונים**, שביום שמת בו אדם גדול,

קובעים אותו לכבודו, ומתקבצים על קברו תלמידי חכמים, מידי שנה באותו יום, להושיב ישיבה שם. וכן בספר **שערי המועדים** (קיצור דיני ספירת העומר עמוד קא) להג"ר יוסף דוב ספטימוס שליט"א, הביא כמה יישובים למנהג העולם, שעושים שמחה על ציון הרשב"י בל"ג בעומר, שלא כתמיהת החת"ס והשואל ומשיב.

אם העולה הוא תלמיד חכם שמתבטל מלימודו, הרי כתב **בשדי חמד** (חלק ו מערכת ארץ ישראל אות א) בשם ספר **שדה הארץ** שהמצוה ללכת על קברים היינו דוקא כאשר אינו מתבטל מעבודת ה', אבל אם מתבטל ודאי שמצות ה' ועבודת בוראו קודמים, ובשדי חמד מחזק שם דבריו שלגבי תלמיד חכם הוא קרוב להפסד משכר, ואף אם נדר אין צריך לקיים נדרו.

ואפילו אם אכן נחשב הדבר כנדר, אינו מוכרח שהחיוב לקיים את הנדר, הוא דוקא בל"ג בעומר, ודוקא לקבר רשב"י, הרי יכול לקיים נדרו בקבר של צדיק אחר, או בקבר הרשב"י בזמן אחר.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. נהג 'מנהג של מצוה' פעם אחת על דעת לנהוג כן לעולם, או ג' פעמים בסתמא, הוי כנדר וצריך התרה. אפילו שאינו יכול לקיים מנהגו מחמת חולי, צריך התרה. ורק בשעת הדחק יכול לבטלו ללא התרה.
- ב. נהג מנהג טוב ג' פעמים, רשאי לבטלו מחמת מה שהתנה בהתרת נדרים בערב ראש השנה.
- ג. נחלקו הפוסקים, האם יש מצוה לעלות לקברי צדיקים. החת"ס והשואל ומשיב התנגדו למנהג לעלות ולחוג בציון הרשב"י בל"ג בעומר, ויש שכתבו שיש בזה חשש ביטול תורה. אולם הרבה פוסקים וגדולי המקובלים הצדיקו ושבחו את מנהג ישראל לעלות לציון הרשב"י בל"ג בעומר, ותלמידי האריז"ל כתבו שיש מצוה בדבר.
- ד. חשב והחליט בדעתו לנסוע למירון בל"ג בעומר, ולא הוציא בפיו, אינו נדר.
- ה. אמר שיסע למירון בל"ג בעומר יש לחוש לנדר מצוה, וצריך לקיימו. ויש חולקים.
- ו. נהג לעלות למירון בל"ג בעומר פעם אחת על דעת לנהוג כן לעולם, או ג' פעמים בסתמא, והשנה אינו עולה, יש אומרים שצריך התרת נדרים מעיקר הדין. ויש אומרים שמעיקר הדין אין צריך התרת נדרים שנדרו בטל מחמת מה שהתנה בהתרת נדרים בערב ראש השנה. ומכל מקום ראוי למדקדק במעשיו לעשות התרת נדרים לחומרא. ויש אומרים שאין צריך כלל התרת נדרים, כי אין זה נדר ללכת דוקא בזמן זה ולקבר זה. ויש מחלקים שאם מפסיק לזמן, אין צריך התרת נדרים, ואם מפסיק לעולם צריך התרת נדרים. ❖

'עומק הפשט'

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | 5047867@gmail.com

הודעה:

נשאר כמות מצומצמת

הנושא לשבוע הבא;

של אוגדן גיליונות

נדר ב'מגבית התרמה' – נדרים דף כ:

'עומק הפשט'

אפשרות להנצחה; לע"נ, לרפו"ש, לישועה, וכדומה!

(1-135)

ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל

המחיר 30 ₪

תורה ולהאדירה.

ניתן להשיג בחנות

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות

'ספרי הישיבה' רחוב

הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ,

בית ישראל 3 ירושלים

תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 1529.

זכות הדפסת הגיליון

לרפואת האשה

החשובה מרת ורדה

רודל בת רוחמה

תליט"א לרפואה

שלימה בתוך שאר

חולי ישראל

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 26

פרשת בהר

תשע"ח

תוכן הגליון ;

קנה בטעות חמץ שעבר עליו הפסח ♦ הרב אפרים שפיגלר

לקנות בחנות של חילוני או בחנות של גוי ♦ הרב שמואל דרזי

טומאת כהנים במירון לכהן העומד מחוץ לבנין ♦ הרב אברהם זנגר

הרב אפרים שפיגלר

קנה בטעות חמץ שעבר עליו הפסח האם רשאי להחזיר לחנות

קנה בטעות חמץ לאחר הפסח מחנות שלא עשתה מכירה כלל האם שרי להחזיר החמץ לחנות ולהחליפו במוצרים אחרים.

תחילה יש לברר אי המחזיר מוצר לחנות דנים ליה כמבטל המקח מעיקרו או דחשיב כחוזר ומוכר החפץ למוכר, ונפק"מ לנידון דידן דאי חשיב כחוזר ומוכר המוצר לחנות אסור להחזיר החמץ ולקבל תמורתו כיון דהוי איסור"נ אבל אי חשיב כמבטל המקח מעיקרו שרי להחזירו, אמנם אף אי הגדר דחשיב כמכירה חדשה אי"ז שייך לענינינו כלל כיון דקיי"ל חו"מ סי' רל"ד דכל איסורי הנאה בין מד"ת ובין מד"ס מחזיר את הדמים ואין בהם מכירה כלל, וא"כ בחמץ לאחר הפסח דהוי איסור"נ לא חל המכירה כלל וחייב המוכר להחזיר הדמים. ומה דעדיין יל"ד דדלמא איכא בהחזרת החמץ משום לפנ"ע דמכשיל המוכר במכירת איסורי הנאה מדרבנן.

הנה בשו"ת מהרי"ל דיסקין בקו"א אות קמ"ה, כ' דאין איסור לפני עיור במקום הפסד ממון וראיתו מדברי הרמ"א יור"ד ס"ס של"ד דאין חיוב למחות

בעוברי עבירה במקום הפסד ממון, ולכא' סברתו דהוא כשאר מצוות שבין אדם לחבירו [כהשבת אבידה וכדו'] דאינו מחוייב בהם במקום הפסד ממון, אלא דחילוק גדול ביניהם דבמצוות שבין אדם לחבירו דהנידון על הפסד ממון חבירו אמרי' דשלו קודם משא"כ כאן שהנידון על עבירת חבירו. כמו"כ מה דכ' להוכיח מדברי הרמ"א צ"ב דהרמ"א איירי במצות הוכחה דהוא מ"ע לחוד וכשמבטלו הוא בשווא"ת, משא"כ לפני עיור דהוא לאו בקום ועשה, ומ"מ לדבריו בנ"ד שפיר שרי להחזיר האיסור למוכר וליכא למיחש ללפנ"ע משום ההפסד ממון שבו, אולם החזו"א דמאי סי' ז' סק"ו נקט דלא הותר לפנ"ע במקום הפסד ממון והוא כשאר לאוין דלא הותר במקום הפסד ממון.

אלא דבחזו"א שם יצא לדון בקולא נוספת, דהנה בגמ' ב"ב פ"ח א' מבואר דהלוקח ירק מע"ה, כ"ז דלא קנה הפירות רשאי להחזירו למוכר אבל אחר שקנה הפירות אין רשאי להחזירו שכבר נתחייב במעשר ואין חבר מוציא מתח"י דבר שאינו מתוקן, והק' החזו"א אמאי כ"ז שלא קנה שרי להחזירו הרי מכשיל המוכר באכילת טבל ועובר משום לפני עיור, ותי' דלא חשיב לנתינת מכשול כיון דהמכשול כבר מוטל ואינו מסירו אע"ג שכבר נטלו לידו. ולמידין מדבריו דכ"ז שלא זכה הלוקח באיסור לא חשיב חזרתו להעמדת מכשול דהרי הוא ברשות המוכר, וא"כ לדבריו בכל מק"ט כיון דהוברר דלא זכה הלוקח מעולם ה"ז כמחזיר איסור שלא יצא מרשות הקונה.

אלא דדברי החזו"א צ"ב, דהרי איסורא דהושטת כוס יין לנזיר הוא אף כשהיין שייך לנזיר וכמבואר בתוס' ע"ז ו' ב' וא"כ מ"ל דהלוקח לא זכה עדיין בפירות מ"מ כשמחזירו למוכר ה"ז כמושיט כוס יין לנזיר. אמנם הביאור דבהושטת כוס יין לנזיר הרי איירי בתרי עברי דנהרא ואין הנזיר יכול לקחת בלעדיו כמבואר בע"ז שם, משא"כ בלוקח פירות טבל כ"ז שלא זכה בהם הרי זכותו של המוכר ליקחם חזרה ויכול לכופף הלוקח להניחם הלכך חשיב שהמכשול קיים וכחד עברא דנהרא, אלא דלפי"ז יתכן דכ"ד החזו"א רק כשהלוקח עדיין בחנות אבל כשהלך לביתו ה"ז נידון כתרי עברי דנהרא, ובנ"ד דלקח איסורי הנאה לא שייך כלל סברא זו, כיון דדעת המוכר דהמכירה חלה ואין יכול לקחו מהלוקח, וכמו"כ אין המוכר יכול לכופו להחזירו דהרי הוא איסור"נ, ושפיר חשיב להעמדת מכשול בהחזרתו, ויל"ע בכ"ז.

כמו"כ יל"ד לאסור בזה משום איסור מסייע המובא ברמ"א יו"ד סי' קנ"א ובשו"ע ופוסקים או"ח סי' שמ"ז, ואיסור מסייע הוא אף בחד עברא דנהרא, [ובנידון החזו"א יתכן דלא חש למסייע משום דלא ברירא שהפירות יאכלו באיסור דדלמא יקנם חבר, אלא דלענין לפנ"ע כיון דהפירות בעצמותם אסורים חשיב להעמדת מכשול אף דאפשר לתלות בהיתר ול"ד להמבואר בע"ז ט"ו ב' דבאפשר לתלות בהיתר לא חשיב לפנ"ע דהתם הספק הוא בחפץ עצמו אי יעשה בו איסור משא"כ פירות דמאי דבעצמותם אסורים ועי'], אלא דגבי איסור מסייע נחלקו הפוסקים אי נוהג במומר וכמבואר בש"ך יו"ד קנ"א ובדגמ"ר שם ובמ"א סי' שמ"ז והובא כ"ז במ"ב שם. כמו"כ דנו הפוסקים אי איכא לאיסור מסייע באיסור דרבנן, עי' מ"א או"ח סי' קס"ג ס"ב ופמ"ג שם, וכמו"כ לענין איסור מסייע דהוא מיסוד חיוב הוכחה כמש"כ השע"צ שם שפיר יתכן דהכל מודים דאינו שייך במקום הפסד ממון ועי'.

הרב שמואל דרזי

האם עדיף לקנות בחנות של חילוני או בחנות של גוי

בפרשתינו פ' בהר [פכ"ה פסוק י"ד] "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך" ופי' רש"י עוד יש דרשה

מנין כשאתה מוכר מוכר לישראל חברך, ת"ל וכי תמכרו ממכר לעמיתך, מוכר, ומנין שאם באת לקנות קנה מישראל חברך, ת"ל או קנה מיד עמיתך ע"כ, ומקור דברי רש"י בספרא, ובגמ' בע"ז כ'. איתא דצריך להקדים ישראל לגוי גם כשיש הפרש במחיר, ופירשו התוס' דדוקא כשהפרש הוא דבר מועט, ומרנא החפץ חיים בספרו אהבת חסד דיני מצות הלואה [פ"ה ס"ז] נתיב החסד סק"ב הביא משו"ת הרמ"א סי' י' דהוכיח דאפי' באופן שאם ימכור לעכו"ם ירויח יותר מ"מ מצוה למכור לישראל בפחות, וכתב הח"ח דע"כ כוונתו היכא דהוא נוגע רק לדבר מועט דאל"ה פשוט וברור דאין מחוייב בדבר הזה, עוד כתב שם דמדברי הסמ"ע נראה דאפי' בדבר מועט אינו מחוייב למכור לישראל, אבל מ"מ מצוה יש עליו בזה, והוסיף הח"ח דהמצוה למכור לישראל בהפסד דבר מועט היינו דוקא בדבר שאין שומתו ידוע, אבל אם שומתו ידוע אינו צריך להזיל ולמכור לישראל יעו"ש.

ונראה דכשם דצריך להקדים ולמכור לישראל ה"ה דצריך להקדים מי ששומר תו"מ למי שאינו שומר כיון דאינו בכלל עמיתך, וכן הביא אאמ"ר שליט"א בשבות יצחק הל' יו"ט פט"ז בשם מרן הגריש"א זצ"ל.

ויש לדון האם יש להעדיף פועל חילוני על פועל נכרי, דהנה בשו"ע חו"מ סי' רס"ו איתא לענין השבת אבידה דהאפיקורסים והכותים וישראל המחלל שבת בפרהסיא אסור להחזיר להם אבידה כעובד כוכבים, וחזינן דיש איסור להטיב עם מחלל שבת דזהו בכלל מחזיק ידי עוברי עבירה.

ונחלקו הגר"א וסרמן זצ"ל והחזו"א בנידו"ד אם יש להעדיף עבודה עברית, דהגר"א וסרמן זצ"ל [נדפס בקובץ מאמרים ואגרות] כתב דיהודים שיצאו מכלל עמיתך אין להם שום יתרון על נכרים, ופנה במכתב להחזו"א שיודיענו דעתו בענין זה.

ובספר פאר הדור [ח"ב עמוד ע"ו] מובא דדעתו של החזו"א היתה דיש להעדיף גם פועל חילוני על פני פועל נכרי, ונימוקו משום דיהודי שיש לו בנים מחוייבים ב"ד שבעיר לדאוג שיתפרנסו משל אב, ואם אין לאב צריך לפרנסם משל צדקה, ואפי' אם ברור שהקטנים האלו לכשיגדלו יהיו מחלל שבת.

והורה מרן הגריש"א זצ"ל דלהעסיק מחלל שבת יש בזה החזקת ידי עוברי עבירה יותר מאשר בגוי, אולם אם לפי המציאות הממון שמתפרנס בו משמש גם כדי להחיות את בניו הקטנים יש להעדיפו.

טומאת כהנים במירון ובבית הלויות לכהן העומד מחוץ לבנין

לקראת ל"ג בעומר נוסעים עשרות אלפי יהודים לציון רשב"י במירון וביניהם אלפי כהנים, והנה בסמוך לבנין הציון יש מרפסת המכונה מרפסת הכהנים, וכבר עוררו רבים שבצפיפות השוורת במקום בל"ג בעומר אין לכהן להימצא במרפסת הכהנים, כי אדם נעשה אהל לטמא, ושרשרת האנשים הנוגעים זה בזה ברוחב טפח עד הכניסה לאהל הציון נעשים כהמשך לאהל הטומאה ונטמאים כולם בטומאת מת מן התורה, [וגם כל חדרי התפלה שבמרפסת הכהנים נעשים אהל הטומאה ע"י שרשרת האנשים המגיעה מהבנין עד שם], וכבר הרעיש ע"ז בס' מור ואהלות דבהלויות גדולות רבים מן הכהנים סבורים שאם אינם עומדים בתוך ד"א של המת אין בכך חשש, ואינם יודעים שדין ד"א של מת שלא בקברו אינו אלא מנהג ואילו כאן הם בחשש דאו' כשיש צפיפות רבה עד המת דנעשים כולם כאהל המת (ואם יורד גשם מצוי מאד שהמטריות נוגעות זה בזה וממשיכים את אהל הטומאה למרחק רב גם כשאין צפיפות רבה בקהל המלוים).

אמנם גם בשאר ימות השנה צריך זהירות יתירה בזה הן לכהנים והם לישראלים, כי כפי הנראה המרחק בין בנין הציון לחדרי התפלה אינו אלא כמטר ומחצה, ופעמים שעוברים שם כמה אנשים יחדיו, זה נכנס וזה יוצא, ולרגע כמימרא נתחבר על ידם אהל הציון עם חדרי התפלה ונטמאו כל הכהנים הנמצאים בחדרי התפלה ונכשלו באיסור טומאה דאו', וגם הישראל שעבר שם וגרם לחיבור נכשל באיסור דאו' של מטמא כהן (והוא לאו שיש בו מלקות כמבואר ברמב"ם פ"ג מאבל ה"ה).

ויש לעורר עוד, דפעמים עומד כהן במרפסת הכהנים ומבקש מחבירו שיוציא לו ספר כלשהו וחבירו מושיט לו הספר כשחלק מגופו נמצא בחלל הכניסה, ואזי נעשה כולו כהמשך לאהל הטומאה, ואם נוגע בידו בספר ברוחב טפח וכן הכהן הנוטל את הספר נוגע בידו בספר ברוחב טפח נעשים גם הספר והכהן המשך לאהל הטומאה, ועל כן ראוי שחבירו יצא כולו מחוץ לבנין קודם שמושיט הספר.

והנה הוי עובדא בכהן ת"ח מובהק שהוזמן להספיד בהלויה שנערכה בבית ההלויות, והכהן עמד מחוץ לבנין והספיד ברמקול, וביקש שישראל יחזיק את המקרופון, וטעמו כי המקרופון מחובר לחוט חשמל המגיע מתוך בית ההלויות, ויתכן שהמקרופון נידון ככלי אחד עם החוט המחובר לו ועל כן נידון גם המקרופון כנמצא במקצתו באהל המת, ולכן נמנע הכהן מלגעת במקרופון.

ודבר זה עלול לקרות ג"כ במירון אם מוציאים חוט חשמל מבנין הציון לרחבות הסמוכות לצורך תאורה או רמקולים, וכהן עלול לגעת או להסיט את החוט.

והנה במקרה זה בד"כ אין חשש של טומאת אהל, הן משום שאין אהל פחות מטפח והחוט אינו רחב טפח, והן משום שאין אהל אלא כשהוא גבוה טפח מע"ג הקרקע והחוט נסרך ע"ג קרקע או ע"ג הכותל, והטעם שנמנע הת"ח הנ"ל מליגע בחוט הוא משום דין טומאה בחיבורין, (דהנוגע באדם או כלי בשעה שהם נטמאים מהמת במגע או במשא או באהל נידון גם הוא כנוגע במת ונעשה אב הטומאה).

ועלה בדעתי עצה לדבר זה, דהנה עיקר איסור כהן להיטמא ע"י טומאה בחיבורין אינו מוכרע, ובמנ"ח מצוה רס"ג אות י"ט וכתבי הגר"ז נזיר מב: צידדו דמאחר דקיי"ל דמותר לכהן ליגע בחרב כחלל (כלומר כלי מתכות שנטמא ממת) אע"פ שדינו כאבי אבות הטומאה והכהן נעשה אב הטומאה מ"מ לא נאסר הכהן להיטמא אלא מהמת עצמו, ה"נ י"ל דמותר לו להיטמא בחיבורין הואיל ואינו נוגע במת עצמו, וכן מבואר להדיא בחידושי הר"ן ורש"ש עירובין לא. שדקדקו מד' רש"י שם דשרי וביארו דדמי לחרב כחלל, אולם בשו"ת שאג"א החדשות סי' י"א ובמג"א סי' ת"ט סק"ה (לביאור המחצה"ש) נקטו דאסור מה"ת, וס"ל דלא דמי לחרב כחלל, דגבי חיבורין נידון הוא כנוגע במת עצמו ע"י חיבוריו, ואכמ"ל. [וכן מבואר בפסק השאג"א שנדפס בקובץ הפלס לפני כמאה שנה (ונדמ"ח בקובץ זכרון בנימין ח"א), ושם נדפסו השגות על כמה פרטים מגאב"ד סלבודקא והחזו"א ועוד, וכתבו דאין להאמין שיצא הדבר מפי השאג"א, אך לא השיגו על פרט זה דאסור לכהן להיטמא ע"י חיבורים].

והנה בביאור הלכה סי' ת"ט הביא דברי המג"א וכתב עליו 'אין זה מוכרח בזמנינו שבלא"ה כולנו טמאי מתים', ונלאו רבים וטובים להבין כוונת רבינו

המשנ"ב, דהא קי"ל כד' רוב ככל הראשונים דגם כהן
טמא בזה"ז אסור לו להיטמא למת מה"ת, (וכל הל'
טומאה בשו"ע יו"ד נכתבו בשביל איסור כהן הנוהג
בזה"ז אע"פ שטומאה וטהרה אינה נוהגת בזה"ז).

ושמעתי מגאון א' שליט"א לבאר באופן נפלא דכוונת
המשנ"ב לדברי השאג"א בתשו' שם שכתב כן להדיא
דבזה"ז שהכהנים טמאים מותר להם להיטמא
בחיבורים, וביאר דבריו ע"פ מש"כ תוס' נזיר מב:
והרא"ש והרמב"ן דהטעם דאסור לכהן טמא ליגע
במת הוא משום דמוסיף טומאה על טומאתו לענין
הנוגע בו, דבשעה שהוא נוגע במת דינו כאבי אבות
הטומאה והנוגע בו נעשה אב הטומאה (וזהו דין
טומאה בחיבורין), ולפ"ז נמצא דכ"ז רק אם נוגע
בעצמו במת, אבל אם נוגע במת ע"י חיבורין הרי אינו
נעשה כאבי אבות הטומאה ואדם שלישי שיגע בו
עתה לא יהא אב הטומאה (דדין חיבורין הוא רק בב'
ולא בג' הנוגעים זה בזה), וא"כ אינו מוסיף טומאה
על טומאתו וכו"ע מודו דשרי, וסיים בזה"ל; 'כגון
שאדם אחד הוא באהל עם המת ופשט ידיו חוץ
לאהל מותר לכהן טמא ליגע בידיו שחוץ לאהל'
עכ"ל. [ופשוט דכוונתו כשאין רוחב טפח בידיהם,
דאל"כ יש כאן טומאת אהל כמו שנתבאר לעיל
ונטמא מהמת עצמו ומוסיף טומאה על טומאתו
לענין מי שיגע בו].

אולם בסוף דבריו חזר בו וכתב דאסור, והוא עפ"מ
שהוכיח מהתוספתא והראשונים דכהן טמא הנוגע
במת יש בו תוספת טומאה מטעם אחר, לפי שמוסיף
ימים לטומאתו, דאם נטמא אתמול יכול להיטהר
לסוף ז' ימים מאתמול וכשנוגע היום במת צריך
להמתין שוב ז' ימים, וכתב דמה שכתבו הראשונים
דמוסיף טומאה מחמת מי שיגע בו, זהו רק בשביל
לאסור גם למי שכבר נטמא היום במת ואינו מוסיף
יום לטומאה, וסיים דלפ"ז נמצא דכהנים בזה"ז
שחזקתן טמאים הם מ"מ אסור להם להיטמא למת
בחיבורים הואיל ומוסיפים ימי טומאה, עכת"ד.
[אמנם הבי"ל נראה דלא חשש לשיטה זו דתוספת
ימי טומאה חשובה תוספת טומאה ואכמ"ל].

נמצינו למידין מדברי השאג"א דאף לדבריו דאסור
לכהן להיטמא בחיבורין בזה"ז, זהו רק אם לא נטמא
היום בטומאת מת, אבל מי שנטמא היום בטומאת
מת שוב אין לו איסור להיטמא בחיבורים באותו יום.

ועפ"ז נראה להציע בעובדא שהבאנו בת"ח הכהן
שנתבקש להספיד ברמקול וחשש ליגע במקרופון

משום טומאה בחיבורין, שיבקש מקודם מאחד
הישראלים שהיה בתוך בית ההלויות ליגע רגע אחד
במשקפיו או בשעונו שהם כלי מתכות ודינם כאבי
אבות הטומאה (וקי"ל דמותר לכהן להיטמא לחרב
כחלל), והרי הוא נטמא היום בטומאת מת ויש לו
למנות ז' ימי טומאה מהיום, ושוב אין לו תוספת ימי
טומאה ע"י הנגיעה במקרופון. [ובפשוטו סגי לזה ג"כ
במה שנוגע בשעונו שלו או במשקפיו אם יודע שהיו
פעם באהל המת, מלבד לפי חידושו הנשגב של
הרש"ש חגיגה כג: דאינו מונה ז' ימי טומאה מהיום
כי אם מיום שנטמא לחרב כחלל ואכ"מ].

אך יש מקום קצת לפקפק בזה, דשמא לא יועיל מה
שנטמא היום ע"י חרב כחלל אלא רק אם נטמא היום
מהמת עצמו, והוא ע"פ מש"כ בכתבי הגר"ז נזיר מב:
דאם אין כהן מוזהר על חרב כחלל בע"כ הפי'
דבהלכות טומאת כהן א"ז חשיב טומאה ע"ש.

שורש הדברים, דהנה ד' התוס' שם דכיון שהטעם
דכהן טמא אסור לו ליגע במת הוא משום שמוסיף
טומאה לענין מי שיגע בו כאמור לעיל, א"כ בשעה
שנוגע במת אחד מותר לו לגעת במת אחר דבכה"ג
אינו מוסיף שום טומאה, וכן פסק הרמ"א סי' שע"ג
ס"ז, ועפ"ז דנו במנ"ח רס"ג אות ל"ג והגר"ז שם ועוד
האם יש עיצה להתיר לכהן לגעת במת או להיכנס
לאהל המת ע"י שיענוד שעון ממתכת או משקפיים
ממתכת שנטמאו ממת דדינם כאבי אבות הטומאה
מדין חרב כחלל, ובשו"ת אג"מ יו"ד ח"א סי' ר"ל ענף
ו' כתב דודאי לא יתכן שע"י עיצה קלה כזו יוכל כל
כהן לטפל במתים כאוות נפשו, והלא סוגיות שלמות
בש"ס ושו"ע איך יוכל כהן לעבור במקום שיש בו
חשש טומאה ומה יעשה כהן בבית הקברות והנחת
עירוב בבית הקברות ע"י כניסה בשידה תיבה ומגדל
וכדו' ואיך לא נחתו להמצאה פשוטה זו, וביאר
דאסור לפי שיש תוספת טומאה לכמה דינים כשנוגע
במת עצמו, וכ"כ בקובץ שעורים כתובות יז., אולם
הגר"ז כתב דאסור מהטעם הנ"ל, דכיון שלא אסרה
תורה לגעת בחרב כחלל בע"כ דלא חשיב טומאה
לענין טומאת כהנים ובודאי הרי זה נחשב מוסיף
טומאה כשנוגע במת, וכע"ז כתב בחידושי רבי ראובן
כתובות סי' ה' הערה 4 עש"ה. ולפ"ד הגר"ז יש
לדון דה"נ בניד"ד אף אם נטמא היום ע"י חרב כחלל
מ"מ נחשב מוסיף טומאה בנגיעתו במת. אך יותר
נראה דלא דמי, דהכא הרי הוא כבר נטמא מהמת
עצמו, אלא שאנו דנים על תוספת ימי טומאה, ולענין
זה תלוי אם מוסיף בפועל ימי טומאה, וצ"ע. ויש עוד
להאריך בזה מכמה צדדים ועוד חזון למועד.

{ אז נדברו }

פרשת בהר תשע"ח | גליון מספר: 376 | לסדר: "כי עבדי הם..."

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

ניתן לקבל את העלון
בשירות פקס בטל:
0795908616

להשתתפות בהוצאות הגליון:

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדרים פלוס"

"קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

תודה מראש!!!

”

מה בין "גל" האסון שהתרחש בשבוע שעבר ל"גל" בעומר...??

יש פסוק בתהילים (פרק פ"ט): אתה מושל בגאות הים בשוא גליו אתה תשבחם!!!

הפשט הפשוט בפסוק הזה: שלפעמים הים נמצא בגאות... הים גועש ורועש... הגלים מגיעים לשאי... ומאיימים להטביע ולסחוף את כל הנקרה בדרכם... ואז הקב"ה מושל בהם ובשוא גליו- בשיא הגלים... אתה תשבחם- הקב"ה בולם אותם על פני החוף!!! (תשבחם מלשון עצירה...)

עד כאן על דרך הפשט... אבל בעל "צור המור" מבאר פסוק זה על דרך הרמז:

בשוא גליו!!! גליו אותיות **ל"ג** בעומר!!! בימים אלו... ימי הספירה... הגיע גל ושבד גדול על עם ישראל... הגיע נחשול אדיר של שטפון שסחף איתו עשרים וארבע אלף תלמידי רבי עקיבא שנלקחו מאיתנו בסערה השמימית בימים אלו... **שאי** ההסתרה- **שוא** גליו!!! והיה העולם שמם בלא תורה... אבל בשיא גליו! ביום השיא של ההסתרה!!! הלא הוא גל" בעומר... היום שבו אחרון תלמידי ר"ע נפטר... **בשוא גליו-- אתה תשבחם**- דווקא ביום השיא של כל משברך וגליך עלי עברו... דווקא ביום הזה הקב"ה עצר את המגפה!!! ועצר אותה לא פחות ולא יותר אצל רבי עקיבא שהוא היחיד שכן נשאר בחיים!! והוא הלך והקים והפריח את הכל מחדש... ללמדך: אתה מושל בגאות הים!!! הקב"ה שולט ונמצא גם בתוך ההסתרה...

שבוע שעבר קרה אסון!!! עשר נשמות יהודיות נהרגו במיתה משונה בשטפונות!!! אבל... למרבה האבסורד... מה הנושא עכשיו? על מה כולם מדברים?? את מי להאשים במחדל? האם את משרד החינוך או את בית הספר?? **אז כמובן שלגופו של עניין**, הנוגעים בדבר צריכים לעשות את חשבון הנפש הפרטי שלהם בייחס לזהירות המוטלת עליהם... אבל אנחנו... הרי הלוקחים האלו לא נוגעים אלינו... ואם כן **לנו אסור להשאיר את האסון הזה שם!!!** אסור לנו "להיות אכזרים" כלשון הרמב"ם (בתחילת הלכות תענית) ולהיתקע בחשבונות הצרים והנקודתיים מי פה אשם... ומי אחראי למחדל...

הההלו... אסור לשכוח... סוף סוף "אתה מושל בגאות הים בשוא גליו אתה תשבחם"!!!

אני מבטיח לך שעל כל טיול כזה שנגמר באסון... היו באותו יום עוד עשרות טיולים לא אחראים בסגנון הזה וכדו' ש... שלא קרה כלום... **ולמה???** כי... כי בסופו של דבר הקב"ה מנהל את העולם **ואתה מושל בגאות הים בשוא גליו אתה תשבחם!!!** גם כשיש סחף הכי גדול והכי מסוכן... הרי אם הקב"ה לא רוצה שזה יקרה... הרי הוא מושל בגאות הים... ובשיא השטפון הוא יכול לנווט אותם ולהסיט אותם לאיפה שהוא רוצה... תסמוך עליו... (ושוב: זה לא פוטר אותנו לרגע אחד מלמשור על כללי הבטיחות... כי תבין: ע"פ ההשקפה היהודית **אין הבדל מהותי** בין חסר האחריות שגרם לאסון הזה והוא כעת נמצא בהארכת מעצרו... לבין חסר אחריות אחר שאישר טיול דומה וגזרה חכמתו ית' ששם לא יקרה כלום... שניהם יהיו בהארכת מעצרו שווה בשמים ויצטרפו למסור דין וחשבון שווה על חוסר האחריות מצידם!! רק כאן בעזה"ז מגללים זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב... ואכמ"ל...)

כידוע יש שתי תקופות של דין במשך השנה: ימי ספירת העומר וימי בין המיצרים!!!

ויש הבדל עצום ביניהם... ההבדל הוא: שימי בין המיצרים הם ימי דין בגלל שהם ימי פורענות... ימים שאירעו בהם צרות גדולות לעם ישראל... לעומת זאת: ימי ספירת העומר הם לא ימי פורענות... **ממש לא!!** אדרבה... הם נקראים ימי מועד... הם חול המועד שבין יו"ט ראשון ששמו פסח לבין יו"ט אחרון ששמו שבועות... **נ... אז למה הם בכל זאת ימי דין??** כי דווקא בגלל שהם ימים כ"כ גדולים!! דווקא בגלל שהם ימים שלפני מתן תורה ואפשר לקבל כ"כ הרבה!!! אז יש בימים אלו דריכות גדולה בשמים... האם נזכה לזה או לא נזכה...

כשדוד המלך מתאר בתהילים את הרגעים שלפני מתן תורה זה נשמע כמו אסון... ותגעש ותרעש הארץ ומוסדי הרים יזגזגו ויתגעשו כי חרה לו... עלה עשן באפו ואש מפיו תאכל גחלים בערו ממנו... ויראו אפיקי מים ויגלו מוסדות תבל מגערתך ה' מנשמת רוח אפיק... איך נשמעים לך הפסוקים האלו?? זה נשמע כמו איזה אסון גדול שהולך ומתעצם... נו... מה הפשט בזה?? כן!!! הרגעים שלפני מתן תורה הם היו רגעים של כמעט אסון!!!

אתם מקבלים את התורה או לא?? אם כן... מזל טוב... ואם לא... הכל מתרסק... נו... איך לא תגעש ותרעש הארץ... איך לא יראו אפיקי מים ויגלו מוסדות תבל... יש מתח בשמים... העסק מבעבע... זה לא פשוט... זו הסיבה שימים אלו הם ימי דין... זו הסיבה שיש עניין להסתגר בבית המדרש ולא ללכת לאיחתי הטבע... ולמה?? כי איחתי הטבע נמצאים באי ודאות!!! הם לא יודעים מה ילד יום... ארץ יראה ושקטה... הגמ' שואלת: אם יראה למה שקטה ואם שקטה למה יראה?? עונה הגמ': בתחילה יראה ולבסוף שקטה... בספירת העומר הארץ יראה... היא לא יודעת אם אנחנו באמת רוצים לקבל את התורה... אבל לבסוף?? בעזרת ה' בחג השבועות הזו... אם נתחזק בייתר שאת ונקבל ע"ע עול תורה עם כל הלב... הארץ תשקוט...

בעזה"ש נפגש ביום ששי בים... איזה יום ששי?? יום ששי שאחרי שבועות... כשהארץ תהיה רגועה... כשהיא תקבל עדכון שאני ואתה קבלנו על עצמנו עול תורה ונתנו לה אורך חיים...

דברים אלו ביתר הרחבה בעמוד 6 בגיליון זה...

משבוע הבא ניתן לקנות את הקונטרס

אני סר צבא חי-

עתה באתי

מיד וילך יחוסע בלילה הזהא במחנה, אמר רבי יוחנן: מלמד סלן בעומקו של הלכה

ובו מאמרים בענייני חג השבועות ועסק התורה...

בפלא': 0548446691

כמו כן ניתן להשיג חוברת זו אצל הנציגים הממונים
שבישיבות

מוקדי מכירה:

ירושלים: בית ונן רח' הרב פרנק 29 קומה ב'

אזור רמות רובין 47 קומה ב'

ביתר גבעה ב' אזור רמי לוי 0548450998

בני ברק: קבוץ גלויות 9

משפחת בויס רחוב השלושה 11.

חזון איש 34 (פינת דסלר מוש' דייפוס) 0527117271 (ניתן)

לקבל גיליונות יחידים מידי שבוע (בתובת זו)

חדש: פתח תקווה 0504124235

חדש: בית שמש: נהר הירדן 9 רמה ב', מוש' צוויבל.

אשדוד- 0504120311

קרית ספר: מרומי שדה 3 052-7174781

ברכפלד- 0533109169 (כולל עטרת שלמה)

גרין פארק- 0527644795

אופקים: שמירא 0534112035

נתיבות: 0548473542 (בין 7-9 בערב)

צפון: חיפה: הדר, שכמולית רחוב ביתר.

נווה שאנן: חניתה 81 משפחת זלושינסקי

רכסים: הורדים 4 א' מוש' קריצלר לתאם: 0548415410

כרמיאל- 0527136165 משפחת שטיימן.

טבריה: 0504163727 רח' גוש עציון 1 בשעות הערב.

חדש: צפת: מאור חיים- 0533199511

מה בחוברת??

א. מה ההבדל בין מי שמוכן למסור נפש על התורה... לבין מי שמוכן להתאבד על התורה???

ב. מה עושים שהג השבועות לא יגמר תוך עשרים וארבע שעות וזהו... איך עושים שהוא לא יתחיל ויגמר בעונות גבינה??

ג. למה אנחנו לא נוסעים להר סיני... להתפלל שם את תפילת השל"ה על הבנים?? הנקלה בעיניך... הר האלוקים... הר שניתנה עליו תורה??

ד. זמן קיץ הוא זמן ששייך לחומש במדבר!!!! מה המאפיין של חומש במדבר ואיפה זה פוגש אותי בקיץ המתחמם ובא???

ה. מה עושים כדי לא להתייבש בקיץ כמו התאנים????

ו. ללומדי דף היומי בשבועות הבאים... איזה טעות קטנה במחשבה יכולה לשבש את כל חג השבועות????

פרטים בחוברת...

רעיון כיצד לתת פרופורציות בעבודת ה'...

אצל רבי שמעון בר יוחאי ותלמידיו היתה תופעה פלאית שקוראים לה תורתו אומנותו!!! עד כדי כך שהוא היה אפילו פטור מתפילה... אנחנו כמובן לא שייכים לזה... כבר רבי יוחנן שהיה כמה דורות אחריו אמר שאנחנו לא שייכים למדרגה הזו... **אבל יש משהו שעדיין כן נוגע אלינו.** יש סימן מפורש בשו"ע (סי' ל"ח) שמבואר שם להדיא הלכה למעשה שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, וא"כ אדם שכותב תפילין ומזוזות פטור מק"ש ומתפילה ומכל מצוות האמורות בתורה ומי שעוסק בצרכי חתן וכלה גם הוא פטור מכל המצוות (אל תוציא מפה הלכה למעשה... כי זה נידון שלם בהלכה... אתה מוזמן לעיין בעצמך באו"ח סי' ל"ח)...

משום מה אנחנו לא נוהגים ליישם את ההלכות מהסוג הזה... כמה שזה הלכה וזה למעשה אף פעם לא שמעתי אחד שאומר אני כבר יומיים לא מתפלל בגלל שאני עוסק בהכנסת כלה... אני כן שמעתי יהודי שמבכה שיומיים הוא לא פתח ספר בגלל שהוא היה טרוד במצוות, אבל שיומיים הוא לא התפלל ולא קרא ק"ש כי הוא היה עסוק בצדקה... בחיים לא!!! ומה הסיבה? באמת למה אנחנו לא מאמצים את ההלכה הזו? כי... כי אנחנו לא מספיק רציניים ואי אפשר לסמוך עלינו שאנחנו נישג להלכה הזו ברצינות הנכונה... כי בינינו... אם כל פעם שאני אעסוק במצוה אני לא אתפלל... במקום שזה יגרם לי להעריך יותר את המצוות... זה רק יגרם לי שאני אזלזל בתפילה ובשאר מצוות שלא קיימתי אותם בגללה... ולכן זו הסיבה שבדורות האחרונים אנחנו משאירים את ההלכה הזו בצד... **אבל!!!!!! רצוני לעורר נקודה מעניינת.**

שלמרות שאנחנו כמעט ולא נוהגים היום להשתמש עם סוג הפטור של עוסק במצוה... עדיין יש מקום מאוד מסוים שבו אולי כן מומלץ להשתמש עם הפטור הזה... ואתה יודע בתור מה??? **בתור מאזן אימה!!!!** מאזן של פרופורציה שיכול לעניק לנו רצינות בעבודת ה'!!

מה אני מתכוין?? אני אתן לך דוגמא: כשאני יושב וכותב את העלון שלי... מה הדבר שהכי נותן לי תחושה של שליחות בכתביה?? מה השוקר החשמלי שהכי תופס אותי ודוחף אותי להיות רציני במלאכת?? שפעם אחת נישגתי לרב ושאלתי אותו: מה קורה אם אני חלילה נמצא במינוס של זמן... ועוד כמה שעות אני מחייב לסיים את העלון... והמצב קשה... ענה לי אותו רב: אם אין זמן!! אז אל תתפלל שחרית ובמקום שחרית תכתוב את העלון... אוה אוה... ברגע שקלטתי שהכתיבה של העלון שלי יכולה לדחות תפילת שחרית!! באותו רגע קלטתי שאוה... זה רציני!!! (אל תדאג... אף פעם לא קרה שביטלתי שחרית... אבל עצם הידיעה שזה שווה לדחות שחרית זה מעניק פרופורציה...) הבנת מה קרה פה?? עצם זה שידעתי שהמעשה שלי כ"כ חשוב שיש בכוחו לדחות תפילה!!! זה העניק לי הסתכלות מרוממת על מה שאני עושה!!! פתאום קלטתי כמה זה גדול!

זו הדוגמא שלי... אבל לכל אחד יש את הדוגמא שלו... **הנה עוד דוגמא:** קבלת על עצמך ללמוד איזה הספק מסוים... אם זה דף היומי או מה שזה יהיה... נו... עכשיו אתה נמצא כל הזמן במאבק של רצינות!!! עד כמה אני רציני בהספק שלי... עד כמה אני עומד ברצינות אחרי המילה שלי... אז יש לי עצה בשביל להעמיד את הרצינות במקום שלה!!! אבל אני מודיע מראש: העצה הזו היא לא נחלת הכלל... (ועוד מעט אני אסביר לך גם למה...) קח הלכה מסוימת שהיא אצלך מוסכמה מוגמרת שאתה מקפיד עליה בכל מחיר!!! לדוגמא: **תפילה במניין!!!** ותתייעץ עם רב... ויש סיכוי שהוא יסכים איתך שתצטרף לקבלה שלך **נתני נוסף והוא:** שהיות ואני צריך להספיק כל יום כך וכך דפי גמ' (או מה שזה יהיה...) אה... אז מה יהיה אם יום אחד חלילה לא יהיה לי זמן?? אז אין ברירה... באותו יום אני אאלץ לוותר על תפילה במנין... (ובזמן שאני אחסוך את ההליכה לביהמ"ס אז אני אשלים את חוקי... אני כמובן נקטתי דווקא בהלכה כזו של תפילה במנין שיש סימוכין בהלכה ששייך לבטל תפילה במנין בשביל קביעות בלימוד... אבל אתה מבין לבד שאתה לא יכול לומר שאני אלבש שטענא או אכל חלב דם ופיגול...) אז היה תקופה שככה החלטתי באמת!!! **אין לך מושג לאיזה פרופורציות זה הכניס אותי!!** כי בינינו... הרבה פעמים אין לנו זמן... ולמה??? כי פטפטתי שעה ולכן אין לי זמן... קראתי את כל העיתון ועכשיו ודאי שלא נשאר זמן... אבל ברגע שידעתי שאם יהיה לי מינוס של זמן אז התפילה במנין תאלץ לתרום את חלקה כדי שאני אשלים את הזמן החסר... אוה... הזמן שלי קיבל פתאום פרופורציות!!! כל פעם שהעזתי להעלות על דל מחשבתי ש... מה אפשר לעשות... אין לי זמן... כבר ראיתי לנגד עיני את הוד מלכותי מתפלל ביחידות... **וזה כ"כ הרתיע אותי.** שאף פעם לא הייתי צריך להגיע לזה... זה גם נתן לי הסתכלות כללית הרבה יותר ערכית לכל הלימוד שלי!! פתאום קלטתי שלעבור על ההספק הזה... זה לא פחות חמור מלהתפלל בלי מנין... (שזה אצלי קו אדום שאני לא חוצה אותו) ובינינו... זה לא סתם תרגיל!! זה באמת נכון שהלימוד שלי שווה ערך עוד יותר מתפילה במנין... אני רק צריך להעמיד את הדברים בהירות... בסולם הערכים הבהיר שלהם... ב"על כן יאמרו המושלים בואו חשבון..."

עכשיו: העצה הזו היא די מסוכנת. ולמה?? כי תאר לעצמך שאני אקפוץ על המציאה... קדימה... מתפללים ביחידות... אז לא עשינו כלום... לא רק שבלימוד אתה מזלזל אתה רוצה גם לזלזל בתפילה במנין... מה עשינו?? כל המטרה היא ליצור רתיעה!! אני לוקח מוסכמה הלכתית שהיא מוגמרת אצלי!! שעליה אני לא עובר ולא יעבור בשום מחיר!! ואני מסביר לעצמי שהיות והאמת היא שהלימוד שלי יותר חשוב ודוחה את קיום ההלכה הזו... אז אני מחזיר לעצמי את זה באמצעות הפרופורציות שאני מעמיד לעצמי שבמידה ואני לא אעמוד בלוח הזמנים... אז אני אאלץ לדחות את ההלכה הזו!!! זה יכול להיות אידיאלי רק בתנאי שההלכה הזו עדיין נשארת כמוסכמה חזקה אצלי אבל ברגע שהיא עצמה מתחילה להתערער... מה עשינו? **הבנת מה אמרתי??**

עכ"פ אם אתה מצליח ליישם את הרעיון הזה בצורה נכונה... אפשר לעשות את זה בכל מיני דברים... אם זה בקימה לתפילה... תאיים על עצמך: יום שאני קם מאוחר... אני לא הולך למקווה... או אני לא מתפלל עם חליפה... כדי לקבל את הפרופורציות!!! או לחילופין תאיים על עצמך: אם אני לא מקפיד על ק"ש מג"א... הרי בעוד ארבעה חודשים אני קונה ד' המינים פשוטים... סט בשישים שקל... הנה לך נתינת פרופורציה!! מחנכת בישראל אמורה להבהיר לתלמידות שמי שלא עומדת בתקנון הצניעות אין לה זכות להתפלל על חתן שישב וילמד כל היום... כדי לקבל פרופורציות וכן הלאה וכן הלאה.....

יש מצוות מאוד נשגבות... שמי שעושה אותם מובטח לו שעל ידי זה יושפע רב בכל העולמות ויזכה גם לכל הישועות וכו' וכו'... אבל בסופו של

למחנתרת...

אנחנו צריכים לקלוט שדעת תורה זה מתנה משמים!!! כי בחיים יש כל מיני החלטות מאוד מאוד כואבות... שלפעמים צריך לחתוך בבשר החי... ורק לתורה יכול להיות כתפיים רחבות לקבל החלטה ולדעת שעשינו מה שצריך... ולסיום: מי שמקיים את רצון התורה יש כל מיני הבטחות... שהוא אף פעם לא יכשל והוא תמיד יצליח... אבל בינינו... ההבטחה הכי הכי גדולה שאתה יכולה להבטיח לנו... שמי שיעשה רצון התורה הוא יזכה לעשות מה שצריך!!! זהו!!! אני לא מצפה מבחור שיבין את גודל המשמעות של המשפט הזה... אבל בן אדם נשוי שכבר הספיק לפגוש כל מיני סיטואציות בחיים ש... שעזבו... לא איכפת לי... אין לי שום אינטרס... אני בסה"כ רוצה לדעת מה צריך לעשות!!!! זהו!!! אני רוצה לעצום את העיניים ולדעת שאני בסדר... שעשיתי מה שצריך... אז הנה!!!

מי שמקיים את התורה לא יזכה לעשות מה שצריך... אלא הוא עושה בפועל מה שצריך כי זה התורה!!! אין לך מושג איזה שלווה נפש זו... איזה תורת ה' תמימה משיבת נפש זה לדעת שאני עושה מה שצריך..

זה עיקר קבלת עול תורה!!! אני מקבל על עצמי לא פחות ולא יותר לעשות מה שצריך!! להיות מחויב למה שצריך לעשות!!!!

להבין שלא באתי פה לעולם הזה לחינם... באתי פה לעשות מה שצריך... והקב"ה הוא הבוס... ובתורה כתוב מהי תכנית העבודה... מה צריך לעשות ואיך... באיזה מקום אם נפנים את המסר הזה בצורה הכי טכנית והכי פשוטה זה יכול לעשות לנו הרבה סדר בראש...

הגיע הזמן לשים בצד את כל הסטיגמות... את כל המילים המפוצצות... את כל ההשקפה ואת כל הראשי תיבות... וכעת אני ממקד את עצמי: אני יהודי!! ואלוקים ברא אותי ושלח אותי לעולם כדי שאני אבצע משימות מסוימות שצריך לבצע כאן בעולם... נו... ומי יגיד לי מה המשימות? אז הנה... בשביל זה יש ספר תורה עם פירוש של תורה שבעל פה שבו כתוב מה אני צריך לעשות... קדימה!!! לעבודה!!!

לא עיון... לא בקיאות... לא מוסר... לא חסידות... לא לומד'ס... לא קבלה... לא מחשבה... ולא אגדה... עזוב את כל המוסכמות האלו... כעת אני בסה"כ יהודי שפותח כעת ספר תורה באימה וביראה... תורה זה מלשון הוראה... ואני פשוט רוצה להוציא מהספר הזה את ההוראות מגבוה הנוגעות אלי!!! מה אני צריך לעשות... זה הכל!!!

הבנת מה באתי לשלול במשפטים האלו?? הבנת איזה תסבוכות רציתי לעקוף במשפטים התמימים האלו?? אם הבנת והועיל לך מה טוב... אם לא עוד יותר טוב... העיקר שנפנים שתורה זה לעשות מה שצריך!!!!!!

אם מישהו יבא אלי וישאל אותי שאלה כבדת משקל בענייני שידוכים... (או כל נושא בדיני נפשות וכדו')... האם ללכת על זה או לא...? מה אני אענה לו? אני אתחמק... כי מה לי ולצרה זו...? למה שאני אקח אחריות...? ואז הוא ינסה להתייעץ עם עוד יהודי וגם הוא יתחמק... וככה כולם יתחמקו... אף אחד לא יהיה מוכן לקחת אחריות... נו... ומה יהיה הסוף?? איפה זה יגמר??? תן יתחש אחד!!!! אז כידוע... כמו תמיד... בסופו של דבר אותו יהודי ילך לרב!!! וכשהרב רק ישמע את תוכן השאלה יתכרכמו פניו... הוא יאנח אנחה עמוקה... ויאליץ להקשיב בכובד ראש לשאלה המורכבת... הרב יחשוב ויחשוב ועוד יחשוב ובסוף הרב יגיד לו תלך על זה (או שלא) ותעשה כך וכך... ואז השידוך יגמר בכי טוב... מזל טוב...

עכשיו: מה ההבדל בינינו לבין הרב?? למה אף אחד מאיתנו לא הסכים לקחת אחריות ורק הרב הוא זה שבסופו של דבר לקח אחריות??

פשוט מאוד: הרב הוא אישיות שמייצגת את התורה!! ותורה כפי שסיכמנו זה לעשות מה שצריך!! והנה... אותו יהודי הגיע לרב עם השאלה המורכבת... בינינו... מה כעת מתחשק לרב לענות לו?? תעשה לי טובה... תעזוב אותי... תרד לי מהחיים... לא רוצה לענות... (בדיוק כמו שאנחנו לא רוצים לענות)... אבל בשביל זה הוא רב!!! ורב מתוקף תפקידו התורתי לא עושה מה שהוא רוצה... אלא מה שצריך!! והיות והתורה תובעת שצריך כעת להזדקק לאותו יהודי... ולקחת אחריות ולתת לו אור ירוק (או אדום... כל מקרה לגופו...) אז הרב נאלץ לנשום נשימה עמוקה עמוקה ולקחת אחריות עם הרבה דפיקות לב... כי מה לעשות... זה מה שצריך... עכשיו: אל תתלהב... מוקדם מידי להתלהב... כי גם אחרי שהרב אמר שכן צריך לעשות... זה לא סתירה שיתכן שאח"כ יהיו בעיות... וכל מיני התפתחויות לא כ"כ נעימות... (לא לחינם הרב כ"כ נאנח כשהוא לקח אחריות... הוא לקח בחשבון היטב שיש פה כל מיני סיכונים... אבל בכל זאת לפעמים צריך לגשת לניתוח גם אם יש 30% כישלון... שים לב: צריך!! מישהו רוצה להיכנס לכזו מיטה חולה?? אף אחד לא רוצה!! אבל צריך!! והיחיד שבסופו של דבר נאלץ לעשות מה שצריך זה מי שתופס במושכות התורה... ואז!!!! כשהיות בעיות למי יבואו בטענות?? למי שלקח את האחריות!!! הלא הוא הרב!!! נו... עכשיו אתה מבין למה תמיד דווקא הרבנים אשמים יותר מכל אחד אחר??? פשוט מאוד: אני ואתה ברחנו... אנחנו לא הסכמנו לעשות מה שצריך... אנחנו פחדנו מכשלונות ולכן לא הסכמנו לקחת אחריות... ואילו הרב!!! הרב לא פחות חכם מאיתנו... הוא לקח בחשבון בדיוק כמונו את כל הכשלונות העלולות לצאת מפה... אבל הוא לא ברח... הוא עשה מה שצריך!! ומה שהיה צריך זה לקחת אחריות ולקחת ריזיקה למרות אחוזי הכשלון...

הכי קל בעולם זה להטיח ביקורת במי שעושה מה שצריך... הכי קל בעולם זה לעמוד מול רב שנאלץ לקבל החלטה כואבת... ולמתוח ביקורת ולהתלונן ולהגיד אוי... כמה אנשים סובלים מזה... וכמה בעיות יכולות לצאת מזה... תודה רבה!!! את כל מה שאתה אומר הרב יודע טוב מאוד... ובדיוק בגלל זה כולם ברחו מהנושא הזה (כולל אתה) ואף אחד לא הסכים לקחת אחריות... ובסופו של דבר זה הגיע לרב שהוא היחיד שמחויב למה שצריך ולא למה שהוא רוצה ולקבל החלטות לא פופולריות בבקשה... פעם הבאה אנחנו לא נלך לרב... אנחנו נגיש אליך... נראה אותך מקבל החלטות במקום הרבנים... נראה אותך לא יורד

דבר יש מצות אחת ויחידה שהיא יותר חזקה מהכל:

והיא: פשוט לעשות מה שצריך!!!!

אני רוצה לנסוע למירון ל"ג בעומר... כי אני יודע שיש שם ישועות... יש שם אורות גדולים... עיקר השראת השכינה היא בקברי הצדיקים ובפרט בציון של רשב"י... אבל אם אני יודע שהשנה מכורח כל מיני נסיבות נוצר מצב שמה שאני צריך לעשות זה להשאר בבית... להשאר באזור... ואני מרגיש כ"כ דפוק... אני מרגיש הפסד... אני מרגיש של"ג בעומר עובר ואני מפסיד את כל ההשפעות... תנוו דעתך יהודי יקר!!!!

אין כזה דבר!!!! תורת ה' תמיד יותר חזקה מפיקודי ה'!!!

מה שצריך לעשות זה תמיד הכי גדול... כי זה הההתורה!!!! תורה זה מה שצריך לעשות!!! כל דבר אחר חוץ ממה שצריך לעשות זה נקרא מצוות ה'... פיקודי ה'... משפטי ה'... הכל טוב ויפה... אבל מי הוא זה אותו "אשרי האיש אשר הלך בתורת ה'?? מי הוא זה ואיזהו שמקבל על עצמו עול תורת ה'?? זה מי שמקבל על עצמו לעשות מה שצריך!!!!!!

כאן התשובה במילה אחת לאותו בחור צעיר עויבד ה' שניגש מידי פעם כולו בוער בלהט קודש והוא לא מבין: למה בשיבויות לא עושים ככה וככה?? ולמה כן עושים ככה וככה?? והוא מביא ציטוטים וראיות... ואי אפשר להתווכח איתו כי הוא צודק!!! הוא טוען טענות מוצקות... הכל טוב ויפה... ידידי היקר: בציטוטים אתה צודק מאה אחוז!!! במצוות ה' ובאמרות ה' אתה בקי!! אבל יש משהו אחד שאתה לא יודע...

קוראים לה תורה ה'!!! מה תכל'ס צריך לעשות!!!!

כי בשביל להחליט מה צריך לעשות... לא מספיק לעמוד כאן עם עשר גמרות ועם עשרים ציטוטים... צריך להקיף עוד מכלול שלם של נתונים שאתה לא יכול להקיף אותם ולקבל החלטה שקוראים לה דעת תורה!!!! מה זה דעת תורה?? דעת תורה אף פעם לא אומרת מה כתוב... (כי... כי בשביל לדעת מה כתוב אני לא צריך דעת תורה... אני צריך רק משקפיים ואור וספר פתוח...) דעת תורה אומרת מה צריך לעשות!!!! וכיון שכן אז קח בחשבון שגם אתה אתה מנצח בציטוטים!!! אבל תכל'ס מה צריך לעשות??? בזה אין לך שיג ושיח!!! ועל זה אתה לא יכול לענות!!!!

כאן גם התשובה במילה אחת לכל מיני אנשים צודקים!!!! שיש להם טענות עד לב השמים... ו... ו... ובדרך כלל על מי יש להם הכי הרבה טענות?? על הרבנים!!! כאן אולי ההזדמנות לשאול את השאלה: באמת למה? למה דווקא על הרבנים יש הרבה טענות יותר מכל אחד אחר?

אתה יודע למה?? פשוט מאוד:

"למען לא נבוש..."

מושגים בסיסיים בהלכה.

אני מתנצל מכל אלו שקוראים שורות אלו תוך כדי סעודת שבת... עכ"פ אחת מתופעות הלוואי של תקופה זו- עונת האביב, היא תופעת היתרבות היתושים והנמלים... (אל דאגה... בדרך כלל זה חולף עם הזמן...) ואז מתחילה המאבק המתמש מול היתוש הסורר... מה שנקרא "מלחמת הייתשה" (על משקל מלחמת ה"היתשה") בניסיון נואש לגרש את האורחים הבלתי קרואים... ובכן: גם כאן יש תורה... וגם כאן יש כל מיני חיכוכים הלכתיים שטוב פעם אחת ולתמיד לדעת אותם...

דבר ראשון: מה קורה בשבת?? בשלמא ביום חול אני לוקח את ה"מקדש" ומתחיל לנפנף... אבל בשבת מה יהיה?? אז ככה: למעשה הפתרון הכי מעשי זה להשתמש בתריסים (כמו סנדל וכו') שהיה להם מרחיק יתושים ומבואר בפוסקים שמותר לשים אותם בשבת, שאע"פ שמוליד ריחא אבל זה דרך קלקול... **ב** במקרה שאין לך או שזה לא עובד עליך... אז ככה: **לגבי צידה!!!** עקרונית אסור מדרבנן לצוד יתושים... אבל כמעט ולא מצוי באופן פרקטי אפשרות של צידה בבאלי יצורים קטנים כי איפה שתשים אותם הם יכולים לחמוק, ולכן לדוגמא: אם מצאת יתוש בסלון בליל שבת... ואתה כעת רואה ברוח קדשך שהיתוש הזה הולך לזנוח לך באופן בלילה... מותר לך לסגור את דלת הסלון ואין בזה שום צידה... **(אבל לעומת זאת)** יש אופן מסוים של צידה שצריך להזהר ממנו... והוא: מי שיועד... לפעמים אפשר ללכוד את הבעל חי בין הירשת לחלון... וזה צידה ואסור מדרבנן... **ג** עכשיו מה קורה לעניין ריסוס להרוג אותם?? אז לריסס עליהם ממש אסור!! אבל לריסס בצידים ולא כנגדם נחלקו בזה פוסקי דורנו... (עיי' סימן שט"ז)

ד באופן כללי אם אתה סובל מיתושים או שיש לך בבית יותר מידי הרבה נמלים וכו'... אז תדע שיש פסוק במשלי: ברצות ה' דרכי איש **גם** אויביו ישלים איתו, והמדרש מדייק (מיתורא ד"גם") שזה הולך על זבובים ויתושים... כתוב כאן שאם עושים חשבון הנפש ומתריצים לפני הקב"ה... זה סיבה שהאויב מהסוג הזה ישלים איתך ויחזור לחורו ויפסיק להציק לך...

עכשיו רק לסיום: עצם העניין! מצד השקפת התורה האם מן הראוי שלא להרוג נמלים ויתושים וכו'??

אז בקצרה: יש כאן שני היבטים, מצד אחד אני אצטט לך בעל התומך בדורה שכתב וז"ל: "צריך שיהיו רחמיו פרושים על כל הנבראים לא יבוס ולא יאבדם... כן יהיה רחמי הקדוש על כל מעשיו יתברך, ומטעם זה היה עונש רבינו אהרן שאל חס על בן הבקר שהיה מתנבא אצלו, וכאשר ריחם על החולדה ואמר רחמיו על כל מעשיו כתיב ניצול מן הדין... ועל דרך זה לא יבוס בשום נמצא מן הנמצאים ולא ימות הבעל חי אלא לצורך" עכ"ל... ומאידך: יש גמ' בשבת (יב) שמוכא שם שרב נחמן סבל מיתושים וכיוצא בזהו מעצרים אותו, ואמר לבנותיו: תהרגו אותם!!! ותשמיעו לי את קול הרגית השונאים שלי... היוצא מכאן דרך הממוצע שלהרוג סתם לא ראוי, אבל אם יש בזה צורך, ובפרט שאם אתה רואה כעת יתוש על הקיר שאתה יודע בדואות שבליה הוא ימציץ את דמך מותר לאבדו מן העולם!!!! עכ"פ עיין באגרות משה שכתב (ח"ב מ"ז) שחוקרים כאלו שאפשר להרוג אותם לא בידיים ממש (אלא בקוטלים למיניהם) עדיף כך, כדי לא להרגיל את עצמו למדת אכזריות...

לעולם מירונה כמה הערות הלכתיות:

א צריך ליהרהר בענין הגנייה... שלא להשליך דברי תורה... מי שחולל בכחתי הקדוש זה גורם לעויות ראה הוזהרת... [מוציאים בצידו הדרך הרבה פחים' מיוחדים לגנייה, שים לב!!!]

ב מפורזים שם שירותים נידים, יש לחוש שאסור להתפלל כנגדם... נא לשים לב...

ג כשמגיעים להתפלל שחרית אצל ר"ש יש עניין לכה"פ שם לנהוג לפי דרכו... אז נא להגיד קרבנות... ולהזהר שלא לעבור כנגד המתפללים... הוזהר החמיר אפילו שלא לפסוע לצדי המתפלל.

ד כשאתה אוכל שם אל תשכח ברכת האורח... סו"ס גם זה מימרא של רשב"י... וגם אל תשכח להגיד דבר תורה על השלחן רשב"י החמיר בזה מאוד...

נקודות מעניינות למסתכלים מחלון הרכב הנוסע מירושלים למירון...

אם אתם כבר נוסעים למירון בל"ג בעומר... ואם במקרה יצא לכם לנסוע דרך כביש הבקעה ולעבור סמוך וגרמה לעיר טבריה שרשב"י טיהר אותה... **אז אני רוצה לגלות לכם!!!** שיש עוד מקום באזור של טבריה... שאת זה רשב"י השאיר לנו- לדור אחרון שאנחנו נטרה... **ובכן:** בימים אלו נשמעים קולות מלחמה... אי אפשר לדעת מה ילד יום... מה שאנחנו כן יודעים שיום אחד תהיה מלחמת גוג ומגוג... מפחיד לדבר על זה... אבל בקרוב ממש ממש למעשה... יש פרק שלם ביחזקאל (לט) שמתאר את המלחמה בפרוטרוט והוא מתנבא שגוג יעלה על ארץ ישראל עם צבא אדיר... ואיפה הוא יפול?? הנביא נתן מיקום מדויק: **בגיא העוברים קדמת היסו!!!** מה פירוש?? הים הכוונה לים כינרת... עכשיו ככה: כינרת, טבריה שהיא נחלת נפתלי נמצאת במערב הכינרת... ואילו הגולן ששייך לנחלת מנשה נמצא במזרח הכינרת ומי שרוצה לעבור ממערב הכינרת למזרח... מה שנקרא היום **עוקף כינרת**... אז איפה הוא צריך לעבור?? שם באזור של דגניה... חמת גדר וכו'... ושם מתחיל השקע הגדול!!! מה שנקרא הבקעה... זה מה שנקרא בלשון הנביא: **"גיא העוברים קדמת (-מזרח) הים"** שם!!!! **שם יפלו חיל וגו'!!!!** בקיצור: בזוית הדרומית של הכינרת... קרוב לצומת צמח... (מרחק של 10 דקות נסיעה מקבר רבי מאיר בעל הנס) עכשיו ככה: יחזקאל לא סתם מביא את התיאור המדויק הזה... **יש שם בנביא גם הוראה מעשית!!!** מה יש??? מיד לאחר מלחמת גוג יבנה בית המקדש וכל עם ישראל יהיו שרויים על אדמתם... וירצו לעלות לירושלים בטהרה... אבל דא עקא שיהיו כ"כ הרבה הרוגים לצבא גוג... ומסילא כל מי שירצה לעלות לרגל מאזור הגולן ששם מתגוררים שבט מנשה ושבט דן... וגם בני נפתלי שמתגוררים במזרח הכינרת... אם הם ירצו לעלות לירושלים דרך כביש הבקעה... (מה שנקרא בלשון הנביא "גיא העוברים קדמת הים") אז הם בהכרח יטמאו בטומאת מת מכל ההרוגים שיהיו שם...

נו... אז מה עושים??? בשביל זה הנביא כבר לפני אלפיים מאתיים שנה פונה לדור אחרון!! ומחפש מתנדבים שיסימו לקחת על עצמם את משימת הקודש לטהר את הארץ ולקבור את כסככל חיל המון גוג... **עכשיו: מה כ"כ חשוב ומקדוש במשימה הזו??** אז יש פה שני דברים: **דבר ראשון:** לטהר את הארץ... כדי לאפשר לכל עולי הרגלים לעלות לרגל בטהרה... זה סיבה חשובה לכשעצמה... **דבר שני: יש פה נקודה מאוד מעניינת:** היות וגוג הוא בן של יפת... ויפת כיסה את נח בשעת... לכן כבר אז הקב"ה נתן לו את שכרו ובזכות הכבוד הזה שהוא גמל עם אביו הוא זכה לבניו לקבורה... ומסילא אנחנו בתוך עבדי ה'... אנו מצויים להיות השליחים הנאמנים של הקב"ה לפרוע את השכר והכבוד אחרון שמגיע בדין לזרעו של יפת... ולכן מוטל עלינו לקבור את זרעו של יפת!!! ושם!!!! במקום הזה יהיה בית קברות אחד גדול גדול... ששם יקברו את חיל המון גוג!!! עכשיו הנביא מתנבא מראש שמרוב ההרוגים שיהיו... המשימה הזו לטהר את הארץ תארוך במשך שבעה חודשים... חוץ מזה יצטרכו מתנדבים מיוחדים שיהיו בכל ארץ ישראל וכל מקום שיהיה ניכר שיש בו קבר... הם יצינו אותו... ואח"כ יגיעו מומחים יותר גדולים ויבדקו האם יש פה באמת טומאת מת או לא... בקיצור: התהליך של טהרת הארץ יארוך זמן!!! וזה תלוי בהתנדבות שלנו...

אני רוצה שתבין: כיום... מי שהולך למירון יכול לשים לב שיש שם גשר מיוחד שבנו בשביל הכהנים... מה קרה?? במקרה מצאו שם קברים... ולכן בנו גשר שהוא מגיע במקרה הטוב עד המגרש של תולדות אהרן... אבל תחשוב שכשיבנה בית המקדש יצטרכו להאריך את הגשר הזה משם ו... ועד... עד עד עד ירושלים!!!!

את העבודת שטח המייגעת שעשו בכמה קילומטרים מרובעים של הר מירון... איפה בדיוק יש קברים ואיפה לא... את זה יצטרכו לעשות לאורך כל הדרך... כי כל הארץ תהיה מלאה חללים... והרי ברגע שיבנה בית המקדש לא רק לכהנים אסור להיטמא... גם אנחנו לא רוצים להיטמא... כי גם אנחנו רוצים לעלות לבית המקדש ואסור לנו להגיע לשם טמאים... ממילא מהרגע שהמשיח יגיע ובית המקדש יבנה ועד שארץ ישראל תהיה נקיה וסטרילית מטומאת מת... זה הולך להיות תהליך ממושך... שידרוש הרבה הרבה מתנדבים... **אז אם כבר** מגיעים לרבי שמעון... **ואם כבר** עוברים באזור של טבריה שרשב"י עשה אותה נקיה... **ואם כבר** נשמעים קולות מלחמה מטרידים שה' יצילנו... אז מותר לדעת שיש כזה פרק ביחזקאל!! שאנחנו קוראים אותו מידי שנה בהפטרה של שבת חוה"מ סוכות... אבל יתכן שבתקופה הקרובה זה יכול להפוך להיות הלכה בקרוב ממש ממש למעשה... כן... אנחנו צריכים להתחיל ללמוד לא רק קדשים... ולא רק מסכת זבחים בדרך היומית... אלא צריך גם לדעת סדר טהרות... מסכת אהלות... כיום סדר טהרות הוא במקרה הטוב שייך לכהנים... אבל מהר מאוד הוא יהפוך להיות מעשי לכל תינוק ותינוקת יהיו צריכים להיות בקיאים בטהרות

ואם כבר דברנו על הנסיעה למירון... אז בהיולא דרשב"י יש כמה נקודות שיש בהם דיסיון מסוים לעליה לרגל... ויש במקביל גם הבדלים... לפיך הדיסיון וההבדלים... נתחיל מהדיסיון... מלא מלא אנשים עולים ועולים... כולם רוצים להגיע למקום אחד... להיכנס בשער אחד... ברקע אתה שומע שירה... ובמקביל אתה גם רואה ענן שמיתמר... וכל מי שעולה מירון עולה ומתקדם לכיוון הענן... זה מאוד מזכיר עליה לרגל... כמו כן: כשהספרדים שמחים במירון הם פותחים שולחן ושוחטים כבש לכבוד הצדיק... האשכנזים לא יודעים איך לאכול את המנטליות הזו... **אבל בבית המקדש** מי שעשה שמחה... היה עושה משהו די דומה!!! הולך לבית המקדש שוחט כבש ולוקח את בשרו ואוכל אותו עם כל החברים לשני ימים ולילה אחד... **עוד נקודת דיסיון:** בעליה למירון יש בצדדים דרך מהדרין... ואילו באמצע יש דרך פרוצה... **להבדיל נמוך:** בירושלים גם במשך השנה דרך המלך הייתה בחזקת זבים... ואילו בצידו הדרומי היה דרך הפרושים ואלו שאוכלים חולין בטהרה... **בדרך העליה לציון** עומדים לך יהודים עם שטריימלים ומחלקים ח"י רוטל לכל מאן דבעי... כן... גם בירושלים יש אנשים שהקריבו היום קרבן תודה ואין להם מספיק אוכלים והם עומדים ברחובה של עיר ומחפשים פרושים שיואלו בטובם לשמוח איתם... עד כאן הדיסיון... וכעת ניגש להבדלים... **יש כמה הבדלים בולטים מאוד בין מירון לבין בית המקדש...** הדבר הראשון... הכולל והחזק ביותר... שבמירון אנחנו הישראלים מבפנים ואילו הכהנים אי שם מבחוץ... אבל בבית המקדש אנחנו נהיה אי שם בחוץ בעזרת ישראל... ואילו הכהנים הם אלו שיכנסו לפני ולפנים... הדבר השני: במירון צריך להביא אלפי שוורים עם אמצעי איפה בשביל לשמור על הסדר הטוב... אבל בבית המקדש??? הוראה אחת יוצאת מלשכת הגזית... מפה קדשם של הסנהדרין!!!! כולם מקפידים ונזהרים בזה אפילו בחדרי חדרים... יש לזה תוקף של דין דרבנן!!! עוד הבדל מאוד גדול: בריקודים במירון לכל מגזר יש את המגרש הריקודים הפרטי שלו... יש את ההדלקה שלו... בשעה שלו... אבל בביהמ"ק יש סומב אחד ויחיד!!! ועזרת נשים אחת ויחידה... וסנהדרין אחת ויחידה... כולם בכפיפה אחת... נא להזכיר כמה שיותר להיות חברים להתחיל ללמוד לרקוד ביחד... כי בין נרצה ובין לא נרצה זה מה שיקרה בבית המקדש... **עוד הבדל בולט יש בין מירון לבית המקדש!!!** במירון אם יש כאלו שנוהגים לרוק בגדים יקרים לתוך המדרה יש על זה ידיונים שלמים בפוסקים האם זה לא בגדר בל תשחית... **אבל בבית המקדש??** מידי יום היו מגיעים שם אנשים ושוחטים שוורים ואילים וכבשים ועולות!!! לא תגיד לי שלמים... עולות... כולו לגבוה... כל בקר כזה יכול לפרנס משפחות של עניים... אבל זה לא נושא... אין פה נידון של בל תשחית... כי יש לזה תוקף של קרבן!!! ואם מרים בת בילגה תפתח את הפה ותטען טענה בסגנון "לוקוס לוקוס עד מתי אתה מכלה ממונם של ישראל..." אנחנו נראה את זה מאוד בחומרה... אנחנו נעניש את כל המשמרה... אנחנו נראה בזה מחלל חינוכי חמור מאוד ב"שווא דינוקא" של כל המשמרה כולה... ואכמ"ל...

החתונה מתקרבת... נא להתחיל להתכונן...

יצא לי לדבר בימים אלו עם משגיח בשיבה... והוא אמר לי: שבשנים האחרונות... ישנה תחושה מסוימת שהציבור סופרים ספירת העומר עד ל"ג בעומר!!! כלומר: כולם סופרים מתי יגיע כבר ל"ג בעומר... אבל ברגע שמגיע ל"ג בעומר... זהו... הגענו ליעד... סיים אותו משגיח ואמר לי: תכתוב על זה... תגיד לבחורים שהההללו... אנחנו סופרים לחג השבועות... אנחנו מחכים למתן תורה... לא לל"ג בעומר...

אני הנהנתי בראשי... ברור שהוא צודק... אבל לא היה נעים לי להודות... כי... כי באיזה מקום גם אני ככה מרגיש... בינינו... כשאנחנו סופרים ספירת העומר... מה אנחנו מסתכלים?? נו... מתי כבר ל"ג בעומר... כולנו מחכים לל"ג בעומר... ברגע שמגיע ל"ג בעומר משהו משתנה... משהו נרגע... כמובן שיש לזה השלכות לטוב ולמוטב... יש כאלו שדווקא אז מרגישים ששבועות מתחיל להתקרב... ויש כאלו שדווקא אז מתחיל להרגיש ריפיון מהחזיק הגדול שהם התחילו את הזמן...

אז בדקתי את הנושא... מה באמת קורה בימים האלו... ומה התברר? ספירת העומר באמת מתחלקת לשני חלקים!!! יש את הספירה שעד ל"ג בעומר! ויש את הספירה שמל"ג בעומר ואילך! הרי כך: הספירה שעד ל"ג בעומר זה ימי דין... זה ימים שאנחנו נוהגים בהם אבילות על תלמידי ר"ע... אסור להסתפר... אסור לשמוע מוזיקה... זה הכנה לחג השבועות ממקום של כפה עליהם הר כגיגית!!! ככה זה עד ל"ג בעומר... אבל מכאן ואילך מתחיל הכנה לשבועות ממקום של אהבה... ממקום של שמחה... ותדע לך שזה עשה לי סדר בראש!!!

כי הרבה פעמים קורה... שעם הזמן... עם החודש... משהו קצת מתחיל להתעייף... כן... אנחנו לא יותר טובים מעם ישראל שהיו בחיזוק גדול בספירת העומר... אבל דווקא לקראת חג השבועות הם פתאום מצאו את עצמם בריפדים... כן... כשאתה נמצא בחיזוק רצוף במשך חודש תמים לפעמים אתה לאט לאט מתחיל להתעייף... (אגב: לא חייבים... אני מדבר רק על מי שמרגיש ככה... אל תזמין את זה...) אז הנה!!! ברגע שקלטתי את זה... זה סידר לי את הראש... עד ל"ג בעומר זה הכנה של רצינות... של תובענות בלתי מתפשרת... אבל מל"ג בעומר ואילך העבודה יכולה להשתנות!!! זה לא צריך להתבטא בשינוי מעשי... אלא פשוט להגיע מזוית אחרת... מזוית של אהבה... ממקום של תשוקה וגעגועים... חשוק ונחשק... אהבת תורה... תפילות מעומק לב- אבינו אב הרחמן רחם עלינו ותן בליבנו בינה... והאר עינינו בתורתך... בקיצור: לצאת מריפדים!!! לא להיות נבער... לא לתת לעייפות הנפשית להשתלט... להתרענן מבפנים... סוף סוף לא לשכוח עיקר העבודה של חג השבועות זה גילוי הרצון שלנו עד כמה אנחנו חפצים ורוצים לקבל את התורה!!!! זה הנושא!!! זה עיקר העבודה!!! אין עוד מצוות בחג השבועות... כל המנהגים של חג השבועות הם רק סביב הנושא הזה...

---**עכשיו אני אגלה לך סוד:** יש פסוקים מפורשים בנביאים שמשמע מהם במפורש שמתן תורה היה לא פחות ולא יותר **ביום** יציאת מצרים!!! אני לא אאריך בהוכחות... רק לדוגמה: יש פסוק בירמיה (י"א) אשר ציויתי את אבותיכם **ביום הוציא אותם** מארץ מצרים שמעו בקולי... והייתם לי לעם ואנוכי אהיה לכם לאלוקים... כתוב כאן שהקב"ה פנה אלינו ביום יצי"מ ואמר לנו והייתם לי לעם וכו'... ויש עוד פסוק (פרק לד): אנוכי כרתי ברית את אבותיכם **ביום הוציא אותם** מארץ מצרים... כאן כבר כתוב שבוים יצי"מ הקב"ה כרת איתנו ברית... ויש את הפסוק הכי מוכר שכולנו שרים: כה אמר ה' זכרתי לך **חסד נעורייך אהבת כלולתיך** לכתך אחרי במדבר... כתוב כאן: שהיום שיצאנו מצרים הוא יום הכלולות!!!

זה מאוד מאוד קשה: כי עד כמה שידוע לנו ביום יציאת מצרים הקב"ה לא אמר לנו כלום... לא כרת איתנו ברית... וגם לא היה כלולות... כל זה היה במעמד הר סיני... אז מה הכוונה??? מה מתכוין הנביא??? **הביאור בזה הוא כך: תקשיב טוב טוב:**

כל מי שלמד מסכת קידושין יודע שיש כזה דין שמי שקידש אשה ואמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו אם בעוד חודש תעשי כך וכך... זה מה שנקרא קידושין על תנאי!!! הקידושין תלויים ועומדים במשך כל החודש הזה!!! והיה: אם כשהגיע התאריך הכלה קיימה ועמדה בתנאים מזל טוב... כעת מתברר שהיא נשואה... ולא סתם... אלא נשואה כבר מאז... אבל אם בסוף החודש היא לא עמדה בתנאים... כעת מתברר למפרע שלא היו דברים מעולם... הכל מתפוצץ... קבל ביטול... **זה בדיוק מה שקורה בתקופה של ספירת העומר!!!** הקב"ה נגלה אלינו ביציאת מצרים... ושם הוא לא דיבר הרבה... שם לא היה זמן לדבר... זה היה זמן של דילוג וקפיצה... הכל נעשה בבחינה של חפזון... הקב"ה פשוט גאל אותנו ומסר לכל אחד מאיתנו טבעת קידושין ואמר לנו: הרי את מקודשת לי כבר מעכשיו... אבל בתנאי!!! בתנאי שאת מקבלת אותי... מקבלת את תורתי בעוד חמישים יום!!!! פרטים נוספים נדבר כבר אז... נדבר על זה בהרחבה במשך ה-50 יום הבאים... מה שכן ברור: שכבר כעת אני מקדש אותך!!! אבל ימים יגידו... בעוד חמישים יתברר האם הקידושין חלו למפרע... או שההיפך... שיתברר שהם לא חלו למפרע...

עכשיו: תחשוב איזה מתח יש בשמים בחמישים יום אלו!!! מצד אחד בשמים מתכוננים לחתונה הגדולה... נערכים הכנות קדחתניות לקראת החופה הגדולה שתשתק את כל העולם... אבל באותה מידה נערכים גם לאופציה של פיצוץ ברגע האחרון... סו"ס לפי הסיכום כל העתיד של הקידושין תלויים בתאריך ו' בסיון!!!! שבתאריך הזה החתן יעמיד לפני הכלה את התנאים כמות שהם והיא תצטרך לקבל החלטה האם היא מסכימה או לא... אם היא תסכים אז היא כבר עכשיו כלה למפרע חמישים יום אחורה... ואם היא לא תסכים אז הכל מתפוצץ באותו רגע... **עכשיו: רק שתבין:** ברגע שהשידוך חלילה מתפוצץ... זה לא רק שהשידוך מתפוצץ... אלא כל העולם מתפוצץ!!! הכל חוזר לתווך ובהוא!

אתה יודע למה??? כי אותו סוג של תנאי שהקב"ה עשה עם הכלה ביציאת מצרים... אותו תנאי בדיוק הוא גם עשה עם כל היקום כולו... לפני בריאת העולם הקב"ה עשה

תנאי עם העולם... אני כעת בורא אתכם... נותן לכם אורך חיים אבל על תנאי!!!! אם ישראל מקבלים את התורה אז אתם ממשיכים להתקיים... ואם לא אני מחזיר את הכל לתווך ובהוא... עכשיו: אתה רק קולט את הממדים של המתח שיש בשמים בימים האלו של ספירת העומר... הכל עומד על בלימה... יש אי ודאות מוחלטת... מה הולך לקרות פה בימים הקרובים... האם העולם "מקבל ביטול" או מקבל "גושפנקא סופית..." האם הכלה הולכת להיות אשת איש מוחלטת או פירוק שידוך למפרע?? וככה זה כל שנה מחדש!!!

עכשיו אתה מבין למה ימי ספירת העומר הם ימי דין???

יש פשוט דריכות שיא בשמים!!!! אי ודאות מוחלטת!!! שום דבר לא סופי!!! אי אפשר לדעת מה ילד יום... יש לנו פה עסק עם כלל ישראל שהם לא תמיד צפויים... ואתה לא יכול לדעת עד הרגע האחרון מה הולך לקרות. עכשיו: **היחיד!!!!** היחיד בעולם שהוא רגוע!!! היחיד לשם שינוי שהוא לא נמצא במצב של אי ודאות... תנחש מי זה?? אני ואתה!!!

ולמה לא?? כי... כולם במתח בגלל שהם לא יודעים מה אני אבחר... מה אני אחליט... אבל אני עצמי... הכל תלוי בי... הכל בידיים שלי לטוב ולמוטב!!!! ראה נתתי לפניך את החיים את הטוב את המוות ואת הרע... אנחנו היחידים שמסתובבים רגועים בעולם בספירת העומר.

ו...! ואנחנו היחידים שיכולים להרגיע את העולם!!!!!!

תרגעו שמים... תרגעו שמי השמים... זה בסדר... בעזרת ה' אני הולך לקבל על עצמי עול תורה... אני הולך לומר נעשה ונשמע... ולקבל על עצמי בשמחה עצומה עול תורה... ארץ יראה... אל תיראי... אל תפחדי... את לא רואה מה אני עושה כל היום... אני כלה... מה כלה עושה בין האירוסין לכלה??? קונה תכשיטים... זה מה שאנחנו עושים... או יותר נכון מה אנחנו צריכים לעשות בספירת העומר... לקשט את עצמנו בתורה שבכתב ותורה שבעל פה... (עין שיר השירים... שם יש פירוש מדויק מה הם תכשיטי הכלה שקוראים לה כנסת ישראל... באיזה מצוות ומעשים טובים היא מתקשת לפני קוב"ה...) תהיו רגועים... אני צועד לכיוון טוב... אני מעוניין בקידושין...

זה!!! זה העבודה שלנו בספירת העומר!!!!!!

--- אז עד ל"ג בעומר אנחנו קצת נושאים בעול במתח והדריכות של העולם... סו"ס חג השבועות עדיין רחוק... אנחנו עדיין לא מספיק בפנים... אין מספיק הוכחות בשטח לאן פנינו מועדות... אבל מל"ג בעומר ואילך... שהעסק מתחיל להתחמם... והחתונה הולכת ומתקרבת... ואנחנו מתחילים לאט לאט להיסחף בהתרגשות אחרי ההכנות לחתונה הגדולה... וכל יהודי מתחיל לקשט את עצמו במצוות ובהכנות כמו כלה לקראת החתונה... כל אמא מתחילה להזיל דמעות על יענקלה שלה שיהיה זה תורה אמיתי ויקבל את התורה... כאן העולם מתחיל לאט לאט לשדר רגיעה... זה בסדר... זה נראה שהעסק צועד לכיוון חיובי... זה נראה שהכלה באמת מעוניינת לתת קיום לנישואין...

אבל זו גופא העבודה שלנו בימים אלו!!!

להתגעגע... לרצות בחתונה... לרצות להתאחד עם הקב"ה פנים אל פנים... כן... בחג השבועות כל אחד מאיתנו ימצא את עצמו לבד עם הקב"ה בחדר יחוד!!!! והקב"ה ישאל אותו: מה אתה רוצה???

ואני צריך להגיע ערוך לשאלה הזו!!! לבקש מה שחשוב לבקש... לבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי... אני רוצה תמיד להיות בקרבתך... כל אחד בקרבתו הוא...

אגב: אחד הדברים המעניינים ביותר... בחומש ויקרא כתוב הרבה פעמים את המילים **"לפני ה'!!!!"** והפלא הוא שכל פעם זה מקום אחר... לפעמים לפני ה' הכוונה היא לקודש הקדשים ולפעמים הכוונה היא היכל... ויש פסוקים שלפני ה' הכוונה היא לעזרה... ויש פסוקים שלפני ה' הכוונה היא בכלל לארץ ישראל... (עין באריכות גדולה במלבי"ם "תורה אור" פרשת צו) **מה הפשט בזה??**

הרי כך: לכל אחד יש החדר הפרטי שלו עם הקב"ה!!! כל אחד מוצא את עצמו **לפני ה'!!!!** רק מה?? כל אחד במקום שלו!!! אצל אחד ה"לפני ה'" שלו זה שבתי בבית ה' כל ימי חיי... בתוך ההיכל... אבל יש אחד שה"לפני ה'" שלו זה בדרגה אחת פחות... אבל הצד השווה שבעל יהודי עובד ה' זה: שיש לכל אחד מאיתנו את ההזדמנות לקראת חג השבועות להושיט אצבע ולקבל קידושין מאבא שבשמים ולהיכנס איתו לחדר יחוד!!! אז איפה בדיוק החדר יחוד הזה יהיה??? זה כבר משתנה מאחד לאחד באופן אינדיבידואלי... זה כבר תלוי בכל אחד והנתונים שלו... כל אחד והעבודה ה' הפרטית שלו... אבל בין כך ובין כך העיקר שזה יהיה לפני ה'!!!! העיקר שיהיה פה מעגל סגור של חדר יחוד!!! והעבודה המוטלת על כל אחד מאיתנו זה להכין את החדר יחוד הזה... להתכונן אליו... להכשיר אותו... לנקות אותו מכל מיני דברים שהחתן לא אוהב... כן... כי ה' אלוהינו מתהלך בקרב מחניך... ואוטוטו הוא מגיע למחנה הפרטי שבבית לך... וממילא צריך "והיה מחניך קדוש" כדי שחלילה "לא יראה בך ערוות דבר ושב מאחריך..." צריך לעשות הכל שהקב"ה לא יצא מהחדר יחוד... זו עיקר העבודה בימים אלו הממששמים ובאים!!! זו עבודה שיש בה הרבה רגש ושמחה... זה הכוונה לחתונה... אף אחד לא יכול לעזור לי... כל אחד יש לו את ההכנות שלו... את התכשיטים היחודיים שלו שהוא מכין לקב"ה... את העבודת ה' היחודית שלו שרק הוא יכול להתקשט לפני הקב"ה... בחדר יחוד עם הקב"ה לא מופיעים עם מה שמקובל היום... כי אין שתי כלות בחדר יחוד אחד... כאן כל אחד מאיתנו צריך להגיע עם הגודל הטבעי שלו... עם העסקים הפרטיים שיש לו עם הקב"ה... ועם השאיפות והתפילות לעתיד...

הזמן קצר והמלאכה מרובה... החתונה המתקרבת וההזמנות כבר נשלחות... מזל טוב

הפרשה המחכימה

פירושים מבית 'הפרשה המחכימה' – אוצר מופלא של לקחים מעשיים ואקטואליים מהפרשה. פרשת בהר התשע"ח, גליון 36

בס"ד

צורת קיום המצוות

שאלה: מהי הצורה הנאותה של קיום המצוות כראוי?

א. ויקרא כה, ח: "וספרת לך שבע שבתות שנים, שבע שנים שבע פעמים, והיו לך ימי שבע שבתות השנים, תשע וארבעים שנה". פרש"י (ומקורו בתורת כהנים) "שבתות שנים – שמיטות שנים. יכול יעשה שבע שנים רצופות שמיטה, ויעשה יובל אחריהם, תלמוד לומר 'שבע שנים שבע פעמים', הוי אומר כל שמיטה ושמיטה בזמנה. והיו לך ימי שבע וגו' – מגיד לך, שאף על פי שלא עשית שמיטות, עשה יובל לסוף ארבעים ותשע שנה". כלומר כי מחד לא יאמר האדם: אעשה את כל המצוה כאחד, כדי להיפטר ממנה, ואולי ניתן להעמיד גם בצדיק שרוצה לקיים את הכל כאחת, שיהיה ניכר בקרקע שביתתה, מכל מקום אין לו לעשות אלא כפי שנצטווה. ומאידך גם כשלא קיים המצוה, לא יאמר: ממילא לא עשיתי, ומה הענין להמשיך בה, אלא מה שיוכל לעשות – יעשה, ואם יכול לקיים לפחות את מצות היובל – יקיימה, כידוע שגם הרואה שלא יוכל לקיים את המצוה בשלימותה, ישתדל לפחות לקיים את חלקה (ולא יזלזל בשום חלק ולו הקטן ביותר מן המצוה), בפרט שאפשר שלבסוף תתקיים בידו גם כל המצוה.

תשובה: הצורה לקיום המצוות היא לעשות כפי שנצטווה, וגם אם לא יוכל לסיים את כולה, לפחות יעשה את החלק שביכולתו.

חיוב קניה אצל ישראל

שאלה: האם יש חיוב לקנות ולמכור וכן לחפש פועל דוקא יהודי שזמר תורה ומצוות?

ב. ויקרא כה, יד: "וכי תמכרו מוכר לעבדיתך, או קנה מיד עבדיתך". פרש"י (ומקורו בתורת כהנים פרשת בהר, ג) "מנין כשאתה מוכר, מכור לישראל חברך (עמיתך)? תלמוד לומר 'וכי תמכרו ממכר' – לעמיתך מכור. ומנין שאם באת לקנות, קנה מישראל חברך? תלמוד לומר 'או קנה' – מיד עמיתך (כשאתה בא לקנות, קנה מישראל חברך)". ומוכח שהן לענין

מכירה והן לענין קניה, יש להעדיף את הישראל על פני הגוי. וכן פסקו הרמ"א (שו"ת הרמ"א סימן י"ה היסוד הגדול השלישי) ועוד, שאם יש ברירה אם לקנות או למכור ליהודי או לגוי, חייבים מן התורה (ולדעת הלבוש: מדרבנן) להקדים את היהודי על פני הגוי. ולדעת החתם סופר אפשר גם לכופף על כך. ואם היהודי הוא עני, מודים כולם (גם מקצת הפוסקים שחולקים לעיל) שיש חיוב או מצוה להעדיפו על פני הגוי. דין זה אינו אמור רק במכירה או בקניה, אלא אף בשכירות בעל מלאכה ופועל, כמו שהוכיח החפץ חיים (אהבת חסד ח"א ה, סוף ו), והזהיר על כך (שם ח"ב כא, ד) שמצוי בעוונותינו הרבים לעבור על זה, וזוהי תוכחת מגולה לאותם הצריכים איזה פועל או עגלה לנסוע, ואינם מדקדקים לשכור דוקא יהודי לזה. ובפרט שבדרך כלל, בעלי מלאכה אלו אינם עשירים, ומקיים בהם מצות "וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך" (והחזקת בו... וחי אחיך עמך" (להלן פסוקים לה-לו) שהיא המעולה שבצדקות (יד"ד רמט). ויש לאדם לבטוח בה' שעל ידי זה יתן לו ה' יתברך הצלחה בבית שבונה או בנסיעה שנוסע בה, וזאת מלבד שכרו הרב המוכן לו בעולם הבא עבור זה, עכ"ד. וכן שנינו (אבות א, ה) "ויהיו עניים בני ביתך", ופירש הרע"ב "ולא יקנה עבדים (כנעניים) לשמשו, מוטב שיהנו ישראל מנכסיו ולא זרע כנען הארור". רואים כיצד צריך להתנהג בתבונה בכספו, ואם ממילא נצרך למשמשים וכדו', עדיף לשלם לעובדים יהודים ולא גויים.

יש אומרים שחייב להעדיף את היהודי רק כששניהם שווים במחיר, ואינו מפסיד כסף בלקיחת היהודי. אמנם דעת הרבה פוסקים (שו"ת הרמ"א סימן י' ואהבת חסד ח"ב פכ"א) שיש להעדיף יהודי אפילו אם הוא יקר יותר, ויש שכתב שהחיוב הוא עד תוספת של שתות, וכמו שמצינו באונאה שעד תוספת כזו הדבר נחשב בכלל אותו מחיר. ולמעשה, בודאי מי שיכול, ראוי לו להחמיר לקחת פועל יהודי, כיון שהוא ספק חיוב דאורייתא. אבל מי שקשה לו (כגון שהוא מחוסר אמצעים, ובפרט שעושה עבודה גדולה כמו תוספת בניה והרחבה, שאפילו שישית הוא סכום גדול), אולי יכול להקל להעדיף את היהודי רק כשיש

הפסד מועט (ויעשה שאלת חכם). **ופעם הוצרך החזון איש זצ"ל** תרופה, וביקש שיקנו לו רק בבית מרקחת של שומר תורה ומצוות, אף שהוצרכו משום כך ללכת רחוק יותר.

תשובה: חובה מדאורייתא (לרוב חפוסקים) לקנות ולמכור, וכן לחפש דוקא אחר פועל יהודי שומר תורה ומצוות, ויש אומרים אף שמחירו יקר יותר (ויש אומרים עד שתות).

הברכה האמיתית על ידי קיום המצוה

שאלה: האם שיין שחמבטל את מאמר ח' ירויח יותר מאילו חיה מקיים את רצונו?

ג. ויקרא כה, כא: "וציויתי את ברכתי לכם בשנה השישית ועשית את תבואה לשלש השנים". פירש באמרי שפר כי כשם ששבת קודש משפיעה ברכה על כל ימות השבוע, כמו שאמרו בזהר (פרשת ויקהל רד. וכע"ז בפרשת נח עה:) שכל ששת הימים מתברכים מהשבת (והיא מקור השפע והקדושה, הברכה והטובה, לכל ששת ימי השבוע היונקים מכח השבת, וכמו שהרחבנו בבראשית ב, ג 'ברכת השפע בשבת') – כך השמיטה משפיעה ברכה לשש השנים הבאות.

ויש ללמוד מכך כיצד הברכה וההשפעה האמיתית באה רק מאתו יתברך ולא משום גורם אחר, כמאמר בן עזאי (יומא לת.) 'בשמך יקראוך ובמקומך יושבוך, ומשלך יתנו לך, ואין אדם נוגע במוכן לחבירו'. ופרש"י "בשמך יקראוך – לא ידאג אדם לומר: פלוני יקפה פרנסתי, כי על כרחם בשמך יקראוך לבא ולישב במקומך. ומשלך יתנו לך – כלומר לא משלהם יתנו לך מתנה, אלא ממזונות הקצובים לך מן השמים", ולכל אדם נקצב משמים בדיוק כמה יקבל ויתפרנס. וכמאמרם (ביצה טז.) 'כל מזונותיו של האדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה'. ואמרו (יומא לת.): 'אין אדם נוגע במוכן לחבירו, אפילו כמלא נימא (חוט השערה)'.

יתירה מזו, לפעמים האדם חושב שעל ידי השתדלותו הטבעית, ירויח אף שהוא כנגד התורה, אבל עליו לדעת שלא שיין שיקבל שום השפעה או ברכה טובה על ידי שיעשה כנגד רצונו יתברך, יותר ממה שיעשה רצונו. ולכן הגם שנראה שאם לא יעבוד בשבת או בשביעית עלול להפסיד כסף, אומרת התורה (בראשית ב, ג) "ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו" לגבי השבת, וכן "וציויתי את ברכתי לכם" וגו' לגבי השביעית, דע שלא תפסיד שום דבר משמירתה, אלא רק תרויח בה ברכת שפע. ואדרבה, דוקא על ידי אי עבודה והשביתה בזמנים אלו, תתברך בשאר הימים שאתה עובד בהם, כמו שהשבת היא מקור הברכה

לששת ימי המעשה (כמובא בזהר הנזכר), והשביעית היא מקור הברכה לששת שנות המעשה (כנ"ל). ומזה למדת, שלא עצם הפעולה הפיזית, מביאה את תוצאת ההצלחה והשפע, אלא השמירה על קיום מצות ה', היא זו שיוצרת את הברכה.

וכן מסופר לענין שמירת שבת, על חברת טיסה מפורסמת, שהוקשה להם מאוד להפסיק את הטיסות בשבת, בטענה שיגרם להם על ידי כך הפסדים מרובים, ובמציאות היה להיפך, דוקא בזמנים בהם קיבלו עליהם את שמירת השבת, הרויחו יותר מהזמנים שעבדו בשבת. וכן היה משיב החפץ חיים זצ"ל לאלו שביקשו את ברכת: השבת היא מקור הברכה, ואם חלילה לא תשמרו שבת ותעברו על מצוות ה', לא תהיה לכם ברכה. וכן מסופר לענין השביעית, מושב קוממיות שזרעו תבואה רקובה וגדל להם, כי גם הטבע הוא נס ותלוי במי שאמר והיה העולם, ואם כן במקום שהקב"ה גזר והחליט שיצליח, הדבר יצא מושלם, ו'מי שאמר לשמן שידלק, יאמר לחומץ שידלק' (תענית כה.).

דבר נורא מצינו שמי שחושב להתחכם כנגד רצונו יתברך ולהרויח בכך שנות חיים, לבסוף לא רק שלא מרויח אלא מפסיד ויתקצרו חייו ח"ו, כאומרם במדרש (תנחומא פרשת מטות, ד) "כתוב ביהושע (יהושע א, ה. ג, ז) 'כאשר הייתי עם משה אהיה עמך', והיה צריך יהושע לחיות ק"כ שנה כמשה רבינו, ולמה נתקצרו (שנותיו) עשר שנים? (לפי) שבשעה שאמר לו הקב"ה למשה (במדבר לא, ב) 'נקום נקמת בני ישראל' וגו', אף על פי שנתבשר בשורות מות (לאחר שיסיים המלחמה), לא אמר: מחר אני מת, מה יועיל לי שאנקם במדין?! אלא נודדו לכל אותו ענין, שנאמר (שם פסוקים ג-ז) 'וישלח אותם משה'. אבל יהושע לא עשה כן, כשבא להלחם עם ל"א מלכים, אמר: אם אני הורגם מיד, אני מת כשם שאירע למשה רבינו, מה עשה? התחיל באחד ומעכב במלחמתו, שנאמר (יהושע יא, יח) 'ימים רבים עשה יהושע את כל המלכים האלה מלחמה', אמר לו הקב"ה: וכך עשית? הריני מקצר שנותיך עשר שנים, (וזהו ש) אמר דוד (משלי יט, כא) 'רבות מחשבות בלב איש (ועצת ה' היא תקום)' ". נמצא שלא הרויח כלום בהתחכמות זו, אלא רק הפסיד ונתקצרו שנותיו יותר ממה שהיה ראוי לחיות (ואף שבדאי ליהושע היו חשבונות של 'לשם שמים' וכדומה, אמנם חז"ל הביאו זאת ללמדנו במה שנוגע אלינו).

כיצד בזה לגבי יציאת מצרים נאמר (שמות ג, כא) "ונתתי את חן העם הזה בעיני מצרים", ולמרות שעם ישראל היו

תשובה: לא שייך שהמבטל את מאמר ח' ירוח יותר מאילו חיה מקיים את רצונו, אלא אדרבה על ידי קיום רצונו מקבל את הברכה הגדולה ביותר.

שייכות אדם בנכסיו

שאלה: כיצד ראוי לאדם להתנהג אם נחסר לו דבר?

ד. ויקרא כה, כג: "והארץ לא תמוכר לצמיתות כי לי הארץ, כי גרים ותושבים אתם עמדי". פרש"י (ומקורו בתורת כהנים) "כי לי הארץ – אל תרע עינך בה שאינה שלך", כלומר, הואיל שלי הארץ ואתם נחשבים בה רק כגרים ותושבים הדרים אצל בעל הבית, לכן יכולני לצוותכם להחזיר את השדה ביובל, ואין לך להרע עיניך בזה שהרי היא אינה שלך (כמו שפירש בגור אריה). ויש להוסיף, שהואיל ואמר הכתוב (תהלים קטו, טז) "השמים שמים לה", והארץ נתן לבני אדם", נמצא שהקרקע אינה של האדם אלא ניתנה לו מהקב"ה, וכאילו מראש היתה כאן מכירה לזמן, ועליו להחזירה ביובל.

אבל אולי יש ללמוד מכאן גם על שאר החפצים שנראה שהם באמת בבעלותו של האדם, ולפעמים חושב האדם שחסר לו איזה דבר, ומרגיש כאילו מישוהו 'לקח' ממנו את 'שלו', ומתאונן, מתלונן ומתרעם על כך. אבל עליו להכיר ולדעת "כי לי הארץ – אל תרע עינך בה שאינה שלך", אם האדם ידע שגם מה שבבעלותו הוא רק בתורת פקדון מאת הקב"ה, אם כן ברגע שהחליטו משמים שתם זמן הפקדון, אז 'ה' נתן וה' לקח, יהי שם ה' מבורך" (איוב א, כא), אין לו להתקצף ולהתרעם על כך, אלא להודות על אותם שנים יפות שהקב"ה נתן לו את הפקדון בידו ונהנה ממנו, ועליו להחזירה לו בשמחה כלעומת שקיבלה.

אדם שחי באמת את מאמר חז"ל (יומא לח:): 'אין אדם נוגע במוכן לחבירו אפילו כמלא נימא' (חוס השערה), ו'מוזנותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה' (ביצה טז.), הכל מדוקדק ומחושב מלמעלה, עד הקצה האחרון – מרגיש שהכל שייך לקב"ה, מידו ניתנה ומידו ניטלה, אין לו שום טענות, והוא מאושר עלי אדמות, כדרך שאמרו (אבות ד, א) "איזהו עשיר? השמח בחלקו". ובאמת בענייני רוחניות אמרו חז"ל (שם ב, ה) 'במקום שאין אנשים, השתדל להיות איש', ולכן הרואה שאין מי שילמד לרבים וכדו' יודרו למלאות את התפקיד וזכות הרבים תלויה בו. אבל בענייני העולם הזה, אין צריך לדחוף את עצמו ולהרבות בהשתדלות יותר מדאי, שהרי הכל נקבע משמים כמה

להם לעבדים, ובנו להם ערים, המצריים רק הגבירו את שנאתם אליהם. ודוקא כשהגיע זמנם של ישראל לצאת וה' הֵצִיר למצריים במכות רבות, נאמר "ונתתי את חן העם הזה בעיני מצרים", פתאום בני ישראל נשאו חן בעיני מצרים, והם הסכימו להשאילם "כלי כסף וכלי זהב ושמלות", דבר שגם אוהב גדול לא היה עושה (כמו שכתבנו שם 'קבלת חן'). וכפי שהבאנו (שם) על בחור מבוגר שבא לפני החפץ חיים וצ"ל בשאלה אם להוריד את הזקן, מאחר שזה מפריע לו בשידוכים, אמר לו החפץ חיים: אם אתה עושה את המוטל עליך כפי ההלכה, אין לך מה לחשוש. האשה המיועדת לך תרצה אותך גם כך. ואכן לבסוף מצא אשה שרוצה דוקא בחור עם זקן. והוא כמבואר, כי הברכה הטובה ביותר תבוא לו רק כשישמע להקב"ה – יוצר הברכות.

וכך הוא בעת מלחמה, דרך בני אדם לברוח למקלטים, וכולי האי ואולי, ספק אם ינצלו בכך מפני הרעה, שהרי אם טיל או פצצה נופלים על המקלט עצמו, שום דבר לא יועיל, ואילו ביציאת מצרים – אפילו שלא הוקפו בבטון ופלדה של מקלטים, אלא בעננים בלבד, בכל זאת, לא יכלו החצים והבלסטרות לפגוע בהם (מכילתא בשלח, ד וילקו"ש שמות יד, רלג), ולא זו בלבד אלא החיצים גם חזרו על המצריים ופגעו בהם (כמו שהבאנו בשמות יד, יט-כ 'שמירת הקב"ה'). ואף הסוכה שהיא כנגד ענני הכבוד (טור או"ח סימן תרכה), אפילו עשויה מעץ בלבד, יש בכוחה להגן ממזיקים (ולא רק מגינה כשיושבים בה, אלא מכח זכות המצוה מגינה גם כשיוצאים ממנה), ככתוב (תהלים כז, ה) "יצפנני בסוכה", ופירש האבן עזרא "הוא יצפנני ולא יוכל לגעת אלי כל אויב". ובמדרש (ילקו"ש ויקרא כג, תרגם) אמרו "דבר אחר 'וסוכה תהיה לצל יומם' (ישעיה ד, ו), כל מי שמקיים מצות סוכה בעולם הזה, הקב"ה מיסך עליו מן המזיקין שלא יזיקוהו, כמו שאמר 'באברתו יסך לך' (תהלים צא, ד)", עיין עוד שם בהגנת הסוכה.

כל זה מוכיח כמאמר דוד (שם קכז, א) "אם ה' לא ישמור עיר, שוא שקד שומר", כי בלא שמירת הקב"ה, לא יועיל שום מקלט וכדו', והנשמר הוא רק מי שנגזר עליו משמים (כמו שהרחבנו בשמות שם), וכן הרחבנו (שם כג, כח) התייאושות במלחמה) שגם במקום שאין בידנו מספיק כוחות להלחם במלחמה, אין לנו חלילה להתייאש, כי ה' הוא הנלחם לנו, וכפי שראינו במשך הדורות כיצד נלחמו וניצחו מעטים נגד רבים, והוא כאמור כאן, שהנצחון האמיתי אינו תלוי בדרך הטבעית, אלא במי שמקיים את רצון ה'.

יקבל וירויח, וכדרך שלמדו (יזמא לח.) ממעשה בית גרמו בלחם הפנים ובית אבטינס בקטורת שביקשו חכמים לדחותם ממקומם ולא יכלו, ומכאן אמר בן עזאי 'בשמך יקראוך ובמקומך יושיבך, ומשלך יתנו לך, ואין אדם נוגע במוכן לחבירו'. ופרש"י "בשמך יקראוך – לא ידאג אדם לומר: פלוני יקפח פרנסתי, כי על כרחם בשמך יקראוך לבא ולישב במקומך. ומשלך יתנו לך – כלומר לא משלהם יתנו לך מתנה, אלא ממזונות הקצובים לך מן השמים".

תשובה: אם האדם יחיה בחוש וידע שכל מה שיש לו חכל מאתו, לא יתרעם באם נתחסר לו איזה דבר שחרי חכל מאתו יתברך.

בטחון בה' לבדו

שאלה: מהו חסרון למי שבטוח באחר זולת הקב"ה?

ה. ויקרא כה, כו: "ואיש כי לא יהיה לו גואל, והשיגה ידו, ומצא כדי גאולתו". יש לפרש בדרך רמז, כי אם יש לאדם קרובים עשירים, לפעמים הוא סומך עליהם שיגאלוהו, וזהו חסרון [כמו שאמר דוד (תהלים קמו, ג-ה) "אל תבטחו בנדיבים, בכן אדם שאין לו תשועה... אשרי שאל יעקב בעורו, שברו (בטחוננו) על ה' אלוקינו". וירמיהו אמר (ירמיהו יז, ה) "ארור הגבר אשר יבטח באדם... ומן ה' יסור לבו"], אבל כשאין לאיש גואל, הוא מתאמץ בעצמו, וכיצד? על ידי שמתפלל אל ה' ונשען רק עליו, וזהו "והשיגה ידו", אם יתאמץ בעצמו, "ומצא כדי גאולתו", שאז תהיה לו הגאולה. וכעין מה שפירש החתם סופר שכאשר יודעים שאין שום גואל מלבד ה' יתברך, סומכין רק עליו, אז ה' מושיע. וכעין הידוע שהעצה לזכות בדין של ראש השנה היא להשים עצמו רש ועני בפני הקב"ה, לדעת שאין אחר זולתו שיוכל להצילו, ולהכיר ש"אין לנו מלך אלא אתה".

אמנם החושב לבטוח בבני אדם, לפעמים הקב"ה משאירו תחת מי שבטח בו, וכן החושב לשים מבטחו בדברים אחרים כמו בכספו וזהבו, הקב"ה כאילו עוזבו כאומר לו: נראה אותך מסתדר עם מי שאתה בוטח בו, ואז מתגלה קלונו. וכמאמר שלמה (משלי יא, כח) "בוטח בעושרו הוא יפול, וכעלה צדיקים יפרחו", ופירש האבן עזרא (וכעין זה ברלב"ג) "בוטח בעושרו – ולא בשם, לא יועילנו, כי הוא יפול ביד מבקשי נפשו, ו(אילו) הצדיקים שיבטחו בהשם ולא בעושרם, יפרחו ויציצו כעלה". וכן כתב בחובות הלבבות (ריש שער הבטחון) "שהעבד חייב לבטוח על אדוניו, מפני שאם איננו בוטח באלקים – בוטח בזולתו, ומי שבטח בזולת ה' – מסיר האלקים השגחתו מעליו ומניח אותו ביד מי שבטח עליו,

ויהיה כמי שנאמר בו (ירמיה ב, יג) 'אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות בארות נשברים'... ואמר הכתוב (שם יז, ז) 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו', ואמר (תהלים מ, ה) 'אשרי הגבר אשר שם (על) ה' מבטחו, ולא פנה אל רהבים (הגאים המתרברים, או הבלי העולם הזה) ושטי כזב (והסוטים אל השקר)', ואמר (ירמיה יז, ה) 'ארור הגבר אשר יבטח באדם, ושם בשר זרועו, ומן ה' יסור לבו' (שסומך על כח בשר ודם, וסר לבו מה)".

כך תהיה גם הגאולה העתידה, כמו שאמרו (סוטה מט:): שבעקבתא דמשיחא (כלומר בשעת סוף הגלות הסמוכה לביאת המשיח) 'אין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים', כלומר שתבוא הישועה רק כשכולם יכירו שאין לנו אפשרות להישען על שום אדם או כח מסויים, ואין שום סיכוי להנצל אלא לסמוך ולבטוח רק על אבינו שבשמים. וכן אמרו חז"ל (פרקי דרבי אליעזר, פרק כט) לגבי אחרית הימים על ישמעאל, שבלעם אמר (במדבר כד, כג) "אוי מי יחיה משומו אל", שהקב"ה קרא לו רק שם הדומה לישראל, שהוא ישמעאל – אל שעל ידי שיצחקו 'אוי' וידעו שאין שום תשועה מבלעדי ה' יתברך בלבדו, אז 'ישמע' להם 'אל' אלקי ישראל להושיעם ולהוציאם מצרתם.

שהערביים עושים טרור (עם אידיאל שמסכימים אף להתאבד על כך), נראה שהוא גלות ישמעאל, [וכן משמע בעץ הדעת טוב ממנה"ח ויטאל על הפסוק (תהלים קכד, ב) "בקום עלינו אדם"], ועל ידי שיבינו כולם שבדרך הטבע לא שייך להלחם נגדם, ואין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים, אז תבוא הגאולה בקרוב.

ואצל מנשה בן חזקיה, מצינו (פרקי דרבי אליעזר, פרק מג וסנהדרין קג.) שעל אף שעשה את כל התועבות שבעולם וזבח לאלהים אחרים, בכל זאת בשעה שבאו שונאיו ושמיהו בדוד מים רותחים, קרא שם לכל אלהים אחרים שזבח להם, ואף אחד לא ענהו להצילו, אמר: אקרא לאלקי אבותי בכל לבי, אולי יעשה ה' לי ככל נפלאותיו. וכשקרא לאלוקי אבותיו, רצו המלאכים לחסום תפילתו, אבל הקב"ה חתר לו חתירה ברקיע ונעתר לו לשמוע את תפילתו, ובאותה שעה אמר מנשה: יש דין ויש דיין, ושב בתשובה במשך ל"ג שנה וקיבלו הקב"ה. ומוכח גם כן שבשעה שראה שאין לו למי לפנות, אז הכיר בהקב"ה, וקיבלו ה' בתשובה שלימה לפניו.

תשובה: על האדם לבטוח רק בה', ולדעת שאין אחר זולתו לעוזרו, ואם עושה כן, אז הקב"ה עוזרו.

© כל הזכויות שמורות. להערות, תרומות והנצחות. ולהשיג את ספרי המחבר, בטל: 02-5864229 דוא"ל: bh5864229@gmail.com

בירור הלכה

הנידון - האם המתפלל מעריב מאוחר יספור ספירת העומר בזמן - קודם התפילה או יספור אחר התפילה?

ויש לעיין דלטעם של החוק יעקב של תדיר דמקדים מעריב אף שמפסיד עי"ז קצת "התמימות" - ויתבאר ענין זה באריכות להלן,

ויש לעיין לטעם המוק"צ מדוע לא סבר טעם תדיר קודם - והיה אפ"ל דס"ל דעדיף תמימות - דלא אמרינן תדיר שמפסיד בגוף המצוה דרך שניהם שוים בדרגתם ולא מפסיד עי"ז יקדים התדיר, וע' באגר"מ מו"כ בזה - אבל המוק"צ כותב בתו"ד שא"א לומר מטעם תדיר דס"ל דאעפ"כ עדיף להקדים ספיה"ע דיש שיטות שספה"ע דאורייתא ואף לשיטות שזה דרבנן עיקרו דאורייתא ותפילה זה דרבנן וא"כ עדיף "מקודש" על "תדיר" בכה"ג.

ויל"ע ולהק' על המוק"צ כמה ק':

א. קר"ש במעריב דאורייתא ואדברא ספה"ע להלכה נפסק שזה דרבנן.

ב. הגמ' הסתפקה בזבחים צ' מי קודם תדיר ומקודש ונשארה בספק וכ"כ הרמב"ם בתמידין ומוספין פ-ט-ב שזה ספק ויעשה מה שירצה,

וע"ע בנימוקי ה' ציצית י"ב האם להקדים ציצית או תפילין וכתב שם בתו"ד שמקדים ציצית שהוא תדיר ואף שתפילין מקודש (וע' בשו"ע כ"ה שהביא טעם אחר "מעלין בקודש" (ואולי לא ס"ל ליה לשו"ע שתדיר קודם ממקודש וכן שנסארה הגמ' בספק ויל"ע ואכ"מ).

וע"ע ברע"ב שכתב בדם עולה ודם חטאת שנראה שתדיר קודם וע"ע בתוס' יו"ט שכתב לבאר שהיות ומעלת "תדיר" נלמדת מפסוק ולימוד ולכן עדיף על "מקודש" שאין שם להדיא פסוק וע"ע בט"ז תרפ"א שכתב ג"כ שתדיר קודם וא"כ צ"ע על דבר המוק"צ. דאדברא תדיר קודם.

האם דאורייתא כלפי דרבנן נחשב "מקודש"

ג. ועוד יש לברר האם דאורייתא כלפי דרבנן נחשב "מקודש" והיה קודם אף לתדיר וע' צל"ח ופנ"י בסוגיא בברכות נ"א שבאמת פשוט להם שדאורייתא קודם דנחשב מקודש, אולם עי' בשאגת אריה באריכות סימן כ"ב שהוכיח מדברי ב"ה "מברך על היין ואח"כ על היום - דברכת היין תדירה והרי קידוש היום דאורייתא - וברכת היין דרבנן א"כ מוכח שתדיר אף שהוא דרבנן קודם לדאורייתא, ועי' ברעק"א שו"ע ז' לענין אשר יצר וברכהמ"ז שהסתפק בזה,

ידועה מוח' ראשונים האם יש "תמימות" כל יום או רק ביום הראשון עיין תוס' מנחות ס"ו וע"ע בר"ן וע"ע ברא"ש סוף פסחים בשם ר"י שבספק חשיכה יכול לברך משום דהוי בזמן הזה דרבנן ועוד דעדיף משום תמימות ועוד כתב שם לחלוק על הבה"ג דס"ל דאם שכח לא יכול לברך דהוי מצוה אחת והרא"ש ס"ל דיכול לברך דכל יום מצוה בפני עצמה וחזינן שס"ל דיש תמימות כל יום, וע' בב"י ועיין שו"ע תפ"ט סעיף א' "אחר תפילת ערבית מתחילין לספור העומר ואם שכח לספור בתחילת הלילה - הולך וסופר כל הלילה" ונראה שיש דין "תמימות" כל לילה דחשש לשיטות דק"ל דיש "תמימות" כל לילה והסופר אחר הזמן של תחילת הלילה א"ז אלא דייעבד כמ"ש במ"ב סק"ד "שכל שלא עבר הלילה אכתי לא נפיק מכלל תמימות".

וכ"כ כמה אחרונים לחשוש לשיטת תוס' והרא"ש שיש בו דין "תמימות" כל לילה וע' בח"א ובקצש"ע וכ"כ בגר"ז וע"ע מו"כ במ"ב ס"ק ב' שייספור קודם "עלינו לשבח" "דכל מה דאפשר לאקדומי מקדימין כדי שיתקיים כמה שיותר תמימות. וא"כ ודאי שראוי לספור הספירה בתחילת הלילה.

מדוע לא סופרים מיד בתחילת

הלילה קודם ערבית?

קודם שנדון על אדם המתפלל מאוחר יל"ע דאם יש דין תמימות כל לילה וצריך לספור בתחילת הלילה מדוע לא סופרים מיד בתחילת הלילה קודם ערבית

והנה כתב השו"ע וכו"ה בטור שייספור אחר מעריב והטעם שאין מקדימין הספירה למעריב אף שעי"ז מפסיד מהתמימות (והרי המ"ב פוסק קודם "עלינו" כדי להרויח זמן מה של תמימות) הביא הבה"ל ד"ה "אחר" שני טעמים החוק יעקב כתב משום "תדיר" ותדיר קודם, והמור וקציעה כתב מפני שהיו מתפללין קודם הזמן ובסוף מעריב היה זמן הספירה

ולכן לדבריו יוצא חידוש שלכאורה המתפלל בזמן יקדים ספה"ע למעריב ודלא כמ"ש בשו"ע דהרי הוא מבאר את השו"ע שמתפלל קודם דעדיף לא הגיע הזמן, וזהו חידוש שלא נמצא בפוסקים להקדים ספה"ע למעריב כשמתפלל בזמן.

א. בנר חנוכה לגבי מעריב או הדלקה מה קודם נח' בזה האחרונים וע"ש במ"ב ובבה"ל שדן שם באופן שרועה להתפלל בזמן מה יקדים ומסקנתו שכשמדליק בצאת הכוכבים ידליק אחרי מעריב תדיר קודם וע"ש בתרע"ב במ"ב ובבה"ל מה שהביא בשם הפרמ"ג וע"ע בשערי תשובה שמביא בזה חולקים חז"ן שתדיר קודם אף שמפסיד בגוף המצוה.

והשיעור לשיטות שמדליק בצה"כ ותדיר קודם כיצד תיקנו חז"ל שידליק בצה"כ הרי תמיד יצטרך להתפלל בצה"כ ערבית ובאמת הפרמ"ג נגע בזה וע' בבה"ל ולכן הכריע שידליק בשקיעה כדי לצאת מהבעיה של תדיר אבל לשיטות שמדליק בצה"כ צ"ע כיצד תיקנו בצה"כ אם אמרין תדיר קודם וצריך קודם להתפלל דיוצא שאף פעם לא מדליק בצה"כ וזה ק' חזקה ואולי מוכח משיטה זו שצריך להדליק בצה"כ שלא אומרים תדיר קודם שמפסיד בגוף המצוה או שמוכח שכשאינו רוצה להתפלל כעת ערבית ל"ש תדיר ולכן אין קושיה אין תיקנו להדליק בצה"כ דאין הכרח שיתטור לערבית וזה ראייה גדולה לנידון דידן שכשמתפלל מאוחר לא אמרין תדיר ובאמת כל הנידון בבה"ל זה רק על הנוהג להתפלל בזמן וכשרוצה להתפלל מואחר לכאורה נראה של"א תדיר דאינו לפניו וע"י להלן.

ב. בבדיקת חמץ ע' תל"א ס"ק ח' במ"ב שמביא מח' האם יקדים מעריב תדיר או יקדים לבדוק וע' בשעה"צ י"א שמביא מא"ר ומסיים שם דעביד כמו עביד.

וע' בגר"ז תל"א ובאריכות בקונטרס אחרון דודאי יקדים בדיקה למעריב וכתב שם "דלא אמרין תדיר אלא ששני המצוות לא עוברות - אבל מצוה שעובר זמנה ודאי קודמת לתדיר, ויש בדברים חידוש גדול שהרי בדיקת חמץ בתחילת הלילה זה רק תקנה לכתחילה - ואפ"כ ס"ל לגר"ז שזה קודם לתדיר.

ג. מצאנו לענין נטילת לולב שיש נושא באחרונים האם יכול ליטול קודם התפילה ואף שתפילה זה תדיר וע' בתרנ"א ותרנ"ב ומ"ב שם ומג"א ועוד באחרונים.

ד. לענין ספירת העומר התבאר שכשמתפלל בזמן יקדים מעריב ואח"כ יספור אף שמפסיד קצת תמימות.

וא"כ עולה לנו להרבה שיטות באחרונים שתדיר קודם אף שעי"ז עושה המצוה השניה לא לכתחילה וכ"נ דס"ל למ"ב בספרה"ע - בנר חנוכה, - ובחמץ לא הכריע, והגר"ז ס"ל דל"א בכה"ג תדיר קודם.

ויל"ע מהרמיה של נטילת לולב ששם נראה שס"ל שיקדים ליטול הלולב קודם שחרית ויש להוכיח שכשהתדיר לא עומד לפניו לא שייך תדיר וכן נקטו הרבה מפוסקי זמנינו שלש' בזה דין תדיר וכן מדויק במ"ב בחנוכה וכן מדויק במ"ב בספרה"ע ויבואר להלן בהרחבה.

וא"כ אפ"ל שבנטילת לולב אין התדיר לפניו ולכן ל"ש לדון מדין תדיר, ולכן לענינו שמתפלל מאוחר יספור ויתפלל אח"כ.

ולגר"ז ולדעימיה דס"ל של"א תדיר כשמפסיד מגוף המצוה לכתחילה וכמ"ש בבדיקת חמץ - יש ליישב מדוע

ובפנ"י ובצל"ח כתבו לדחות שאף שקידוש היום דאורייתא אי"ז דוקא בכוס דכבר יצא בתפילה יד"ח קידוש היום מדאורייתא ולכן יקדים היין, ובארצות החיים כתב לת' עוד ששאני קידוש שהיין בא לצורך קידוש היום ולכן יקדם היין אבל בכל שאר גוויי אפשר שיקדם הדאורייתא, א"כ לא ברור שדין דאורייתא נהיה מקודש וגובר על תדיר דרבנן ובשאגת אריה ביאר שדרבנן חשוב דכבר הרשות ולכן אפשר להקימו לדאורייתא.

וא"כ דברי המוק"צ צרכין עיון ובפרט שלדבריו יוצא חידוש שלכאורה המתפלל בזמן יקדים ספה"ע למעריב ודלא כמ"ש בשו"ע.

וא"כ מה שכתוב בשו"ע ובטור שסיפור הספירה אחר מעריב כתבנו שהחוק יעקב ביאר שהוא מדין תדיר.

ויל"ע א. הרי מפסיד מגוף המצוה שעי"ז אי"ז תמימות מתחילת הלילה וא"כ יש לעיין הידור בגוף המצוה דהיינו תמימות ויש ג"כ זריזין, כנגד תדיר וכנגד ברוב עם ויתבאר להלן במקומו אי"ה.

ויש לדון עוד ברגיל להתפלל מעריב מאוחר האם יקדים לספור בתחילת הלילה ויקיים המצוה כדינה לכתחילה או שסיפור אחר התפילה.

האם תדיר קודם אף שיעשה

המצוה שלא בשלמות

ויש לדון בזה בג' נידונים: א. האם עדיף הידור בגוף המצוה או תדיר ויעשה המצוה שלא לכתחילה. ב. האם שייך כאן תדיר אף שכעת אינו רוצה להתפלל. ג. ועוד הידור בגוף המצוה של תמימות וזריזין כנגד ברוב עם ויתבאר להלן באריכות אי"ה.

הנה יש לדון האם עדיף תדיר שמפסיד בגוף המצוה

ובאמת מצאנו בדין תדיר שנאמר עוד דין דלא רק שתדיר קודם ועושה התדיר קודם - אלא פעמים אף התדיר דוחה האינה תדיר, ע' מנחות מ"ט ציבור שאין להם גם תמידין וגם למוספים וע"ש.

וע"ע ברעק"א יור"ד רפ"ה שמוכיח שתדיר אף דוחה המצוה ע' רא"ש שבת פ"ב י"ב נר חנוכה וקידוש ויש לו כסף רק לאחד א"כ אף שיקיים רק מצוה אחת והשניה תתבטל התדיר קודם. וא"כ מצאנו שתדיר יכול לדחות אף את האינה תדיר לגמרי. אבל יל"ע באופן שיכול לקיים שניהם ורק השאלה האם להקדים התדיר אף שמפסיד בגוף המצוה או יקדם האינה תדיר ויעשנו בהידור ואח"כ יעשה התדיר

ונבאר באופן הרגיל ששני מצוות שוות התדיר קודם, ומצאנו שתדיר יכול לדחות המצוה השניה לגמרי וכמ"ש, דשלפנינו שני מצוות שוות ויכול לקיים רק אחת השאלה מי יקיים ומי ידחה אמרין תדיר גובר דהרי תרויהו שוות הן, - אבל באופן שמקיים שניהם והשאלה מי יקדים אבל הם אינם שוות דהיינו מצוה אחת תיעשה שלא לכתחילה ומצוה השניה תעשה בזמנה לכתחילה האם גם בכה"ג אזלינן נמי בתר התדיר.

ומצאנו בזה בכמה מקומות באחרונים:

מתפללין ואח"כ סופרין (ואף שמדברי המוצ"ק נראה שלדבריו יספור קודם מעריב לא מצאנו לו חבר בפוסקים). ונראה לישב דעי' בגמ' בשבת כ"ג ובתוס' שם ד"ה "הדר" דהגמ' דנה האם נר חנוכה וקידוש היום האם קידוש עדיף תדיר או חנוכה וע' בתוס' שכשאפשר לקיים שניהם עדיף תדיר להקדים ועי"ש - וא"כ כשמתפלל בזמן חשוב אפשר לקיים שניהם ולכ"ע תדיר ודוק'.

המתפלל מעריב מאוחר האם יספור תיכף בלילה או אחר התפילה

וכעת נחזור לדון כשמתפלל מעריב מאוחר האם יספור תיכף בלילה או אחר התפילה - ז"א האם שי"ך בכה"ג תדיר וע' במש"כ באגר"מ חד"צ"ט שפשוט לו שיש בכה"ג תדיר ומאיך מצאנו בכל פוסקי זמנינו שנח' עליוס"ל דל"ש תדיר כשאנו לפניו וכבר דיקנו מהמ"ב הן בחנוכה והן בספיה"ע שלש' תדיר כה"ג ועי"ע במג"א ס' כ"ה סק"ד שטלית קודמת לתפילין - אבל שלא רוצה ללבוש כעת טלית יכול ללבוש התפילין ול"ש תדיר וכן מבואר שם שילבש ט"ק ותפילין בביתו וביה"כ ילבש ט"ג ואף שט"ג זה תדיר עי"ש במג"א שכיון שכעת לא רוצה ללבוש ט"ג לא אומרים שתדיר קודם, (וכן בתרפ"א נר חנוכה והבדלה יקדים הדלקה אף שהבדלה תדירה וכן מצאנו ספרה"ע קודמת לקידוש והבדלה) עין בבה"ל ובחמד משה.

וכמ"ש לעיל מותר ליטול לולב קודם התפילה. וע' באגר"מ מה שישב לשיטתו בזה.

וא"כ נשאר לברר האם שי"ך באינו רוצה להתפלל עכשיו מעריב האם יש בזה דין תדיר שמצאנו בתדיר שדוחה לדברי המ"ב אף שיעשה המצוה פחות בהידור בתמימות ובחצי שעה של הרמב"ם בחנוכה ובבדיקת חמץ.

ולכאורה יש ראייה גדולה למש"כ באגר"מ שיש תדיר אף שאינו רוצה כעת להתפלל והמצוה לא לפניו עי' סוגיא ברכות כ"ח "ת"ר היו לפניו שתי תפילות מנחה ומוסף מתפלל מנחה ואח"כ מוסף שזו תדירה וזו אינה תדירה ר' יהודה אומר מתפלל מוסף ואח"כ מנחה שזו עוברת וזו אינה עוברת... - "אמר ר' יוחנן הלכה מתפלל מנחה ואח"כ מוסף".

ועי' בשו"ע רפ"ו שמביא גמ' זו להלכה ונשנו בגמ' זו ג' ביאורים בראשונים עי' רש"י ותוס' וריטב"א ותלמיד ר' יונה. שיטה ראשונה עי' רש"י ותוס' וכפ' ברמב"ם שבכל גווני מקדים מנחה למוסף כיון שזה תדיר וכן פסק בשו"ע.

שיטה שניה עי' תוס' שכשיש לו אפשרות להתפלל מנחה קטנה מאוחר יותר יקדים מוסף למנחה ורק כשא"א לו ורוצה להתפלל עכשיו מנחה יקדים מנחה למוסף. וכן מביא בשו"ע דעה זו בשם י"א - הינו דס"ל דכל שאין התדיר לפניו יכול להקדים האיני תדיר, ודעה ראשונה ס"ל דתמיד תדיר קודם אף שאינו לפניו.

השו"ע רפ"ו ד' "היו לפניו שתי תפילות מוסף ומנחה כגון שאיחר מלהתפלל מוסף עד זמן תפילת מנחה - צריך להתפלל מנחה ואח"כ מוסף וברמב"א מוסף שאם הקדים מוסף הינו האיני תדיר יצא.

ואומר השו"ע י"א דהינו דוקא שצריך עתה להתפלל שניהם וכו' אבל אינו רוצה עתה להתפלל מנחה יכול להקדים מוסף. ובדברי המ"ב לכאורה יש סתירה וצ"ל שחילק בין לרבים ועי' במ"ב סימן ק"ח ס"ק ט"ז שכתב שיחיד יתפלל מנחה קודם ועי"ע בתכ"כ ס"ק ב' שכתב שציבור יתפללו קודם מוסף שלא יטעו שאף בשאר ימים אפשר מנחה קודם מוסף.

ונראה שמדברי השו"ע שפסק כדעה ראשונה לכאורה אפשר ללמוד כמה ענינים בדין קדימה של תדיר:

א. תדיר קודם אף כשאין המצוה לפניו וזה לכאורה ראייה גדולה לאגר"מ וצ"ע על החולקים עליו וכמ"ש שס"ל שלא שי"ך תדיר בכה"ג וצ"ע על האגר"מ ועל החולקים שלא הביאו ראייה זו ויתבאר להלן אי"ה.

ב. שתדיר קודם ויתפלל מנחה גדולה ואף שמנחה גדולה פסק שו"ע שזה דיעבד - עדיף תדיר דיעבד על אינו תדיר.

ג. לכאורה מהגמ' ומהשו"ע מוכח שעדיף תדיר אף שעי"ז מפסיד המצווה בזמנה דיקדם מנחה ויתפלל מוסף אחר 7 שעות שזה רק דיעבד לרבנן (בזה נח' רבנן ור"י דלר"י היות וזמנה רק 7 שעות לכן יקדים מוסף ולחכמים זמנה דיעבד כל היום ולכן יקדים מנחה).

וא"כ לכאורה כתוב כאן שתדיר עדיף אף שמפסיד מוגף המצוה לכתחילה ולכאורה קשה דמוכח דלא כמ"ש הגר"ז שבכה"ג לא מקדימין התדיר.

ועי' בראש יוסף ובפרמ"ג והובא בבה"ל שפירש שכשיש חשש שיפסיד זמן מוסף לכתחילה יקדים מוסף אף לדעה זו - ולא נח' אלא שיש לו זמן למוסף ומנחה ועי' בפרמ"ג שדן בזה וא"כ אין ראייה מכאן האם תדיר עדיף אף כשמפסיד במצוה).

וא"כ לכאורה ראייה גדולה שיש תדיר אף שאינו לפניו ותדיר עדיף אף שעי"ז יקים המצוה בדיעבד הינו יתפלל מנחה גדולה. וא"כ לענין ספרה"ע נימא שכשמתפלל מאוחר מוכח בגמ' ובשו"ע שצריך לחכות למעריב ואין לו לספור קודם.

ונראה לישב שחלוק נידון דמוסף ומנחה משאר עניני תדיר דברפ"ו שני המצות שלפניו זה תפילה, מוסף ומנחה ועי"כ כשבא להתפלל תפילה מחויב מדין תדיר להקדים התדיר דכעת הרי בא "להתפלל" והתפילה לפניו ואומרים לו אל תתפלל מוסף אלא מנחה - אבל באופן דידן שיש לו שני מצוות שונות וכעת בא לספור ולא רוצה להתפלל - ז"א אין מצות תפילה לפניו - עי"כ אין לנו ראייה לומר תדיר.

ועוד אפ"ל בנוסח אחר בתפילה שבא להתפלל אומרים לו תתפלל מנחה אבל בספירה ומעריב שלא בא להתפלל אין ראייה שאסור לו לספור קודם ודוק'.

וא"כ אין ראייה כלל לענין הרוצה לברך ספירת העומר ומתפלל מאוחר. שיש דין תדיר קודם דבאנו עומד לפניו לא תדיר.

ויש להק' דעי' בסימן ר"נ ובמ"ב שם ובבה"ל שכתב שיקנה צורכי שבת רק לאחר קר"ש ועי"ש דתדיר קודם ולכאורה אין התפילה והקר"ש לפניו דכעת אינו רוצה להתפלל - ואפ"ה אמרין תדיר קודם אף שאינו לפניו וא"כ

ה"ה לענין ספרה"ע וצ"ע, ואולי יש לחלק שקר"ש חשוב לפניו דמיד קורא ויוצא יד"ח וע' בלשון הבה"ל שהביא שיטה שיקדים תפילה וצ"ע.

וא"כ כמש"נ אם נימא כמו שנראה פשוט בפוסקים של"ש תדיר כשאני לפני צריך לספור מיד בתחילת הלילה להרויח תמימות, ולפי האגר"מ יש חסרון בתדיר אף בכה"ג וכתב יקדים להתפלל קודם. ולא הסכימו איתו פוסקי זמנינו וגם אם יש תדיר כשאני לפני יש צד גדול כשמפסיד בגוף המצוה לכתחילה לא אומרים תדיר וכ"כ בכמה אחרונים וכמ"ש לכאורה יש לזה הכרח חזק מהשיטות שמדליק נר חנוכה בצאת הכוכבים דאם נגיד שתדיר קודם כיצד תיקנו חז"ל להדליק בצאת הכוכבים הרי תמיד יצטרך קודם להתפלל. ותמיד ההדלקה תהיה לא בצו"כ אם לא שנקוט שבאופן שכעת אין דעתו להתפלל ל"א תדיר וא"כ אפשר שלכ"ע יספור קודם התפילה.

וע"ע בכמה מפוסקי זמנינו שדחקו מדוע אין נוהגין לספור קודם ערבית בכה"ג ע"ע מנח"י ח"ט ובשבה"ל ח"ו-ג"ג כתב ללמד זכות על הסופרים אחרי מעריב שמא ע"ז ישכחו לספור ונראה שבאו ללמד זכות על הנוהגים כן אבל ודאי שעדיף לספור מיד בזמן וע"ז ירויה אף זריזין מקדימין וקעת נברר ונוכח שמעלת הידור בגוף המצוה עדיפה על ברוב עם ואין להעדיף לספור בציבור מחמת הידור של ברוב עם ומנין.

הידור מצוה, "ברוב עם", "זריזין"

מי קודם?

"הידור מצוה" נפתח במקור של הדברים: נלמד מ"זה אלי ואנוהו" מובא בגמ' שבת קל"ג, סוכה י"א, דתניא "זה אלי ואנוהו" - התנאה לפניו במצוות וכו'.

ומצאנו יותר מזה שהידור אי"ז רק מעלה אלא אף דוחה שבת דמותבאר בגמ' בשבת קל"ג ששבת נדחית מפני הידור מצוה. בסוגית ציצ"ץ שאין מעכבין שחזור ומל בשבת אף שא"ז אלא הידור מצוה וע"ש בגמ'.

ועוד מצאנו בגמ' מנחות ס"ד שהידור מצוה דוחה שבת: "היו לפניו שתי קרבנות ושחט כחושה אומרין לו הבא שמנה וכו" ע"ש.

חזינן שהידור מצוה דוחה שבת.

ברוב עם - הוא פסוק במשלי, וזהו סניף בהידור מצוה ומצאנו במקומות רבים בש"ס ונפרט חלק. הגמ' יומא כ"ו, יומא ע', פסחים ס"ד, סוכה נ"ב, ברכות נ"ג, המשנה בביכורים פרק ג' משנה ב'.

ולכאורה בדין של ברוב עם מצאנו בזה ד' פנים, אופן א' שמחלקים את המעשה מצוה שיעשה ע"י רבים וכמ"ש הגמ' ביומא דף כ"ו שאותו הכהן שהביא את הקרבן לכבש לא מעלה אותו למזבח ובגמ' שם מבואר הטעם מפני דין ברוב עם הדרת מלך ולכן יש לחלק את העבודה בין כמה כהנים.

והגמ' בפסחים ס"ד אומרת שהולכת הדם בקרבן פסח היתה נעשית ע"י שורה של כהנים שאחד היה מעביר לחברו והטעם משום ברוב עם.

אופן ב' שכשכמה חבים במצוה שיעשו אותה יחד וכמו שמצאנו בביכורים שהיו מעלין ביחד את הביכורים לירושלים, ומצאנו עוד אופן ג' שכשכמה חבינן אחד יברך לכולם וכמ"ש בגמ' בברכות בענין ברכת מאורי האש בית הלל סוברים שאחד מברך לכולם מפני ברוב עם הדרת מלך, וישנו אופן נוסף ויתבאר להלן אופן ד' שאם עומדין ורואין המצוה מתקים דין של ברוב עם אף שאינם חבינן במצוה.

ויל"ע מה עדיף זריזין או הידור מצוה, זריזין או ברוב עם. והנה מצאנו מזה בגמ' אופנים שיש זריזין וגם הידור ויש בזה ראיות לכאן ולכאן ונבאר.

יש משנה בר"ה ל"ב שתקיעות תוקעין במוסף, והלל קוראים בשחרית, מקשה הגמ' מדוע דוקא תוקע במוסף? אומרת הגמ' משום ברוב עם הדרת מלך. מק' הגמ' אי הכי הלל נמי במוסף? אומרת הגמ' אלא הלל בשחרית מפני זריזין. מק' הגמ' א"כ נתקע גם בשחרית מפני זריזין? מתרצת הגמ' בשעת גזירה שנו. ומבאר רש"י שהעבירו את התקיעות למוסף מפני הגזירה.

א"כ מפורש בגמ' שכשיש מעלה של זריזין ומעלה של ברוב עם הגמ' פושטת שמעלת זריזין עדיפה. וכ"כ כמה וכמה אחרונים. בחי"א כלל ס"ח, ובברכ"י, או"ח סימן א' ז' וכ"כ במחזיק ברכה רכ"ט לענין ברכת הלבנה להעדיף זריזין והוכיח מהגמ' דידן שמעלת זריזין עדיפה. וכ"כ מהרש"ם בסימן תכ"ו ומובא גם בשד"ח בכמה מקומות.

ומאידך, בגמ' במגילה ו' ישנה מחלוקת מתי קוראים את המגילה כשיש שתי אדרים. באדר א' או ב'. והטעם של המ"ד שקוראים באדר א' מפני מצוה הבאה לידי א' יחמיצנה. והמאן דאמר השני שקוראים באדר ב' ס"ל להעדיף לסמוך גאולה לגאולה. והידור זה עדיף על זריזין מקדימין. ולכן עדיף לאחר ולקרוא באדר ב'. וכן ההלכה שקוראים מגילה באדר ב'.

א"כ עולה מהגמ' במגילה שמעלת הידור מצוה עדיפה על זריזין מקדימין. ומצאנו בזה ג"מ נוספת ביומא דף ו' דלמ"ד טומאה דחוייה בציבור מבאין כהן מבית אב אחר אע"ג שמשותהין חזינן א"כ שעדיף הידור על זריזין א"כ לכאורה יש סתירה בין הגמ' בר"ה לגמ' במגילה ויומא, מה עדיף זריזין או הידור?

ונראה ליישב ולחלק דיש הידור בגוף המצוה ויש הידור של ברוב עם. הגמ' במגילה זו שאלה של הידור בגוף המצוה וכה"ג הידור עדיף על זריזין. משא"כ הגמ' בר"ה מדברת בהידור שאינו בגוף המצוה אלא הידור של ברוב עם וכה"ג זריזין עדיף.

וכן נראה מדברי החת"ס בכמה מקומות וכן נראה חילוק זה בשד"ח.

וא"כ עולה לנו כעת שהידור בגוף המצוה עדיף על זריזין, וברוב עם אינו עדיף על הזריזין. וכך מתיישבות הגמ'.

ואם כן עולה שדין הידור בגוף המצוה ודאי עדיף על הידור של ברוב עם שאינו אלא סניף של הידור מצוה ולכן ודאי שתמימות שהוא הידור בגוף המצוה עדיף על ברוב עם ועדיף לספור בזמנה.

שיחת ראש הישיבה

הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א¹

יסוד הגמ"ח – הכרת מעלת ערך האדם

"מפני שלא נהגו כבוד זה לזה" בדרכו (הא') של המהר"ל

סיבת מיתת תלמידי ר"ע – ביאור המהר"ל הראשון

איתא בגמ' ביבמות (סב:) "אמרו, שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם ("העולם" האמור כאן מורה על עולמה של תורה וכמו שמצינו בחי' המהר"ם במקומות רבים שמכנה את קושיות הלומדים כ"מקשין העולם" ואותו עולם היה חרב ושם) עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם, ר"מ ור' יהודה ור' יוסי, ור' שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה באותה שעה" (ומצינו בסדר הקבלה להרמב"ם [בהקדמתו ליד החזקה] שהוא מונה את חמשת התלמידים הללו כממשיכי מוסרי התורה מר"ע - לדור שאחריהם). עוד שם ביבמות: "תנא, כולם מתו מפסח ועד עצרת, אמר רב חמא בר אבא ואיתימא ר' חייא בר אבין כולם מתו מיתה רעה, מאי היא א"ר נחמן אסכרה".

וישנם כמה דרכים ופירושים לבאר את ענין מיתת תלמידי ר"ע, ונבאר בזאת ע"פ דברי המהר"ל בפי' הא' והגר"א. וז"ל המהר"ל בח"א עמ"ס יבמות: "פירוש, כאשר נהג כבוד בחברו זה הוא עצם החיים, וכמו שאמרו בפרק בני העיר (מגילה כז:) במה הארכת ימים, לא נתכבדתי בקלון חברי, ובארנו ענין זה ג"כ בברכות (כח:) אצל "למדנו אורחות חיים, היוהרו בכבוד חבריכם" שם בארנו דבר זה (ולפנינו אינו בנמצא): **כי הוא אורח חיים ממש**, ואלו שלא נזהרו בכך מתו".

ומסיים המהר"ל, שלכן נענשו במיתת האסכרה: "מפני כי אסכרא מתחיל בפה ומסיים בגרון שממנו הדיבור שהוא עצם החיים, ומפני כי החיים תולה בפה ובגרון שממנו הדיבור שהרי כתיב (בראשית ב, ז) "ויהי האדם לנפש חיה" ותרגומו "לנפש ממללא", ולכן נקרא אסכרא על שם שנסכר הגרון שממנו הדבור שהוא עצם החיות, ולכן מיתה הגמורה היא מיתת האסכרה, וכמו שאמרנו אצל למדנו אורחות חיים שיהיה נזהר בכבוד חברו - עצם החיים, מגיע לו היפך זה הוא עצם המיתה, ולכן מתו מיתת אסכרא שהוא עצם המיתה. ואמרו (ב"מ קז:) תוצאות מיתות הם קשה שבכולן הוא אסכרא, וכ"ז מן הטעם אשר אמרנו כי נוטל ממנו עצם החיים היא פתיחת הגרון, ולפיכך הוא קשה מכולם, ומפני כי הכבוד הוא אורחות חיים והם שלא נהגו כבוד, ניטל מהם החיים ומתו מיתת אסכרה", עכ"ל המהר"ל.

מבואר במהר"ל, דחומרת ה"לא נהגו כבוד זה לזה" התבטאה במה שלא דאגו **לכבודם** של חבריהם שהוא עצם חייהם, "דהכבוד הוא עצם החיים" ומתפרש הדבר בזה כעין חוסר נתינת חיים ממש אחד לרעהו, ויש להרחיב ולבאר מדוע ה"כבוד" הוא "עצם חיייו" של האדם אשר בלתי אותו הכבוד אזי חסר לו במהות אורח חיוו ובעיקר עניינם.

הגר"א – "כבוד חברים שהוא עיקר גמ"ח"

והנה, המהר"ל הביא את הגמ' בברכות (כח:) וכה איתא התם: "ת"ר, כשחלה ר' אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו, אמרו לו: רבנו, למדנו אורחות חיים ונזכה בהם לחיי העולם הבא, אמר להם: היוהרו בכבוד חבריכם,

¹ נערך ע"י הרב אהרן לסרי, כל הזכויות שמורות. להנצחות ע"ג גיליון זה ניתן להתקשר 054-8470226.

ומנעו בניכם מן ההיגיון והושיבו בן ברכי תלמידי חכמים, וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים, ובשביל כך תזכו לחיי העולם הבא".

תוספת דברים לדברי המהר"ל נמצאת ב'ביאורי האגדות' להגר"א עמ"ס ברכות (שם): "ציוונו על התורה ועל התפילה ועל כבוד חברים, על דרך על ג' דברים העולם עומד על תורה ועל עבודה וגמ"ח, והנה יש בעולם הבורא יתב' ומבחר הנבראים והם ישראל והתורה מחברם אל הבורא וכנגד זה צווה לכבד את התורה ושתתקיים בבניהם, ועל התפילה שהיא עבודה ועל כבוד חברים שהוא עיקר גמ"ח". והיינו, דרבי אליעזר העמיד את תלמידיו על ג' עמודי העולם ופירט להם ענינו של כל עמוד מן ה"עמודי העולם", תוך שבעמוד ה"גמילות חסד" הציב להם את הזהירות בכבוד חבריהם כ"עיקר הגמ"ח" כלשון הגר"א, כיון שאין רוב תכליתה של הגמ"ח בנתינת ההטבה ופועל המעש, כי אם ברחישת הכבוד לזולתו - נתינתו והזהירות שבו, באי הפגיעה ובהגדלת והגברת כבודו אף באופן חיובי שתתווסף למקבל תחושה והרגשת קבלת השפעת הטובה מצדו של הנותן.

הסבא מסלבודקא - הכרת ערך עצמו חיי האדם

ביאור הדברים טמון במשנתו של מרנא האלטער מסלבודקא בס' אור הצפון (סוף ח"א מאמר 'צלם אלקים' עמ' ער, ונמצא ג"כ בירחון "תבונה" ניסן תש"ו), וכה כתב: "כל דרכי הנהגת החיים, בין החיים החומריים, בין החיים המוסריים, בין חיי הצבור בין חיי היחיד, הולכים ומתנהלים, עומדים ומתבססים, על פי מידת הכרת ערך עצמו, העני בדעת, בעניות דעתו, בהכרת עצמו הרי הוא מזלזל בעצמו, ומזלזל בכל החיים כולם, עד כדי כך שהוא עלול ג"כ לפעמים להפקיר את עצמו לסכנות, בלי כל תשומת לב, גם על דבר הקל שבקלים, לא כן העשיר בדעתו, המכיר את ערך עצמו, הרי הוא מיקר ומחבב את החיים, ובכל כוחו הוא משתדל להתרומם בעצמו, ולרומם את כל החיים איתו. כללו של דבר: ההכרה בערך עצמו, היא בחינת החיים, ומידת העליה לכל האדם אשר על פני האדמה. ולכן העיקר הגדול מעיקרי חיינו הוא, להכיר ולדעת ערכו של האדם כפי שהעריכה אותו התורה, מפני שאך היא היא האמת לפי המציאות, ואך בהכירנו את האמת הזאת, תתבסס העבודה אצלנו, ואך אז יהיה בידנו קנה המידה האמיתי למוד על פי כל מעשינו ותנועותינו, בכל הנהגתנו הכללית והפרטית".

ויסוד הענין בזה הוא, דעבודת האדם ועלייתו בכל שטחי חיינו על כל חלקיהם תלויה ועומדת בתחושה שהוא מרגיש שיש לו ערך - שהוא בר מעלה, ככל שתגבר התחושה הזאת הוא יעשה יותר ויגדל יותר, באם אך ידע שהדבר בתוך תחומי יכולותיו ובהישג ידו, אזי הידיעה הזו גופא תגרום לו לעשות את רצונו, הוא המניע והמפעיל את כל הלך ואורח חיינו, אבל אם תרד אצלו זאת ההרגשה - ערכו ומעלתו, א"כ יסכים לתת א"ע לסכנות ואבדון באופן רוחני וגשמי כאחת. הוא הדבר אשר בשפתינו יכונה "דימוי עצמי" גבוה / נמוך, שדימוי העצמי הגבוה הינו גורם השאיפה והרצון להמשכיות, וכאשר אין לאדם את כבודו - הכבוד האמיתי, הוא מרגיש עצמו שאין בו שום תועלת, אזי חדלון נהפך להיות מנת חלקו, נמצא א"כ, שהכבוד הוא המחייב את האדם ממש, "עצם החיים", כיון שהוא המגלגל את כל גלגלי החיים כדברי מרנא הסבא זצוק"ל, ולכן אומר הגר"א שהזהירות ב"כבוד" החבר הרי היא "עיקר הגמ"ח" שבודאי גדולה המצווה בעשיית מעשי החסד וריבוי נתינות ההטבה, אך מ"מ שורשם צריך לצאת מתוך ההכרה בכבוד הזולת והוא לכשעצמו בפני"ע "עיקר הגמ"ח".

הגר"ש וולבה זצ"ל בספרו 'עלי שור' (ח"ב, ש"ב פ"ח) מביא שהסבא מסלבודקא היה אומר (יתכן שכוונת הדברים מוסבת למאמר הנ"ל או ממקור אחר): "כי האדם אינו יכול לחיות בלי כבוד, ולו יצויר שיקחו ממנו את כל כבודו - ימות. אמת, בעל מעלה מכיר את ערך עצמו ואינו תלוי בדעת אחרים, ובו נהפך הדבר: במקום להזדקק להערכת אחרים הוא מכבד אחרים, וזה האות שהוא עצמו מכובד - "איזה הוא מכובד, המכבד את הבריות (אבות פ"ד, מ"א) אך לא לקבל ולא לתת כבוד - לא יתכן".

ועיקר דבריו של מרנא הסבא זצוק"ל, הראני הגר"ח קפלן שליט"א שהוא מפורש בדברי רש"י בתענית (כג.) "אמר רבא היינו דאמרי אינשי או חברותא או מיתותא", שכתב: "אם אין חבירי של אדם נוהגין בו כבוד כבתחילה נוח לו שימות".

"המלכת חברך עליך בנחת"

חז"ל אומרים שבשעת דינו של אדם יישאל האדם האם "המלכת קונך", ויחד עם זאת ישאלוהו בשנית האם גייך "המלכת חברך עליך בנחת" [הדבר נמצא ב'אוצר מדרשים' מס' חיבוט הקבר פ"ד. וכ"ה בשערי קדושה (ח"ב ש"ב) ובראשית חכמה (שער היראה פ"ב)]. וזהו ביאור הדברים בסוף 'אגרת הגר"א' שכתב שם: **"כי זה רוב התורה לשמח את האדם"**. ונראה, שענין זה של "המלכת חברך עליך" הוא הענין של נהגו כבוד זה לזה, שכבר ביאר המהר"ל בהרבה מקומות דכבוד הוא מלכות, והיינו דבשביל שהעם ימליך את המלך הם חייבים לכבדו דבזה הם מרוממים אותו, וזהו הענין של **המלכת חברך עליך**, דנתינת כבוד הוא ליתן רוממות לחבירו, וזהו "להמליכו עליך" - לרומם אותו עליך. וזהו מש"כ הגר"א "כי זה רוב התורה לשמח את האדם", דעיקר השמחה שאפשר ליתן לחבירו הוא במה שנותנים לו כבוד ומרוממים אותו, ורק בזה אפשר לשמח את האדם ליתן לו את כוחות הנפש לעשות עבודתו בשמחה ובהכרת ערך עצמו, דבזה הוא נותן לו את החיים עצמם.

"ואהבת לרעך כמוך – זה כלל גדול בתורה"

ובמסכת כלה (רבת, פ"ו) איתא: "בשעת מיתתו של ר' אליעזר נכנסו תלמידיו וישבו לפניו ואמרו לו רבינו למדנו הלכה, אמר להם מה אלמדכם צאו והזהרו איש בכבוד חבירו ובשעה שאתם מתפללים היו יודעים לפני מי אתם עומדים שבשביל דבר זה תכנסו לחיי העוה"ב". ובגמ' שם: "צאו והזהרו איש בכבוד חבירו - דכתיב ואהבת לרעך כמוך". ומבואר, דהמקור לענין זה של הזהרה איש בכבוד חבירו הוא בפסוק "ואהבת לרעך כמוך", וצ"ב היכן מבואר בפסוק ואהבת לרעך כמוך ענין של הזהרה בכבוד חברים.

ונראה בביאור הענין מב' צדדים, דהנה איתא במסכת דרך ארץ זוטא (פ"ב, ט'): "אם חפץ אתה להדבק באהבת חברך - הוי נושא ונותן בטובתו", וכתב בזה במכתב מאליו (ח"א קונטרס החדש, סוף אות ד'): "כללו של דבר - זה אשר ייתן האדם לזולתו לא יאבד ממנו, אלא זו היא התפשטות עצמותו, כי ירגיש אשר גם חלק לו בחבירו, זה אשר נתן לו. זו היא הדבקות שבין אדם לזולתו, אשר נקרא לה בשם אהבה". ולפי המבואר בדברי הגר"א דעיקר גמ"ח הוא הזהרה בכבוד חברים, הרי זו היא הנתינה היותר גדולה שאפשר ליתן לאדם שהיא נתינה בעיקר החיים, ולכן נתינה זו של הזהרה בכבוד חברים היא הקיום היותר גדול של ואהבת לרעך כמוך שהיא הנתינה היותר גדולה.

אמנם נראה עוד, שיש כאן גם ענין נוסף מצד שני, דהנה בלשון הגמ' ביבמות מבואר דסיבת מיתתן של תלמידי ר"ע היא משום שלא נהגו כבוד זה בזה, אולם במדרש קהלת (פ"א, פ"י) איתא דמיתת תלמידי ר"ע הייתה מפני "שהייתה עיניהם צרה בתורה זה לזה", ופירש שם בעץ יוסף: "שהיו שונאים זה לזה ולא היו רוצים לההנות זה לזה בלימוד". ונראה ודאי, שאין כאן סתירה מדברי המדרש לדברי הגמ' ביבמות שטעם מיתתם היה מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, דשורש הענין שלא נהגו כבוד זה בזה הגיע מתוך שהייתה עיניהם צרה אלו באלו, כיון שהביטוי למעשה של צרות העין היה ביחס של זלזול, שהוא מבטא את מה שבליבם, ומה שזלזלו בכבודם היה מחמת שהייתה עיניהם צרה אלו באלו.

ולפי"ז נראה, דהביטוי למעשה היותר גדול של ואהבת לרעך כמוך הוא בנהגו כבוד זה בזה, שהרי לפי המבואר בדברי חז"ל שורש הענין שלא נהגו כבוד זה בזה היה מחמת שהייתה עיניהם צרה אלו באלו. וכבר כתב בעץ יוסף דמה שהייתה עיניהם צרה אלו באלו הוא מחמת השנאה שהיו שונאים זה לזה. והיינו, שמה שהייתה עיניהם צרה אלו באלו הוא מתוך שהיו שונאים זה לזה. וביאור הדברים לפי המבואר במשנה באבות (פ"ב, מ"ג) דעין טובה הוא בכלל לב טוב, וענין לב טוב ביאר המהר"ל בנתיבות עולם (נתיב לב טוב): "שבעל לב טוב אוהב את הבריות וחפץ בטובתם, ובעל לב רע שונא את הבריות", ובהמשך דבריו כתב: "הלב רע יש לו קנאה כאשר יש לחבירו שום טובה ושום מעלה". והיינו, דמי שיש לו לב רע שונא את הבריות עינו צרה במעלתו של חבירו. ועיין גם בנתיב עין טוב שכתב המהר"ל: "כי לב טוב נקרא כאשר הוא חפץ להוציא טוב של אחר ולב רע נקרא כאשר אינו רוצה להוציא טוב של אחר, ועין טוב נקרא כאשר הוא רוצה וחפץ שיהיה חבירו בשלימות וטוב, והיפך זה נקרא עין רע כאשר עינו צרה בשל אחרים". ומבואר, דמתוך לב רע דהיינו ששונא לאחרים ואינו רוצה להיטיב, נעשית עינו צרה בטובתו של אחר. ולפי"ז נמצא דהמצוה דואהבת לרעך כמוך שהיא המצוה לאהוב את הבריות ולחפץ בטובתם, ובכלל המצווה היא לאהוב את הבריות ולחפץ בטובתם שלא תהא עינו צרה במעלתם ובטובתם, ומבואר היטב לפי"ז מה דמבואר במסכת כלה דהחיוב להיזהר בכבוד חבירו הוא מקרא דואהבת לרעך כמוך, דמתוך שאוהב את חבירו וחפץ ושמח בטובתו הוא

נוהג בו כבוד, וכמו שמתוך ששונא את חבריו ועינו צרה בטובתו הוא מזלזל בכבודו, וכמו שהבאנו מדברי חז"ל דמתוך שהיו עיניהם צרה אלו באלו לא נהגו כבוד בחבריהם, כמו כן אהבת חבריו מביאה לנהוג בו כבוד.

קיום ואהבת לרעה כמוד – הוא אהבה טבעית ולא מחמת ההכרח של הציווי

ובספר עלי שור (ח"ב מערכת לימוד המוסר, פרק רביעי) הביא בשם מרנא הסבא מסלבודקא זיע"א שאמר: "ואהבת לרעה כמוד – שתאהב את רעה כמו שאתה אוהב את עצמך, את עצמך אינך אוהב לשם מצוה, אלא אהבה פשוטה, וכך צריך לאהב את הרעה". ומבואר בדבריו, דמצות ואהבת לרעה כמוד הוא מצוה לאהוב אותו אהבה אמיתית וטבעית ולא אהבה המוכרחת מכח הציווי. ותוכן הדברים בזה הוא, דאין שייך אהבה הבאה מתוך הכרח וציווי שאינה אהבה אמיתית ואין זה נחשב לאהבה, ולכן מצות התורה היא באהבה אמיתית וטבעית. אמנם זה עצמו צ"ב, שהרי ואהבת לרעה כמוד היא מצות התורה ואין תצווה התורה באהבה אמיתית וטבעית. ולהמבואר בדברי חז"ל במסכת דרך ארץ הרי יש דרך אצל האדם לפעול אהבה טבעית ואמיתית ע"י שיהא נושא ונותן בטובתו, ולפי המבואר הדרך היותר מעולה להיות נושא ונותן בטובתו הוא בהנהגה של הזהירו בכבוד חבריהם, וזה אשר מצוה אותנו התורה במצות ואהבת לרעה כמוד להזהיר בכבוד חבריו שהוא עיקר גמ"ח, ולהיות נושא ונותן בטובתו בכל מה שצריך ונזקק חבריו, ובזה יזכה לאהבה אמיתית כאשר יש לו חלק בטובתו של חבריו.

ונמצא לפי"ז, דענין זה של הזהירו בכבוד חבריהם הוא גם הדרך להגיע לאהבת חבריו באמת, וגם הביטוי של האהבה בפועל, שהרי נתבאר דהזהירות בכבוד חבריו מביאה את האהבה האמיתית, והאהבה האמיתית מביאה את הזהירות בכבוד חבריו, דמי שאוהב את חבריו חפץ בטובת חבריו ואין עינו צרה בטובתו, והביטוי של עין טובה שחפץ בטובתו של חבריו הוא במה שהוא נהג כבוד בחבריו.

"זה ספר תולדות אדם – זה כלל גדול מזה"

בירושלמי נדרים (פ"ט, ה"ד) כתוב: "ואהבת לרעה כמוד, רבי עקיבא אומר זהו כלל גדול בתורה, בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם זה כלל גדול מזה", ובפני משה פירש "משום סיפא דקרא נקט דכתיב בדמות אלו עשה אותו, וכשיתבונן אדם בזה יזהר מאד בכבוד חבריו" וכן פירש הקרבן העדה בשם י"מ. ולדרכנו ביאור הדברים, דיסוד הענין של ואהבת לרעה כמוד הוא כלל גדול בתורה, הוא כמו שמבואר בגמ' בשבת (לא): "שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי א"ל גיירני ע"מ שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, דחפו באמת הבנין שבידו, בא לפני הלל גייריה אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואידך זיל גמור" וברש"י פירש איך נכללו פה כל התרי"ג מצוות או רוב המצוות, [וכן עמדו על ענין הלשון השלילי עי' מהרש"א בח"א שם, ובס' אור יחזקאל להגה"צ ר' יחזקאל לווינסטיין זצ"ל]. ומבואר בגמ', שבסיס ויסוד התורה הוא מצות ואהבת לרעה כמוד, וזה ע"ד מה שאמר ר"ע ואהבת לרעה כמוד הוא כלל גדול בתורה. אמנם הוסיף בן עזאי ד"זה ספר תולדות אדם – כלל גדול מזה", כיון שאין דרך להגיע לזהירות בכבוד חבריו שהוא עיקר גמ"ח והוא עיקר הקיום של ואהבת לרעה כמוד, אלא מתוך ההכרח במעלת האדם שהוא צלם אלוקים, ורק בזה יבוא לשלימות בזהירות בכבוד חבריו.

ועיין בפני משה שם, שהביא תוספת מהמדרש רבה (בראשית כ"ד, ז') "אמר ר' תנחומא אם עשית כן תדע למי אתה מבזה, בדמות אלהים עשה אתו" ובעץ יוסף "וכאילו מבזה ח"ו דיוקן של מעלה", ומבאר הפני משה עוד "ולכן אמר זה כלל גדול מזה, לפי שהוא כולל ב' ענינים שבהזהר אדם בכבוד חברו לחוס על כבוד קונו שהוא בדמות אלקים מכ"ש שיזהר מלמעול מעל בה' ולהיות זריז בעשיית המצוות לכבודו יתב", בן עזאי אמר כלל גדול משל ר"ע מפני שכללו של ר"ע (לפי מ"ש הפנ"מ לפני כן), כלל רק את רוב המצוות אך כללו של בן עזאי כלל את כולן שאם יכיר במעלת חברו שהוא עשוי בצלם אלו' ממעל כ"ש שלא ימעול בה' ית'.

ולדרכנו היינו, שגם בואהבת לרעה כמוד נכלל ענין זה להזהר בכבוד חבריו, אך בזה ספר תולדות אדם נמצאים שניהם, גם עיקר המצוות שבין אדם לחבריו שלא יזלזל בכבוד חבריו, וגם המצוות שבין אדם למקום שלא ימעול בהי"ת.

מידת ההגינות לחלוק כבוד זל"ז – היסוד להתלמדות

שמעתי לפני שנים רבות מרה"י הגרש"ז ברוידא זצ"ל (ומודפס ג"כ בסה"ז 'וואת ליהודה' בהספדו, עמ' תקצ"א) בענינה של מידת ההגינות, דהנה מצינו באברהם אבינו ביושבו בפתח האהל: "וישא אברהם את עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם", וכבר עמד רש"י על לשון הכפולה "וירא", ובילקו"ש (ר"פ וירא רמז פ"ב) איתא "אמר אם אני רואה שכינה ממתנת להם אני יודע שהם בני אדם מהוגנים, **ואם רואה אני אותם שהם חולקים כבוד זל"ז וכו', כיון שראה שהשכינה ממתנת להם וחולקים כבוד זל"ז, ידע שהם הוגנים**", ומתפרש בזה 'וירא' בשכינה 'וירא' באורחים, ואמר הגרש"ז זצ"ל שרואים מכאן כמה הקפיד אברהם אבינו על מידת ההגינות שלא צירף ל"בית אברהם" את אלו שאינם בכללם של המהוגנים כיון שמידת ההגינות מעכבת היא את מידת ההתלמדות שבהעדר ההגינות אין אפשרות ללמוד.

ונראה בהסבר דבריו ע"פ המבואר לעיל שרק אדם שמתקן במידות, שהבין אדם לחברו שלו הינו בצורה של "חולקים כבוד זה לזה" הוא זה שהגון וכדאי הוא ללמוד, וכמו שנפסק ברמב"ם (הלכ' ת"ת רפ"ד) "אין מלמדים תורה אלא לתלמיד הגון נאה במעשיו, או לתם. אבל אם היה הולך בדרך לא טובה מחזירין אותו למוטב ומנהיגין אותו בדרך ישרה ובודקין אותו ואח"כ מכניסים אותו לבית המדרש ומלמדין אותו. אמרו חכמים כל השונה לתלמיד שאינו הגון כאילו זרק אבן למרקוליס, שנאמר כצור אבן במרגמה כן נותן לכסיל כבוד, ואין כבוד אלא תורה שנאמר כבוד חכמים ינחלו", רק אותו תלמיד ש"מעשיו נאים" ו"הולך בדרך טובה" הוא הנקרא "תלמיד הגון" וכבוד התורה ראוי לו, אך זה שמעשיו מקולקלים ואינו הולך בדרך טובה אזי אסור ללמדו תורה.

וסיבת הדבר מתבארת בס' 'מעלות התורה' לרבינו אברהם אחי הגר"א (בסוף הס', אות נג) "עוד איתא בילקו"ש האזינו (רמז תתקמ"ב) 'יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי' אם ת"ח הגון הוא תיזל כטל, ואם לאו עורפהו כמטר, ואמר אחי הגר"א ז"ל הטעם שמדמה אותו למטר, שהמטר יורה ומשקה שמגדל עשבים רעים וטובים, וביותר מתגדלים הרעים מהטובים, כך ע"י התורה, **במי שאינו הגון מתגדלים תכונות רעות בליבו**", וכו'.

היינו, שכמו שטבע הגשם הוא לגדל ולהצמיח את אשר משקה כן טיבעה של התורה"ק שהיא מגדלת ומרוממת, ולכן אם תלמיד הגון הוא תיזל עליו התורה ותנשאהו, אך בתלמיד שאינו הגון לא מיבעי שלא תועיל לו התורה, אלא אדרבה עוד תפתח ותגדיל בו תכונות רעות, ורואים אנו את גודל ענין ההגינות להלך בדרך מישרים במעשים נאים ומתוקנים שכך ישכון אצלנו הכבוד האמיתי כבוד התורה - "כבוד, חכמים ינחלו".

ובדברי תוס' רבי יהודה החסיד (משירליאון) למסכת ברכות (כח.) מצאנו את ביאור מהותו של המושג הגון, שכתב: "כל תלמיד שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש - משום דאמר בעלמא כל השונה לתלמיד שאינו הגון כאילו זורק אבן למרקוליס". ומבואר שההגינות זוהי ראויות האדם והכשרתו להיותו כלי המתקן והמוכשר במידותיו ותוכו כברו וזהו הנקרא "הגון". ועיין בבן יהוידע (תענית ז.) שכתב "ולכן קראו בשם הגון ולא אמר צדיק או כשר, ד'הגון' למפרע 'נוגה' שיהיה מאיר לעולם שהכל נהנים ממנו". והיינו דה"הגון" זהו המשפיע והמיטיב לאחרים, ולפיכך התורה מגדלתו ומשפיעה עליו כטל. והוא הוא הראוי להיות התלמיד המקבל ד"ת.

עומדים אנו ימים ספורים לפני יום 'ל"ג בעומר', והוא יום גדול ומסוגל. וברמ"א (או"ח סי' תצ"ג, ב') כתוב שמרבים בו קצת שמחה, ובכף החיים (שם אות כ"ו) כתב בשם הפר"ח שר"ע הוסיף באותו יום תלמידים שלא מתו, והביא ג"כ מתלמידי האר"י שר"ע סמך את ה' תלמידיו ואלו נתקיימו בעולם והרביצו תורה ברבים. תורה כזו שאחרי המגיפה שהיתה שם, הייתה תורה עם הכבוד לזולת לנהוג ולחלוק כבוד זל"ז, בהכרת ערך מעלת האדם, וכמבואר במדרש קהלת (שם): "ור' עקיבא אומר שנים עשר אלפים תלמידים היו לי מגבת ועד אנטיפרס וכלן מתו בחיי בין פסח לעצרת, ובסוף העמידו לי שבעה ואלו הן, ר' יהודה, ור' נחמיה, ור' מאיר, ור' יוסי, ור' שמעון בן יוחאי, ור' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי, ור' יוחנן הסנדלר. **אמר להם הראשונים לא מתו אלא מפני שהיתה עיניהם צרה בתורה זה לזה, אתם לא תהיו כן. מיד עמדו ומלאו כל ארץ ישראל תורה**". יזכנו הי"ת להיות מכבדים זא"ז, וחולקים כבוד זל"ז, בידיעת כוחנו בהכרת ערכנו ומעלתנו וע"י כך יוטב לנו בזה ובבא.

רבן של ישראל מרן ראש הישיבה הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א

"כל המשמר את השבת כאילו קיים את כל התורה כולה"

כדי שאהיה בריא וחזק לעבודת השם יתברך, ואמנם צריך להיזהר שאחרים לא ישמעו אותו שהוא אומר כן, כי אז יש בזה חשש גאווה, אלא יאמר לעצמו בלחש או שיהרהר בלבד.

ועל כל פנים "משמר את השבת" פירושו, לא רק שנהרג ממלאכות האסורות בשבת, אלא שכל הנהגתו בשבת היא הנהגה של קדושה, שהוא אוכל באמת לכבוד שבת, ואינו מדבר דברים בטלים, ועוסק בתורה כמה שאפשר, וכל הראש שקוע בקדושה, עם מחשבות קדושות. על אדם כזה אמרו "כאילו קיים את כל התורה כולה" - כי קדושת השבת בודאי תשפיע עליו לקיים את כל התורה גם במשך השבוע.

וזה מה שמבקשים בתפילה "והנחילנו שבת קדשך", שכל המדרגות שזכינו בשבת, מעין עולם הבא, וכל השפעת קדושת השבת, יימשכו אצלנו גם אחר כך - כמו "נחלה" שאין לה הפסק (ב"ב קכט, ב), כי כשאדם מתנהג בשבת בשלמות בכל הפרטים הנזכרים לעיל, הרי הוא מתקדש בזה, ומבקשים "והנחילנו" שהקדושה תימשך כל השבוע, ואז בשבת הבאה יתחזק יותר, ויוסיף עוד מדרגות כהנה וכהנה, ובאופן כזה נקרא "משמר את השבת כהלכתו", שעל ידי זה יבוא לקיום כל התורה כולה.

ובזה י"ל הכי' (שמות לא, טז) ושמרו בני ישראל את השבת וגו', ונראה כי לשון שמירה המוזכר כאן, הוא כמו שומר המופקד על פיקדון, ששומר עליו שלא יתקלקל ולא יארע לו שום נזק, כך נצטוו בני ישראל לשמור את השבת בקדושתה שלא תתקלקל, וכפי שכבר הארכנו בזה ששבת הוא יום קדוש, שכל חלל העולם מלא בקדושה, וגם האדם עצמו מתקדש ומקבל נשמה יתירה בשבת, וצריך להיזהר שלא לקלקל את הקדושה בהנהגה שאינה ראויה לשבת, כגון דיבורים בטלים או דברי משא ומתן, שזה גורם לקדושת השבת שתסתלק, וזהו הציווי "ושמרו" שניזהר לשמור את השבת שלא תתקלקל מקדושתה.

ולהלן כתוב "לעשות את השבת", ויש לפרש עשייה מלשון תיקון וגמר הדבר, כמו שמצינו (שמואל ב' יט, כה) "ולא עשה רגליו ולא עשה שפמו" [ועיין יבמות מ"ח, וברש"י תחילת בראשית], והתיקון הוא לשמור את השבת בקדושתה, ולהתנהג בהנהגה הראויה לשבת, שבה מתקנים את השבת, ומוסיפים בה קדושה ושלמות. ובה גם משפיעים על כל העולם, ומתקנים ומשלימים את הבריאה כולה, כמו שכתב המסילת ישרים בפרק א' שאם אדם מתנהג כמו שצריך להיות בשלמות, הרי הוא מתעלה והעולם מתעלה עמו, והביא דוגמא לזה מיעקב אבינו שלקח מאבני המקום והניחם מראשותיו, וכל אבן אמרה עלי יניח צדיק את ראשו (כדאיתא בחולין דף צ"א), והיינו מפני שיעקב אבינו בקדושתו הגדולה השפיע גם על האבנים, וכל אבן ביקשה להיות תחת ראשו להתקדש ולהוסיף שלמות. זה הפירוש "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת", להתנהג בהנהגה קדושה הראויה לשבת, במעשים, דיבורים, ובמחשבות.

אמרו חז"ל (עיין שמו"ר סוף פרק כ"ה) כל המשמר את השבת כאילו קיים את כל התורה כולה, ויש להבין הטעם בזה, מה הקשר בין שמירת השבת לכל התורה כולה. אמנם הוא מקיים את המצוה של "ביום השביעי תשבות", ונזהר גם מאיסורי שבת דרבנן, אבל מדוע זה נחשב כאילו קיים את כל התורה?

ונראה כי "משמר את השבת" הכוונה לא רק שנהרג מלעשות מלאכות האסורות בשבת, אלא שכל הנהגתו בשבת היא הנהגה אחרת, הנהגה של קדושה, כמו שכתוב (שמות כ, ח) "זכור את יום השבת לקדשו", והיינו שצריך לזכור את השבת ולקדשה בכל הנהגתו, שתהיה הנהגה מיוחדת של קדושה כראוי לשבת.

וכגון שלא לדבר דברים בטלים בשבת, כבר הפליג באיגרת הגר"א בחומר הדבר [והובא לעיל], והכרתי אדם מבוגר שכל השבוע היה מדבר באידיש, ובשבת היה נזהר לדבר רק בלשון הקודש, כמו שמובא במשנה ברורה (סימן ש"ז ס"ק ה') בשם אליה רבה "ואנשי מעשה נזהרים שלא לדבר בשבת אפילו דברים הכרחיים כי אם בלשון הקודש, ונראה שטעמם למיגדר מילתא כדי שלא יבואו לשיחה בטלה".

גם הכרתי אדם שכל מה שהיו מגישים לו לאכול בשבת, היה אומר בפיו "לכבוד שבת קודש", כמו שהביא המשנה ברורה סימן ר"נ מדברי המגן אברהם "טוב שיאמר על כל דבר שקונה זהו לכבוד שבת", כך גם כל מה שעושים לכבוד שבת, וכל ההכנות, כגון רחיצה ולבישת בגדי השבת, טוב להזכיר בפה שעושים זאת לכבוד שבת, כי הדיבור משפיע ומוסיף קדושה - אם אכן חושבים ומתכוונים לכך. ומי שאינו מתכוון לכך, וסתם מוציא מילים מפיו, הרי זה שקר שאומר לכבוד שבת, וצריך שבאמת תהיה כוונתו לכבוד שבת, וכשאוכל סעודת שבת גם אם יש לו הנאה מהאכילה שמשביע את רעבונו, מכל מקום עיקר כוונתו תהיה לכבוד שבת, ואז כשיאמר בפיו לכבוד שבת, יצטרף הדיבור וישפיע יחד עם הכוונה שבלב.

ובאמת גם בשאר ימות השבוע, צריך לכוון בהנאות הגוף לשם שמים, וכמו שאמרו (אבות ב, יב) וכל מעשיך יהיו לשם שמים, ולמשל כשהולך לישון יחשוב כי הוא מוכרח לישון, כי אם לא יישן בלילה, יהיה עייף ביום, ולא יוכל ללמוד כראוי, וכן התפילה לא תהיה בשלמות, ועלול גם להיכשל בכעס בין אדם לחברו, מפני שיהיה עייף וחסר סבלנות, ומוכרח לישון כדי שיהיה מיושב בדעתו לעסוק בתורה ובתפילה ולהתנהג במידות טובות כראוי, ואף על פי שהוא גם נהנה מהשינה, מכל מקום עיקר כוונתו בזה היא לצורך עבודת השם, וכן כשאוכל, אף על פי שהוא גם נהנה מהאכילה, מכל מקום עיקר הכוונה היא לשם שמים, כדי שיהיה לו כוח לעבודת השם.

ויתכן שגם בזה יש תועלת לומר בפה שהוא אוכל וישן לצורך עבודת השם, כמו שהזכרנו מדברי המגן אברהם לגבי כבוד שבת שטוב לומר בפה לכבוד שבת קודש, וכן הביא המשנה ברורה בסימן רל"א בשם החיי אדם שכתב "וראיתי לאנשי מעשה שקודם אכילה היו אומרים הנני רוצה לאכול ולשתות

הגאון רבי יצחק דרזי שליט"א

בעל 'שבות יצחק'

הדרך לזכות להבנה בתורה במשנתם של רבותינו

זכינו שמרן שר התורה שליט"א עבר על המאמר וקילס אותו

"אמר לו רבי פנחס בן יאיר לרבי שמעון בן יוחאי אוי לי שראיתך בכך, [שגופו מיוסר משיבתו בעפר במערה], אמר לו אשריך שראיתני בכך שאילמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך... כי הוה מקשי רבי פנחס בן יאיר קושיא הוה מפרק ליה רשב"י עשרין וארבעה פירוקי" [שבת ל"ג ע"ב]

כתוב בפרק שירה, רבי יהושע תלמידו של רבי חנינא בן דוסא **התענה שמונים וחמש תעניות** כדי לזכות להבין למה כלבים שהם עזי נפש זכו לומר שירה. והשיבוהו דכתיב 'לא יחרץ כלב לשונו', ולא עוד אלא שזכו לעבד מצואתן עורות לכתוב סת"מ. הנצי"ב זצ"ל העיד על עצמו כי ביום שלא בכה כשהתפלל "ותן בלבנו בינה... והאר עינינו", לא זכה לחדש בתורה. רבינו הגרי"ש אלישיב זצ"ל היה מתאמץ בתפילה ב"פתח ליבי בתורתך, וב"חננו מאתך דעה... במדה שאם היה עומד שם גוי ומאזין לתפילתו, היה סבור שהוא קורא 'הצלח'.

כדי להבין בתורה צריך להתיישר, להתענות, לבכות, להתאמץ מאוד בתפילה, ...ובמה אנו זוכים לקצת הבנה בתורה.

המחיר עבור הבנה בתורה

בסוף מסכת ברכות דרשו חז"ל על הפסוק 'ומיץ אף יוציא דם', כל תלמיד שכועס עליו רבו פעם ראשונה ושותק, זוכה להבחין בין דם טמא לדם טהור. ופרש"י: המוצץ [סופג] כעס רבו וסובלו, יוציא הלכות דם לעומתם. ו'מיץ אפים יוציא ריב', כל תלמיד שכועס עליו רבו פעם ראשונה ושניה ושותק, זוכה להבחין בין דיני ממונות לדיני נפשות. ופרש"י, שדיני ממונות עמוקים הם והרוצה שיתחכם יעסוק בדיני ממונות שאין מקצוע בתורה גדול מהם. מבואר דגם אדם שאינו בעל הבנה, אם ספג פעמיים עלבון ושתק, זוכה בתמורה למהפך, מאדם חסר הבנה - למבין בעומק הדינים בחושן משפט.

דוד המלך אומר: 'כי נפלתי קמתי... אשב בחושך ד' אור לי', ומפרש רבינו יונה, כי החושך סיבת האורה, כלומר, **לא למרות הקשיים** אני מצליח להבין בתורה, **אלא בגלל הקשיים**, הקשיים הם מטבע לרכוש הבנה בתורה. רשב"י אומר שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתן אלא ע"י יסורין, אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא. התורה אינה נקנית אלא ביסורין - קשיים, שנאמר "אשרי הגבר אשר תיסרנו, ומתורתך תלמדנו" [ברכות ה.].

כתוב, "אף חכמתי עמדה לי", ודרשו חז"ל (ילקוט"ש קהלת תתקסח), 'חכמה שלמדתי באף - בקושי, היא עמדה לי'. ומאידך ללמוד 'באף' אי אפשר כי "שמעתא בעיא צילותא" ויישוב הדעת. התשובה: ביאר רבינו הרב שך, חכמה שלמדתי באף אין הכוונה שבאמצע הלימוד יהיה מוטred בקשייו, אלא נדרש מהאדם להתרומם מעל כל דבר המפריע, ולהגיע במצב של 'אף' למצב של 'צילותא', ו'**זהו עיקר עבודת האדם**' (אבי עזרי בהקדמה לחלק ב).

והדרך להגיע לזה, ביאר שם דזה בא לו אחר ההתבוננות בגדלות החכמה ועמקותה שאין לה קץ ותכלית, וימלא שמחה ואהבה לחכמה זו עד שלא ידע וירגיש שום מפריע, ועל מה יתאונן כי יקרה

היא מפנינים ומפז. ואז, בשכר היגיעה זוכה לקבל במתנה מפי ד' דעת ותבונה.

הקושי להתרומם לצילותא וללון בעומקה של הלכה, מוליד מתנה של דעת ותבונה בתורה

המבט הנכון על הקשיים

"אשרי הגבר אשר תיסרנו ומתורתך תלמדנו" האושר שביסורים הוא, כשהם משמשים מטבע לרכוש בהם תורה. ערכו של המטבע וכושר הרכישה על ידו משתנה מאדם לאדם ולפי מדת התגברותו. "לפום צערא אגרא". אמר החזו"א: **אברך מבין סוגיא מהר יותר, כי יש לו פחות זמן ויותר קושי.**

תפילה, תעניות, בכי, צער מהבריות ובפרט בושא מעל כולם [יעו"י במועד קטן ט' ע"ב], כולם אמצעים לרכישת הבנה בתורה, וכשרבו מצערו זוכה כל כך כמובא לעיל, 'בולם פיו זוכה לאור הגנוז', כן כתב הגר"א באיגרתו, וביאר רבינו חיים מוולוז'ין שאור הגנוז הוא סודות התורה. דוד המלך במצב של ברחו מפני אבשלום בנו, ושמעי בן גרה קילל אותו קללה נמרצת, מיד אמר, "ד' אמר לו קלל", וזכה מיד להיות רגל רביעי במרכבה.

כותב המלבי"ם על הפסוק 'על כפים ישאונך פן תגוף'..., מי שאינו בדרגה שיכול להתמודד עם קשיים ולזכות..., 'על כפים ישאונך'..., אבל מי שהוא בדרגה שיכול להתמודד עם קשיים ולהשיג יותר ויותר, מזמנים לו יותר ויותר קשיים. -'על שחל ופתן תדרוך'..., 'כי בי חשק ואפלטתו' 'אשגבהו'..., 'עמו אנוכי'...

במנחות [ז.]: אבימי נשכחה ממנו מסכת והלך לרב חסדא שיזכיר לו אותה, והגמ' שואלת שהיה מתאים שיקרא לרב חסדא לבא אליו, ותיצרו, **"בהכי מסתייעא מילתא טפיה"**. ופרש"י 'משום יגעת ומצאת'. זימן לעצמו מאמץ כדי לזכות ביותר...

מובא בשם האריז"ל: **אם אדם היה יודע ערכם של בזיונות, היה יוצא לשוק וקונה אותם בכסף מלא**, ובשערי קדושה לתלמידו מהרח"ו: **"אם עיני שכל לך, היה לך לחפש מי שיצערך, כי חיים אתה מבקש לך"**.

כללו של דבר

א. **הקשיים אינם מצב של בדיעבד אלא לכתחילה, כדי לספק מטבעות לרכישת זכות להבנה בתורה.**

ב. **כל אדם ניתן לו מירשם יומי של קשיים, מבית ומחוץ, ואין יום שילך כמו שהיה רוצה. שמעתי על אדם גדול שמכוון בברכת שעשה לי 'כל צרכי', הודאה על הקשיים והטרדות שבורא העולם יזמן לו היום.**

ג. **מי שיותר מתמודד עם קשיים ומתרומם ישיג יותר תורה.**

ד. חזו"א 'חובה על האדם למעט את ערך מצוקותיו אשר יציקו את לבבו, ר"ל לחזק את דעתו ולבטל את הגלים אשר יעלו על ראשו, ובהסירו רגשותיו, לא ירגיש, ויקבל שכר על הפרישה'. [קובץ אגרות ג' אגרת ס']

קשיים למען אחרים

גם הטרדה והדברים שאדם מחוייב לעסוק בהם למען אחרים, כאשר הם מציבים לאדם קושי והוא מתגבר עליו ולומד, הם הופכים להיות כלי שרת להעמקה וגילויים בתורה.

תלמיד חכם חשוב, תינה את צערו קמיה רבינו הגר"ש אלישיב זצ"ל, אני רואה ברכה בעסק עם בעלי תשובה ואני מוסר שיעורי הלכה, וזו מצוה שאינה יכולה להעשות ע"י אחרים, אבל גדול צערי, כי זה לא מותר לי זמן ללמוד.

השיבו רבינו בצייטוט מאמרי חז"ל כי להבין בלימוד ולאוקמי גירסא תלוי בסייעתא דשמיא, והוסיף, אם תשאיר לעצמך ארבע שעות ביום ללמוד ומזה לא תזוז, הרי שקושי העסקנות יהא לברכה בתורה שתשיג יותר ממה שאחרים משיגים בכל היום.

נפקא מינה נוספת למעשה

יהושע בן נון יצא למלחמה על פי ד', על דעת לשוב מיד ללא ימיש מתוך האוהל, וכשרצה בלילה לנוח קמעה, מלאך ניצב וחרבו שלופה, ואומר "עתה באתי", מיד וילך בעומקה של הלכה, [מגילה ג.]. אומר המלאך "עתה", כשהמבט על הקשיים הוא כמטבע לרכוש הבנה בתורה, הרי מיד אחרי טרדת המלחמה לפני המנוחה, צריכים לבקש את התמורה, "עתה" - גם כשאתה עייף ויגע, ואכן זכה מיד בתמורה ללון בעומקה של הלכה. רבינו הגר"ש אלישיב זצ"ל כשהיה צריך לצאת מביתו ולחזור מאוחר בלילה, מיד היה תופס את הגמרא לזכות בעוד הבנות בתורה לפני השינה. יששכר, משמעותו "יש, שכר" "עתה" 'מיד' 'במזומן' בהבנת התורה, תמורת 'ויט שכמו לסבול'. [וע"ע באור החיים, פנחס].

עד היכן נדרש מהאדם להתרומם

עד היכן נדרש מהאדם להתרומם מעל כל דבר המפריע, ולהגיע במצב של 'אף' למצב של 'צילותא', התשובה צצה ועולה מתוך דברי רבותינו, החזו"א מצא לנכון לציין זאת כהקדמה, בעת כתיבתו בחזו"א כלים סימן ז', בזה הלשון "יום א' ט"ו תמוז העת"ר [שנת מלחמה על פני כל הארץ אשר עשו ממלכת אשכנז אוסטריא את ממלכת רוסיא אנגליה צרפת וחרבו עירות ונהרסו מדינות במושב בני ישראל ורבבות מבני ישראל גלו מבלי משען ומשענה, ונערי בני יהודה נפלו חללים על שדה קרב מזה ומזה, ומעטו בתי מדרש לתורה באין תומך ומחזיק והמהומה רבה בקרב כל ישראל] סטויפצי [שנשרפה כמעט כל העיר ביום ב' כ"ה סיון וכל יושביה בלחץ ובדחק באין בית לגור ואין מקום ללון]".

וזאת בנוסף למצבו התמידי של החזו"א כלשונו באגרותיו 'כל ימי צער ומכאובים' 'בפחד מתמיד מפני התקפת הלב' 'פרנסתי בניסים תדירים' 'אין לי הנאה מהנאות הגוף' ובמצב זה, החזו"א מתרומם למצב של צילותא וכותב בהירות בעומק העיון, סימן בספרו. ו'זהו עיקר עבודת האדם' משפט זה נכתב ע"י רבינו הרב שך בהיותו בירושלים הנצורה בעת מלחמה בחודש אייר תש"ח.

האחיעזר פותח את ההקדמה לספרו במילים אלו "מחשבות תוגה מתרוצצות בקרב לב חושב: האם שעת חירום כזאת מכוונה להוצאת ספרים לאור עולם, הלא ישראל השואל, עם ישראל טובע בים של דמעות ואתם אומרים שירה? וכו', אולם זה כח ישראל סבא לאלוקיו ולתורתו בכל הדורות ובכל התקופות והזמנים, גם כשחרב חדה היתה מונחת על צוארו, תורת ד' היתה שעשועיו כל היום.

כתב התורת חיים (עירובין ס"ג ע"ב) 'יהושע בהיותו במלחמה בתוך המצור היה עוסק בתורה, דאין תלמיד חכם רשאי לילך אפילו ארבע אמות בלי תורה, אלא שלא היה יכול לירד שם בעומקה של הלכה לפי שהיה במצור ושמעתא בעיא צילותא, ולא היה עוסק שם אלא בהעברה בעלמא, ובא המלאך להוכיחו על שלא היה לן שם בתוך העם, כדי שילמוד בדקדוק כראוי לו, ולכך במלחמות עי כתיב וילן יהושע בתוך העם וכתוב בתוך העמק, לאשמעינן דלכך היה לן בתוך העם כדי שילך בתוך עומקה של הלכה'.

כלומר, תביעת המלאך שצריך לטרוח ללמוד במקום שמאפשר צילותא ללון בעומקה של הלכה ולא ללמוד בהעברה בעלמא.

המקבל עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ אפילו היו עליו כבר (תנא דבי אליהו). פירושו, המתרומם ממצב של 'אף' למצב של 'צילותא', מעבירין ממנו... כי הושגה המטרה של האף.

הדרך להתרומם

פעם סיפרתי בפני רבנו הגר"א זצ"ל את המעשה עם הגביר ר' משה רייכמן, שפנה אל הגר"ש אלישיב זצ"ל בהצעה, הנה להרב יש צאצאים רבים בלע"ר, אני מוכן למסור כעת צ'ק לידי הרב, סכום אדיר שיספיק לחתן את כל צאצאי רבינו, חתונה עם דירה... והתמורה - פעם בחודש הרב יקדיש לי שעה מזמנו, אני אבוא מקנדה לבית הרב ואציע את שאלותי ואלמד עמו שעה קלה בלבד.

רבינו הגר"ש זצ"ל השיב: "ר' משה, אתה לא מדבר לעניין... האם בשביל כמה מיליונים שווה לשנות מעט מסדרי הלימוד שלי?! היכן ההיגיון בדברך?!!...".

ספרתי את הסיפור להגרא"ל זצ"ל, ושאלתי: מה הראש ישיבה היה משיב לרייכמן? רבינו השיב: "מה השאלה? לא רק מיליונים, אלא גם מילירדים הייתי מוכן לוותר, העיקר לא לשנות את סדרי הלימוד!" חזרתי ושאלתי ומה עם השתדלות עבור הנכדים... השיב, **"אני עם רבי שמעון בן יוחאי שלא צריך השתדלות"**

גם לפני רבינו הגר"ק סיפרתי סיפור זה ושאלתי מה היה הרב משיב לרייכמן, תשובה: פשוט שלא הייתי מסכים, חזרתי ושאלתי ומה עם השתדלות עבור הנכדים לצורכי נישואין... השיב, **"כשלומדים תורה לא צריכים שום השתדלות"**

בחובת הלבבות כותב, "כי הנפש לא תתנדב במה שיש לה אלא לאחר שיתברר לה שהתמורה עודפת עליו והיא רצות האל אותה" (שער עבודת האלו' פרק ג'). כי הנפש מלאה רצונות ואינה מוכנה לבטל רצונה עד שתקבל תחליף גדול ממנו. (אור יחזקאל).

כל אדם נולד עם חוש מסחרי שמנווט אותו לשקול מה עדיף, תינוק מפסיק לבכות כשמקבל ממתק, כי הוא מבין שתחליף זה עדיף, וכאשר הוא מגיע להכרה והבנה צריך לפתח את החוש המסחרי בערכים הנכונים, ולשאוף להגיע להיות כרבותינו לחיות כל רגע בהכרה שעוסקים ברוחים של מליונים ומלירדים, והיעד הזה מרומם ומגביה מכל מצב של 'אף' למצב של 'צילותא'.

בסיום כל מסכת, כל איש ישראל, קטן וגדול, מזכיר את רב פפא עשר פעמים, ואת העשרה בנים תלמידי חכמים שראוי להזכירם, חנינא בר פפא וכו'... ומה אנו למדים מזה?

בגמ' הוריות י"ב. כשפשט ל"י הונא ברי' דר"נ לרב פפא דין כהן גדול שנצטרע מהו באלמנה, האם צרעת מפקיעה אותו מדין כהן גדול, קם נשקיה על ראשו ויהיב ליה ברתיה.

וכתב על זה החזו"א [באמונה ובטחון פ"ג אות י"ט], **"הנה קבעו הדבר בגמ' שכל תלמודא הוא תורה שנתנה מסיני, הנה מסרו לנו קדושת נפשו של רב פפא אשר נפשו ואורייתא חד הוא, ואהבת תורה של הלכה אחת הוציאתו משוין הנפש לתגבורת ההתפעלות וההתלהבות, ונשקיה על ראשו ויהיב ליה ברתיה"**.

מבאר החזו"א, כי נאמר למשה בסיני לקבוע בתורה שבעל פה את המסר שנלמד ממעשה זה, כמה צריך להתרגש ולהתפעל ולהעריך כל הלכה, חידוש הלכה שוה יותר משידוך, וכמה לא כדאי להפסיד רגע מלימוד, שהרי זה כמפסיד שידוך.

וכאשר עומדים בשמחת תורה של סיום מסכת, זה הזמן להזכיר מה רב ערכו של כל חידוש וחידוש וכמה צריך לשמוח על ההישגים של כמה וכמה הלכות שנלמדו במסכת זו, ולהתבונן מה זכה רב פפא שידע לייקר ולהתפעל מכל הלכה ולשמוח בה, שעשרה מבניו כולם תלמידי חכמים שראוי להזכירם בכל סיום מסכת, ונזכרים כל אחד ואחד על שמו בפרטות.

ומיד אחר כך מבקשים, והערב נא... כדי שנהיה גם אנו וצאצאינו כרב פפא ובניו.

אומר רבינו הגר"ק שליט"א, כי תיקנו לומר **'ונשמח בדברי תורתך'**, רק בערבית ולא בשחרית, כי הכוונה בזה לשמחה על ההישג היומי. כשמגיעים למעריב ועושים מאזן יומי כמה הבנות בתורה זכינו היום... ובזכות הקושי וההתגברות על הטרדות זכינו גם בלי שמונים וחמש ימי תענית עבור כל חידוש, הרי הלב מתרונן משמחה.

רבינו הגרא"ל זצ"ל אמר בעת שמחה עצומה שהיתה לו אחרי שהתייגע טובא בדברי התוספות וזכה להבינם, **'אם בעולם האמת יגידו לי מה אתה מבקש שכר, אני אומר: אבקש לרדת שוב לעולם הזה ולהתיגע בתוס' ולהבין אותו'**.

דינים העולים:

א. המבט הנכון, כל סוגי הטרדות וההפרעות והקשיים היום-יומיים, הם מטבע לרכישת עומקה של הלכה. ציערו, ביישו, רימו, עשקו אותך, כדאי למהר לרכוש בזה הבנה בתורה.

ב. מיד כשמאתאפשר לצאת לרגע מהמפריעים, זה הזמן שבו ניתנת התמורה למטבע, גם במצב של עייף ויגע, כדאי להתאמץ ללמוד ולראות ברכה.

ג. לפני אמירת **'ונשמח'** במעריב, לחשוב על ההישג היומי.

ושמואל בקוראי שמו

אורח חיים למעלה למשכיל, רשימות תלמיד
מקצות דרכיו והליכותיו בקודש של רבינו ראש הישיבה
הגאון הגדול רבי שמואל יעקב בורנשטיין זצ"ל

איש אשכולות

הגמרא בתמורה (טו:) אומרת משמת יוסף בן יועזר איש צרידה ויוסף בן יוחנן איש ירושלים בטלו האשכולות מאי אשכולות איש שהכל בו. וכתב רש"י: שהכל בו תורה ויראת חטא וגמילות חסדים.

בדמותו של רבינו ראש הישיבה זצ"ל זכינו לראות משמעות של איש האשכולות; שלימות נפלאה בתורה, ביראת שמים, במידות טובות - הטבה בלי גבול. איש יוקדת של תורה, איש יוקדת של יראת שמים טהורה, ואיש יוקדת של בן אדם לחברו ונושא בעול עם חברו.

מעמד הר סיני לדורות

שמענו כסדר מרבינו זצ"ל שמעמד הר סיני וקבלת התורה לא היה מקרה חד פעמי אלא זו היא הצורה של לימוד התורה לדורות.

הוא הביא על כך את הגמרא (ברכות כב.): "והודעתם לבניך ולבני בניך", וכתב בתרי: "יום אשר עמדת לפני ד' אלוהיך

בחורב", מה להלן באימה ויראה ברתת ובזיע, אף כאן באימה, ביראה ברתת ובזיע. מכאן אמרו הזבים והמוצרעים... אבל בעלי קריין אסורים. וכתב רש"י מכאן אמרו כל הטמאים מותרים בתורה שאף הם יכולים להיות באימה וברתת אבל בעל קרי אינו אלא מתוך קלות ראש וזחות הדעת. והיינו שנקבעה כאן הלכה דכיון שלימוד התורה צריך להיות כנתינתן בסיני באימה וביראה, לכן בעלי קריין שאינו כנתינתה אסורים בתלמוד תורה.

כך גם ציין לדברי הגמרא (כתובות יז.): "נטילתה כנתינתה מה נתינתה בשישים ריבוא אף נטילתה בשישים ריבוא". והיינו כי כבוד התורה דיחיד (כדברי הגמ' במגילה ג.) דינו באותה מדת כבוד שהיתה במתן תורה בסיני שכן כל תלמיד חכם הוא מעין מתן תורה בפני עצמו ומחייב דרגת כבוד כגון זו.

והביא רבינו זצ"ל עוד שמצינו בכמה מקומות בירושלמי (חגיגה פ"ב מובא בתוס' בחגיגה טו.) וכן במדרש (שיר השירים) שהיו יושבין וחוזרין דברי תורה והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני והאש מתלהטת סביבותיהן, וכי עיקר

נתינתן לא באש היו ניתנין? ". מבואר, אמר רבינו זצ"ל שכשהיו יושבים ולומדים והיו הדברים שמחים כנתינתן בסיני היתה אש מתלקחת כמו במעמד הר סיני משום שמעמד הר סיני מתמשך בכל הדורות.

עוד יסוד היה רגיל לומר, שבמעמד הר סיני ניתנה התורה באש ודבר זה הוא מכבוד התורה, וכן כבוד תלמיד חכם הוא כיחס אל האש התקרבות ורתיעה גם יחד, כדברי התנא באבות (ב, י) "והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים, והוי זהיר בגחלתן שלא תכבה", ראה פי' רמב"ם ורבינו יונה שם.

עצם הלימוד וצורת הלימוד

רבינו זצ"ל היה מסביר כי כבוד התורה יש בו שני בחינות בעצם הלימוד ובצורת הלימוד. כן מצינו בגמרא (סוטה מט.) "משמת רבי עקיבא בטל כבוד התורה", וברש"י: "שהיה נותן אל ליבו לדרוש כל קוץ וקוץ של כל אות תילי תילים של הלכות, וזהו כבוד התורה גדול שאין בה דבר לבטלה". וכתוב עוד משמת ר"ג הזקן בטל כבוד התורה, שעד שמת היו לומדים מעומד ומשמת ירד חולי לעולם והוצרכו ללמוד תורה מיושב. למדים אנו, כי יש שני עניינים של כבוד התורה; יש כבוד התורה בצורת הלימוד, באימה, ביראה ובדרך כבוד, ויש כבוד התורה בעצם הלימוד, בהעמקה ובהתפשטות גודל התורה. כך התורה ניתנת ונלמדת.

רבינו זצ"ל היה נאה דורש ונאה מקיים, צורת הלימוד והגישה לתורה היתה אצלו בכזו אימה ויראה רטט וזיע, וממש היה ניכר עליו הפחד והיראה כשלמד, וזה היה משרה אוירה של יראה על כל הסובבים. וכן הלימוד היה בנתינת כל כוחות הגוף והנפש לתורה. בכל רמ"ח האיברים ושס"ה הגידים. היה מתנדנד בלימוד בכזה עוצמה וחיות בבחינת "כל עצמותי תאמרנה", בשקיעות מוחלטת בלימוד מבלי להשים לב שעבר הזמן. היה פעמים שהיה אומר חברות או מאמרים כשעתיים ולא שם לב שעובר הזמן.

שמעתי מאחד התלמידים כי רבינו זצ"ל התקשר אליו בארבע לפנות בוקר ורצה להגיד לו דבר חידוש בלימוד. אמר אותו תלמיד כי עליו לברך ברכת התורה קודם, שאלו רבינו: "מה קרה? האם אתה לא מרגיש טוב? מדוע הלכת לישון כל כך מוקדם?". תוך כדי דיבור הסתכל רבינו על השעון והזדעק איך משמונה בערב נהיה לפתע ארבע לפנות בוקר! והתנצל מאוד וביקש מחילה שהעיר אותו מוקדם, וגם למחרת ניגש אליו שוב להתנצל. כעין זה שמעתי מתלמיד אחר שאירע עימו בזמן אחר, כך שזו לא היתה טעות חד פעמים. והדבר מפליא! איך היה שקוע בתורה שעות כה רבות בדביקות עצומה בלי להשים לב שעובר הזמן.

הרבה לילות היה רבינו זצ"ל יושן כשעה או שעתיים. שמעתי, כי פעם אמר איזה חידוש והרבה התווכחו איתו על כך, לפתע פלט מפיו משפט מאלף: "גם אני בתחילה חשבתי כמוכם, אבל אחרי שישבתי על זה יום לילה ויום אני חושב אחרת".

שמעתי כי אחת השכנות סיפרה, כי פעם דפקה הרבנית ע"ה כעשרים דקות בדלת ביתה ולא היה מענה. היא פנתה לשכנים ואמרה: "שכחתי את המפתח בבית, ובעלי כשהוא לומד בבית מרוב שקיעתו הוא לא שומע כלום". אחרי שפתחה, רבינו הרבה להתנצל על שלא שמע כלום.

הידיעה בכל התורה

החלק השני של כבוד התורה בעצם הלימוד, גם היה מהדברים הבולטים בארחותיו של רבינו זצ"ל. בכל סוגיא וסוגיא היה מקיף את כולה עם כל הראשונים והאחרונים וכל הסוגיות הקשורות לה, עד שממש לא השאיר פינה שלא ביררה הדק היטב, ומחשבן את כל השיטות בסוגיא ומעמיק בלשונות הראשונים. בפרט היה מעמיק ומבאר ומחדש כל מילה

ומילה ברש"י, כמו שניתן להיווכח בספריו הנפלאים "וזאת ליעקב", והיה בבחינת פה המתגבר בתורה, והראה מה היא הדרה של תורה איזה עוצמה יש בכל סוגיא.

כך למד וחדש בכל מקצועות התורה, והרביץ תורה בכל מכמניה. בחורים משיבת בריסק היו באים הרבה לשוחח עימו על סוגיות בקדשים, ויצאו בהתפעלות משליטתו בלי מיצרים בסוגיות העמוקות של מסכת זו, ואת ה'יריד' של הגר"ח והגר"ז. היו לו חברות בקדשים וכן בזרעים ובטהרות, וכן היה אומר שיעורים באגדות פרק חלק וכתב על זה ספר שלם. מסר שיעורים בשיר השירים וכתב על זה ספר שלם. היו לו ועדים על ביאורי התפילה על הגדה של פסח ועוד הרבה מחלקי התורה. גם בתורת הנסתר היה עוסק רבות בהצנע. שמעתי שלמד תקופה חברותא עם הגה"צ רבי שמשון דוד פינקוס זצ"ל, וכן עם הגה"צ רבי ישראל אליהו ויינטרוב זצ"ל.

שמענו ממנו מאמרים כעשרים וחמש שנה. ויכולני להעיד, כי כל מאמר היה בלול במאמרי חז"ל מדרש רבא, תנחומא, ילקוט, זוהר, ספרי הגר"א, הרמח"ל, המהר"ל, הרמ"ע מפאנו, ובעוד הרבה ספרי חסידות ומוסר, ספרי פחד יצחק ועוד. היה זה ממש כבודה של תורה לראות כיצד חיבר ושזר את הכל ובונה מהם מהלך נפלא.

שמעתי מידיד שלמד חברותא עם רבינו זצ"ל לפני כעשרים וחמש שנה, כי פעם באמצע שלמד עימו התקשר אחד ודיבר עם רבינו על מדרש מסויים בשיר השירים. לאחר שגמר ראה החבר שרבינו לא רגוע, ואכן כעבור רגע ביקש אם אפשר לעשות הפסקה לכמה דקות. לקח מדרש שיר השירים ולמד ושינן כמה פעמים, והלך בחדר הלוח חזור והמשיך לשנן בעל פה, ואז התיישב חרה בשמחה ללמוד. שאל אותו החברותא מה קרה? אמר לו רבינו זצ"ל: "כשדברתי איתי על המדרש קודם שמתתי לב שהתחלתי לשכוח את המדרש, ואיך אפשר לשכוח מדרש בשיר השירים, וכעת ששיננתי שוב את המדרש נרגעתי ואני יכול להמשיך".

הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א, ראש ישיבת חברון, אמר לי כי ההשגה והידיעה של רבינו זצ"ל בתורה היתה ממש למעלה מגדר הטבע! הקב"ה זיכה אותו על ידי עמלו וקדושתו בהשגה אלוקית בכל חלקי התורה!

הצימאון העצום

רבינו זצ"ל היה רגיל להביא את דברי הגמרא (סנהדרין ע"ו): המחזיר אבידה לגוי עובר על 'למען ספות הרוה את הצמאה'. פירש רש"י שבזה שמחזיר לגוי הוא משהו גוי ליהודי. אמר רבינו זצ"ל, כתוב כאן שהשם של הגוי הוא רווה והשם של היהודי הוא צמאה, ללמדנו שהמהות של היהודי הוא להיות צמא לתורה ויראת שמים.

נקודה זו היתה אצלו ממש בבחינת "הוא היה אומר", זה היה מהותו. היה לו צימאון עצום שלא ידע גבולות לתורה ויראת שמים.

הצימאון של רבינו זצ"ל לכל דבר תורה היה נורא כבר מנערותו בישיבה קטנה היה הולך לשמוע שיעורים ושיחות מכל מי שרק יכול. היה שומע שיעורים ושיחות של מרן ראש הישיבה הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, ורבי חיים היה שולח לו את מראי המקומות של השיעורים לישיבה קטנה ע"י בנו הג"ר אברהם שמואלביץ שליט"א. כשהיה בחברון גם כן המשיך לשמוע את השיעורים של רבי חיים וחתנו מרן הגאון רבי נחום פרצוביץ זצ"ל, וכל ימיו, כמעט ולא היה יום שלא הזכיר את שמם ותורתם. כך גם היה נוסע לבני ברק לשמוע את שיעורי ראש ישיבת פוניבז', מרן הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל, ולרוב צימאונו היה בו בחינת 'בור סוד שאינו מאבד טיפה', היה מחשיב כל אמרה ששמע.

כמו כן הלך רבינו זצ"ל לשמוע שיחות וועדים מגדולי בעלי המוסר, הגאונים הצדיקים; רבי מאיר חדש, רבי בן ציון ברוק, רבי אליהו לופיאן, רבי אפרים חיים זייציק, רבי שלום שבדרון, זכר צדיקים לברכה, ועוד.

פעם שאל אותו אחד התלמידים מדוע הולך כל שבוע עד ל'זכרון משה' לשמוע את רבי שלום, והרי הציבור שם הוא ציבור יותר פשוט ולא מתאים לראש ישיבה חשוב כמותו? השיב לו רבינו זצ"ל: "יקירי! תלמד כלל לחיים, איפה שאפשר לקבל יראת שמים הולכים! בלי חשבונות!"

שמעתי מהגאון רבי **רפאל רייכמן** שליט"א, ראש ישיבת 'מאה שערים', שכאשר היה רבינו זצ"ל בישיבה קטנה היה בא לשמוע חבורות וללמוד איתו ותמיד היה מבקש גדול. לפני שנים אחדות, לאחר כארבעים שנה, פגש רבינו זצ"ל את רבי רפאל, ואמר לו: "היום אמרתי בשיעור פשט במרדכי שאמרת לי לפני ארבעים שנה".

פעם מסר רבינו זצ"ל מאמר בחול המועד פסח ואחרי כמה שנים התקשר אלי שהוא לא זוכר איזה אמרה שאמר וברצונו לראות מה שכתבתי בשעתו. הבאתי לו ואחרי שעבר על הדברים אמר: "זה טוב, אבל עדיין חסר כאן משהוא". ראיתי אז כמה חשוב לו כל פרט קטן.

החזק במוסר אל תרף

האש הבושרת של רבינו זצ"ל ביראת שמים היתה עצומה, וחיממה את כל סביבתו. מראה נורא הוד היה לראותו לומד מוסר בדמעות שליש, בכזאת השתפכות הנפש. איש מוסר היה בכל דרכיו.

הגאון רבי **יהודה עדס** שליט"א, ראש ישיבת 'קול יעקב', הגיע לנחם את רבינו זצ"ל בשבעה של הרבנית ע"ה, והשתתה שם זמן לא מבוטל. כשיצא סיפר למקורביו כי זכה להיות עם רבינו זצ"ל במושב 'יד בנימין', ולאחר שכולם הלכו הוא שם לב כי רבינו זצ"ל היחיד שנשאר בבית המדרש ועניין אותו מה הוא עושה שם, הוא עקב אחריו וראה שלוקח ספר 'מסילת ישרים' ולומד מוסר בשפתיים דולקות ובהשתפכות הנפש חצי שעה. באותו זמן החליט לקבל אותו עליו כרב. הוא למד מהנהגתו של רבינו זצ"ל, שגם ראש ישיבה גדול, מרביץ תורה ומוסר ששמו הולך בכל הארץ כאחד הגדולים, צריך ללמוד מוסר חצי שעה בשפתיים דולקות, כמו שהנהיג אבי תנועת המוסר, מרן רבי **ישראל סלנטר** זצ"ל. לכן בא כעת לנחם כדין תלמיד לרב...

תפילה זכה וחביבות המצוות

התפילות של רבינו זצ"ל היו לימוד גדול לכל התלמידים, איך שהיה מגיע מוקדם, ומתפלל את כל התפילה בלי דילוגים; ברכות, קרבנות, פסוקי דזמרה – מילה במילה כמונה מעות. כמה נפלא היה לראותו שר ומנגן בעליזות את הפסוקי דזמרה. לפעמים הייתי מתעורר בבוקר מנעימות הנגינה של הפסוקי דזמרה מפי רבינו זצ"ל, שנאמרו בכזו מתיקות.

תפילת העמידה התארכה אצלו למשך כעשרים עשרים וחמש דקות, כל מילה ומילה בכזה ריכוז, בכזו השתפכות הנפש, בבכי ובדמעה, והיה דוגמא לצורת 'בן המתחטא לפני אביו'. שמעתי מהגאון רבי **בנימין רימר** שליט"א, מראשי ישיבת 'קרית מלך', שהיה מתפלל סמוך לרבינו זצ"ל כשתיים עשרה שנה, והיה מתפעל איך כל שמונה עשרה של רבינו זצ"ל נדמת לתפילת נעילה שלנו.

התפילות של הימים הנוראים עלו על כולנה, הם הצליחו לעורר ולרומם את כל הציבור. מצד אחד היו ממיסים כל לב ומעוררים מאוד לתשובה, ומצד שני היו קטעים של רוממות ואהבת ד', שהעלו לפסגות. זמן רב לאחר הימים הנוראים עדיין היו הניגונים ורושם התפילות הנרגשות קבוע במוחות וליבות השומעים. שמעתי שהיו תלמידי חכמים גדולים שבאו במיוחד לשמוע את רבינו זצ"ל, בהטעמים: "זה מרומם אותנו לכל השנה". ובתפילת שחרית בימים נוראים רבינו זצ"ל לא שימש כשליח ציבור, והיה מאריך רבות, ועד עכשיו מהדדים היבבות של הבכי באוזני תלמידיו.

שמחת תורה בצילו של רבינו זצ"ל היתה התפשטות הגשמיות לגמרי. הוא היה רוקד לפני הספר תורה שעות רבות בכוחות על טבעיים, והבחורים היו מתביישים איך שהם התעייפו ועדיין רבינו זצ"ל ממשיך לרקוד בכל עוז לפני ד'. ראו והרגישו את גודל אהבת התורה היוקדת בתוך ליבו המתפרצת וסוחפת את כל הציבור. פעם פגשתי את רבינו זצ"ל כמה ימים אחרי שמחת תורה ואמר לי שעדיין הגוף חלש ולוקח כמה ימים עד שחוזר לכוחות אחרי שמחת תורה.

באיזה חמימות וחביבות היה רבינו זצ"ל ניגש לכל מצוה. תמיד ניסה ודן איך לצאת את כל השיטות, ואחרי כך ניגש לעצם המצוה בהתלהבות ואושר. אם זה למצות תפילין שהחליף כמה פעמים כששמע שיש הידור כזה וכזה. אם לארבעת המינים שהיה הולך כל יום בחג לבית כנסת מרוחק שמה היו הרבה סוגי אתרוגים מהודרים ושמח בזה מאוד. אם לנר חנוכה שהיה מחשב את השיטות ומדליק בבית ובפתח חדר המדרגות, וכן בשאר המצוות.

שמירת העיניים

רבינו זצ"ל היה רגיל להביא את דברי רש"י (תחילת פרשת ויצא): ואלוקי יצחק – "אע"פ שלא מצינו שיחד הקב"ה שמו על הצדיקים בחייהם כאן יחד שמו על יצחק, לפי שכהו עיניו וכלוא בבית ויצר הרע פסק ממנו". אמר רבינו זצ"ל, רואים ברש"י שלא מספיק שזה יצחק אבינו, ולא מספיק שהיה זקן יותר ממאה שנה, ולא מספיק שהיה סומא, אלא צריך שיהיה כלוא בביתו ורק אז בטל ממנו יצר הרע, אבל אם יוצאים לרחוב עדיין יש פחד מהיצר הרע.

צורת הילוכו של רבינו זצ"ל ברחובה של עיר היתה תמיד זהה; ראש מושפל כלפי מטה, עיניים שפופות, פיו ממלמלות – כאמצעי שמירה על עיניו הטהורות. כשבאו למקום שיש יותר אנשים היה אווז בתלמידיו ונדחק לצד הדרך, והיה שומר את עיניו להפליא.

כשהרבנית ע"ה היתה חולה היתה צריכה עובדת זרה בבית, מצב שהתמשך למעלה משלוש שנים. כשהרבנית נפטרה אמרו לרבינו זצ"ל שניתן כבר להוציא את העובדת. אמר להם רבינו זצ"ל שאף פעם לא ראה אותה וכלל לא יודע איך היא נראית! ואף שהסתובבה בתוך הארבע אמות שלו! שלוש שנים אף פעם לא ראה אותה.

סיפר לי הבן, הרה"ג **בנימין גפן** שליט"א, בנה של הרבנית שתחי', שהלך איתו בבין הזמנים לנתניה וירדו לים, והיה קשה לרבינו זצ"ל לעלות חזרה, אז הוא הזמין טרקטורון מאיחוד הצלה שיעלה את רבינו חזרה למעלה. כשהגיע למעלה היה רבינו נסער ברוחו, מדוע הוא נסע לכיוון שיכלו לראות את החוף המעורב, ואף שסגר את עיניו אבל הרי איכא דרכא אחרינא, ועשה חשבון הנפש מדוע הקב"ה הביא אותו לידי כך, וכמה ימים נפשו היתה עגומה עליו. למחרת ביקש שיסעו מהכיוון השני, ובכל זאת רבינו זצ"ל סגר את העיניים מתחילת הנסיעה עד סופה.

זך המידות

מידותיו הטובות של רבינו זצ"ל היו בגדלות עצומה, הלב טוב והעין טובה של כל אחד היה באופן יוצא מן הכלל. היה משתתף בכל השמחות של חבריו ואף שלו לא היו ילדים, והיו לו תירוצים רבים מדוע לא לבא לשמחות מחוץ לעיר, עם כל זה לא חשב כלל לתרץ תירוצים והרגיש ששמחתם היא שמחתו האישית. ושמעתי מהגאון רבי **אברהם שמואלביץ** שליט"א שמצד אחד היה לו לא נעים כל פעם להזמינו לעוד שמחה ועוד שמחה, אולם מצד שני הרגישו שזה שמחתו האישית! וכן בשמחות של התלמידים ראו איך היה ממש מרכז השמחה והיה שמח ומשמח בצורה יוצאת מן הכלל.

ענוותנותו של רבינו זצ"ל היתה מיוחדת במינה, איך שדיבר עם תלמידים כשווה בשווה וכאב לבניו. איך שהיה מכבד כל אחד, והיה קם בפני אברכים תלמידי חכמים, אף שהיו צעירים ממנו בהרבה. אם חשש שאולי גרם צער למישהו היה ממש מתחנן שיסלח לו ומפייס אותו. כשהיו עוברים בשבת לאחל לו 'גוט שבת' אם בין העוברים עמד תלמיד חכם או מרביץ תורה היה רבינו זצ"ל יוצא ממקומו ובא לקראתו של התלמיד חכם.

הדאגה של רבינו זצ"ל לתלמידים היתה יוצאת מן הכלל. שם לב לעליה של התלמידים והיה משתדל לעזור להם כמה שיכל. שמעתי מאחד המשיבים בישיבה שהיה מבקש ממנו את השמות של האמהות של כמה תלמידים משום שראה רפיון מסוים בלימודם ורצה להתפלל עליהם.

אצל אחד מתלמידיו לא רצו לקבל את בנו לתלמוד תורה מסויים, רבינו זצ"ל הלך למנהל ואמר לו: "לי אין בנים, התלמידים זה הבנים שלי! אז אני מבקש ממך בקשה אישית לקבל את הנכד שלי לחיידר". כמובן שמול בקשה נרגשת שכזאת לא יכלו להתנגד.

קבלת הייסורים

יחיד בדורו היה רבינו זצ"ל בקבלת הייסורים באהבה ובדומיה. כל ימיו סבל ייסורים גדולים בנפש ובגוף אך תמיד השרה אוירה של שמחה ורוממות סביבו, אפילו במצבים הכי קשים. תמיד היה נעים לשהות לידו, וזה ממש הפליא איך אפשר להתרומם כל כך.

שמעתי שכאשר אשפזו את הרבנית ע"ה בפעם האחרונה בבית חולים, אמרו את זה לרבינו זצ"ל לאחר התפילה והוא התמוגג בבכי. כשהגיע זמן השיעור הוא נכנס לשיעור ומסר אותו עם כל העוצמה והשמחה. אחרי השיעור שאלו אחד התלמידים: "איך אפשר בכזה מצב לומר כזה שיעור מוצלח". אמר לו רבינו זצ"ל תשובה מדהימה: "אדרבה, זה התירוץ אם אדם רוצה לא לשקוע בתוך הצרות הוא חייב להיות דבוק בתורה, ולתורה יש את הסגולה להוציא ולרומם את האדם מכל המצבים".

רבינו ראש הישיבה זצ"ל היה ממש רוח אפינו, הוא זה שנפח בנו במלוא התוקף רוח של תורה, אהבת תורה, רוח של יראת ה' ואהבת ה', רוח של שלימות המידות. אוי לנו שמחמת חטאינו נלקח הוא לכפר.

אגרא דהספידא דלויי. כלומר, צריך לדלות מארחותיו וצדקת מעשיו של רבינו זצ"ל, להמשיך לאחוז בדרכו הטהורה. יהי זכרו ברוך!

לזכר עולם יהיה צדיק

רבינו ראש הישיבה הגאון הגדול

רבי **שמואל יעקב**

בן רבי יששכר דוב

בורנשטיין זצ"ל

ראש ישיבת 'קרית מלך' בעל ה'זאת ליעקב'

גלב"ע י"ח באייר תשע"ז

ת.ג.צ.ב.ה.

הדרכות נפלאות והנהגת הכוללים

מתוך תשובות שהשיב רבינו ראש הישיבה

הגאון הגדול רבי שמואל יעקב בורנשטיין זצ"ל

[נערך כלשונו והיה למראה עיניו, וניאות לפרסם בסדרת 'עין לא ראתה']

נחקרה ונמצא את הנמצאים בו מן המעלות והגדולות אשר ינחילוהו את שם האהוב לפניו יתב', ואשר ישמח בו יוצרו יתב', אז נדע את הדרך האהובה לפניו יתב', שיתנהג בה האדם.

והנה אמרו (ב"ק מא,ב) שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה, כיון שהגיע לאת ה' אלקיך תירא פירש וכו', עד שבא ר"ע ולימד את ה' וגוי לרבות תלמידי חכמים. **למדנו כי האישיות היותר חמודה והיותר מעולה מהכרת התורה, היא האישיות הראויה להקרא בשם תלמיד חכם**, ואשר לאיש היקר הזה הרשה ר"ע לעצמו להשוות מוראו למורא של המקום ברוך הוא... עכ"ל. והנה אברך תלמיד חכם זה, זוכה לעלות ולהתעלות בלימודו ללא הרף, ושכרו שמור לו בעוה"ז ובעוה"ב, א"כ מה שייך מיותר?

זולת זה יש לדעת, שלפי מצבינו היום בכלל אי אפשר לקרוא לזה ריבוי, רק טועים להחשיב זאת כריבוי, כי מודדים לפי מה שהיה לפני 2-3 דורות, שאז נותרנו בארץ ובעולם מתי מעט, ופה בארץ ישראל היה יישוב חרדי מאד קטן וקומץ בני תורה, אבל ביחס לכלל ישראל כיום, לומדי התורה שיש בימינו, הם מיעוטא דמיעוטא!! ומצבינו רחוק מאד ממה שהיה צריך להיות, וע"כ אדרבה אנו מתפללים ומתאווים בכל ליבנו, שיתרבו הת"ח ועמלי תורה בדור, שיהיו כל בנייך לימודי השם, וא"כ באמת אף אברך אינו מיותר חלילה? **הוא צריך להיות מאושר** במה שהוא זוכה להיות אחד ממקיימי העולם.

חוץ מזה צריך לדעת, שאע"פ שיש ריבוי בכמות עדיין יש מחסור גדול באיכות, כי אי אפשר לומר שזה אותה איכות שהיתה פעם

הנה בדור האחרון נתגברה מאד המלחמה של הקדושה והטומאה, ומכיוון שהתורה זוהי הקדושה הכי גדולה, ע"כ צד הטומאה נלחם בתורה ובלומדיה, וצריך להגביר כנגד זה את לימוד התורה ביתר שאת. כמו"כ יש היום סכנות רוחניות רבות, וע"כ דווקא היום יש להשקיע כוחות יותר גדולים בהתמודדות עם הרע, וכן יש צורך להרבות עוד יותר את לומדי התורה ועמליה.

נפתח במה שיש שואלים, מה יכול לעודד היום אברך כשהוא מרגיש מיותר חלילה בתוך ריבוי אברכים, כאשר ברוך ה' הריבוי רק גדל והולך...?

ובאמת זו טעות גדולה, מה פירוש מיותר? אברך שזכה לאושר הגדול שהינו מסוגל להשתלם בתורה הקדושה ובונה את עצמו, הוא ירגיש מיותר? חלילה וחס!! צריך ללמוד מהמסופר בגמ' בפסחים (סח,ב) שרב ששת חזר על תלמודו כל שלושים יום וכשסיים הכריז ואמר: '**חדאי נפשאי, חדאי נפשאי, לך קראי לך תנאי**'. ופרש"י, תשמחי נפשי, עבורך אני קורא בתורה, ועבורך אני שונה את דברי התנאים... א"כ מה שייך לומר ריבוי, אדרבה כל אחד לכשעצמו יש לו את החלק שלו בתורה, מה שנוגע אליו, ואין להרגיש מיותר חלילה.

יתירא מכך, כל אברך ברגע שהוא משתדל להיות בגדר ת"ח כפי הכוחות שלו, צריך לדעת מה שכותב החזו"א ב'אמונה ובטחון' שהתלמיד חכם חביב ביותר אצל הקב"ה, וז"ל (פ"ג, כב): והנה, מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים ומדברי חז"ל, כי שם צדיק, חסיד, חכם, יונח על איש רום המעלה, אהוב לפני המקום יתב', **ובחיר האנושיות עלי חלד**, ואם

ואיך יעודד את עצמו? פשוט שיתחיל ללמוד כמו שצריך... זו הדרך היחידה!

יש לפעמים קושי כאשר אברך מתבגר ולא מקבל שום מינוי או שטעלע.

אמנם צריך לדעת את הצד השני, שיש בזה גם מעלה... ניקח למשל מינוי של 'ראש ישיבה', אף אם אין עליו שום עול כספי, אבל טרוד הוא עד למעלה מראש בענייני הבוגרים, בשיבוצם בכוללים, בהכנסת ילדיהם לחדרים, בשלום הבית שלהם ובשאר דברים שאין להם סוף.

ובוודאי שיש לראש ישיבה שכר רב על כל פעולותיו, אבל מצד השקיעות בלימוד התורה כאשר רוצים שמלאכת ה' תעשה כראוי צריכים להיות שקועים חזק בענין שלומדים, והכי טוב הוא כשלומדים ומספיקים, וכשיש לו שטעלע מספיק בעיקר 8-10 מסכתות, ואילו אברך כזה יכול ללמוד ברוגע את כל התורה כולה, והוא לא משועבד לשום לימוד מסויים.

בפרט מי שהוא בעל כשרון יכול לכתוב ולהדפיס חידו"ת וזה יתן לו הרבה סיפוק, וגם מי שאינו מסוגל לזה, צריך להתחיל ללמוד ולחזור שתהיה לו ידיעה, ואסור לשכוח שהתכלית של הידיעה זה לא רק כאן בעולם הזה, אלא בעיקר בעוה"ב, בעולם הנצח.

זולת זה, מלבד הענין של השקיעות בסוגיא, צריך שאיפה לדעת את הש"ס.

זה ממש האל"ף בי"ת, שצריך לשלב את שני הדברים ביחד, ונוכל להביא ע"ז ב' דיבורים של רש"י, שבשבת פח"א מבאר מהו 'סמא דחיא' שעסוקים בה בכל כוחם וטרודים לדעת **סודה** כאדם המשתמש ביד ימין, וצריך להבין מה הכוונה 'סודה' האם הכונה לסודות התורה? אלא שבכל סוגיא יש את הסוד של הסוגיא היינו הנקודה הפנימית שלה, והתכלית של הלימוד היא, להגיע לנקודה הנעלמת הזאת, ואז תיכף מסתלקים הקושיות והכל מתבהר ומתבאר ומתברר.

ולעומת זה בסנהדרין (מב,א) איתא "בתחבולות תעשה לך מלחמה" במי אתה מוצא מלחמתה של תורה במי שיש בידו חבילות של משנה, ופרש"י: מלחמתה של תורה, הוריותיה ולעמוד על בוריה ועל עיקרה,

במיר ובקמניץ ועוד, אלא ממילא פירוש הדברים הוא, שכל דור לפי הכוחות שלו, וכמה אברכים דהיום נחשבים כאחד של פעם, ולכן עדיין זה רחוק מאד מריבוי...

ובאמת שיש כאן סדר של גדילה, שבתחילה האדם לומד לעצמו, ואח"כ עולה ומתעלה להשפיע לבני סביבתו.

דהנה הגמ' שם מקשה על רב ששת היאך השתבח שעיקר לימודו לצורך עצמו, הלא נאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי" משמע שעיקר לימודו בשביל להעמיד את העולם. ומיישבת הגמ', דמעיקרא כי עביד איניש אדעתיה דנפשיה עביד. והר"ח בגמ' שם בפסחים מפרש: **ד'עיקר** מיהת כי עביד איניש לנפשיה עביד. ויש לעמוד על לשונו ד'עיקר' הלימוד לעצמו, דלכאוי זה סותר למש"כ רבי איצלה מואלזיין שאביו הגר"ח אמר לו **שעיקר** בריאת האדם בשביל להועיל לאחרני. אלא הביאור הוא שבתחילה צריך שיהיה עיקר לימודו לעצמו, ואח"כ ממילא תתרחב השפעתו על פני סביבתו.

ומבואר כ"ז בשערי יושר בהקדמה, וז"ל: שאע"פ שבהשקפה ראשונה רגשי אהבת עצמו ורגשי אהבת זולתו הם כצרות זו לזו, אבל עלינו להשתדל להעמיק בזה למצוא הסגולה המאחדת אותם, אחרי כי שניהם דורש ה' מאתנו... ומבאר שם את סדר העבודה בזה עד לדרגה **שמכניס את כל ישראל לתוך ה'אני' שלו, והוא בעצמו רק כאבר קטן בתוך הבריאה כולה, עיי"ש.**

יש אברכים שמרגישים שלא נותר להם כלום מלימודם, איך יעודדו עצמם?

באמת זו בעיה גדולה מאד שמרגיש שלא נותר לו כלום מלימודו, ולפעמים האברך עושה זאת לעצמו, אך בזה אפשר מאד לעודד ולחזק, כי מה פירוש לא נשאר מלימודו, כנראה שהוא לא זוכר? והרי זה משום שהוא לא עבד על זה... הוא לא יכול לתלות את זה בחוסר כשרונותיו, אלא הוא פשוט לא עבד על חזרה ועל ידיעה, והיום יש כל מיני אתגרים שעושים במקומות שונים, לחזק ולעודד את עצמו ע"י מבחנים וכדו' שיכול מאד להועיל לחלק הזה.

לפעמים היצר מטעה את האדם וגורם לו לשאול את עצמו: למה אני חייב להיות משבט יששכר, אהיה משבט זבולון, כך אולי אחזיק כמה אברכים?

מגיעים לטעות זו מחמת כל מיני משמעויות במדרשים, וכמו שיש לשון של בעל הטורים שהוא משווה את זבולון ליששכר ומשמע מזה שהם שוים, אבל פוק חזי כי הרבה גדולי תורה יש לנו, שעד היום שמם נישא בהערצה בפי כל, ולא אבד זכרם, ומאידך מן הזבולונים שבכל הדורות לא נותר זכר זולת בודדים ממש. כי באמת צריך לידע, שאין שום מהלך כזה לכתחילה להיות זבולון, וכל כולו מהלך של בדיעבד, דממנ"פ, לפי דעת רשב"י אין בכלל מציאות אחרת זולת תורה, ואף לרבי ישמעאל שאומר הנהג בהן מנהג דרך ארץ, הנה רש"י מפרש שזה רק היתר בשביל שיוכל ללמוד תורה דלכן עוסק בפרנסה. כלשונו בברכות (להב) 'שאם תבא לידי צורך הבריות **סופך להיות בטל** מלימוד התורה', הרי שגם לרבי ישמעאל התכלית היא למען לימודו.

אבל לא כתוב בשום מקום שיעסוק בפרנסה כדי שאחרים ילמדו תורה, ורק אם בלא"ה עוסק בפרנסה ויש לו אפשרות וממון מחוייב להחזיק תורה, וצריך ליתן צדקה וכדו' ולהיות מתמכין דאורייתא, אבל זבולון לא נעשה זבולון על מנת להחזיק את היששכר, וכן עזריה לא עסק בפרקמטיה בשביל להחזיק את שמעון אחיו, רק הקב"ה גלגל שהם יגיעו למצב כזה, וסייע להם שתהיה להם זכות התורה, אבל השאיפה של כל אחד צריכה להיות שהוא עצמו יישב וילמד, וכמשנ"ת דאפילו לפי דעת רבי ישמעאל, ההיתר של הנהג בהן מנהג דרך ארץ זה בשביל שהוא עצמו יוכל עי"ז להיות לומד תורה.

וממילא אם בשביל צורך הקיום שלו מספיק לו שעתיים לעבוד אזי בשאר הזמן צריך ללמוד וכמו שמעמיד הרמב"ם את הדרך הפשוטה, אבל לבא ולומר שאדם ירצה להיות עשיר בשביל להחזיק תורה... הקב"ה לא מבקש ממנו דבר כזה. וניקח דוגמא ממה שכתוב שגדול תלמוד יותר מהצלת נפשות, והלא כשמזדמן לו הצלת נפשות צריך לסגור את הגמרא וגם אם צריך להקדיש לזה שבוע

לא כאדם המפולפל ומחודד ובעל סברא ולא למד משניות ובריתות הרבה **כי מהיכן יתגלה הסוד** וכו'? על איזה סוד רש"י מדבר, על הסוד הנ"ל, כי כדי להגיע לסוד הזה לא מספיק להתחפר במקום אלא צריך את ההיקף ואת התרחבות.

גם מצד ידיעת התורה צריך לדעת הרבה, וצריך לעשות את הכל ביחד, וכמו שאמרו על תלמידי ישיבת ולאזיין שגדולי תורה יצאו רק מאלו שלמדו גם בעיון וגם בבקיות ושיבלו את שניהם, אבל אלו שלמדו רק עיון לבד או רק בבקיות לבד לא נעשו גדולים.

אך הטעות היא שלומדים עיון מעט מאד ומתפלפלים בזה בלי ללמוד את גופי הדברים רק עם סברות בעלמא בעל פה ואת החלק של בקיות לומדים מהר מהר, וזה לא נכון, ורבי משה חברוני היה אומר שאצלינו העיון לא עיון והבקיות לא בקיות, כי באמת גם לימוד עיון צריך ללמוד בהיקף עם הראשונים ועם עיקרי דברי האחרונים ולהשתדל להגיע לאיזה הספק מסויים, ובחלק הידיעה צריך ללמוד ולשנן ולחזור, וצריך ללמוד בבהירות ולא רק מקופיא, ובקיות היינו שלא מתעכבים על כל דבר, וכפי שהגדיר זאת הסטייפלער במכתב, ש'בקיות' היינו, שאני יודע מה שאני יודע, ואני יודע מה שאני לא יודע, **אבל אני יודע מה שאני יודע...**! (אולם הח"ח היה אומר שצריך לראות שהתורה גדולה, ולכן צריך פעם אחת לעבור מהר על התורה.)

ולגבי מה שלאחרונה יש אברכים שנתפסו ללימוד משנ"ב אפילו על חשבון סדר ב' וכדו'. (וזה מצוי בעיקר במסגרות של ליבו חפץ).

צריך לדעת איך הוא לומד את המשנ"ב, שכאשר לומד בצורה ברורה וחוזר על הדברים, ניחא, הרי צריך ללמוד הלכה, אבל כשמסקיעים מידי הרבה זמן יכולים להגיע לשטחיות, והדרך הטובה יותר שקובע לזה זמן, אבל להקדיש לזה סדר שלם, תלוי מאד באיזה אופן וצורה לומד את זה, ורק כאשר לומד ביסודיות מרגיש טעם. ולמעשה בוודאי צריך לדעת משנ"ב. אבל אם לומד בשטחיות עדיף שזה יהיה בין הסדרים.

מתגלחים, וזה דוגמא לחולשה שיש בתחום הזה. וגם מאכלות האסורות לעיתים לוקחים קצת קולות שלא ראויים.

ואם אחד מתמקד רק בחלק החיובי של הלימוד ואינו מקדיש תשומת לב ליראת שמים ע"י לימוד מוסר ועבודה מוסרית או ע"י השקעת זמן בתפילה, באופן טבעי זה יחסר לו מאד. בדורות הקודמים היה מורגש יותר שלומדים תורת ה' ושכל מי שלומד שכינה כנגדו, חיו את זה יותר, וע"כ בוודאי במציאות אי אפשר להגיע לדקדוק המצוות בלי יראת שמים כי זה היסוד, ואולי יש משפחות שהתרגלו להקפיד על דברים מסויימים אבל אי"ז נוגע לכלל. אבל אי"ז נובע ממה שמדגישים בעיקר את לימוד התורה, אלא בגלל שלא מספיק שמים דגש על החלקים האחרים.

ובאמת בגמ' ביומא (עב,ב) כתוב שהתורה היא שער ליראת שמים, דרבי ינאי הכריז חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עבד, ופרש"י: שהתורה אינה אלא שער להיכנס בה יראת שמים, לכך צריך שתקדים לה יראת שמים. עכ"ל. ובתפילה מבקשים 'הוא יפתח לבנו בתורתו וישם בליבנו אהבתו ויראתו', כתוב כאן שעיקר תפקיד התורה הוא לפתוח את הלב, וצריך לזה את מידת האהבה והיראה, וכמה יש כאלה שאפשר לומר עליהם שהם שייכים לאהבה ויראה? וכן כאשר מתפללים את ברכת אהבה רבה, מבקשים ומדגישים בעיקר 'והאר עינינו בתורתך' ולא שמים לב להמשך לידבק ליבנו במצוותך ויחד לבנו לאהבה וליראה את שמך'.

ונסיים מעין הפתיחה, יש תמהים מדוע החילונים לוחמים בריבוי האברכים, ומציעים להם מגמות לימוד והכשרות וכדו', ומדוע עד היום לא נלחמו כ"כ?

הנה הסיבה שנלחמים כי זה שיא מלחמת הטומאה והקדושה, והכל הבל וריק שמתכוונים לטובת האברכים... הנקודה היא שהם יודעים את האמת שאברכים מאושרים יותר מהם, **וגם אברכים שקשה להם בפרנסה מאושרים הרבה יותר מהם**, וכבר אמר הח"ח, שעיקר המלחמה של הטומאה, נגד התורה.

שבועיים או אפילו חודשיים מוכרח לסגור את הגמרא ולהציל נפשות בלי שום ספק, ובכל זאת מה עדיף, תלמוד תורה עדיף, ועל דרך זה גם כאן.

אף כשאדם עשיר גדול ויש לו אפשרויות רבות, יש לו ההתמודדות קשה, שכלל שיש לו יותר, קשה לו יותר לתת. והיו כאלה צדיקים שלא נתנו חומש, אלא לקחו לעצמם חומש ואת הייתר חילקו. ואמנם אמר הח"ח בביאור הפסוק 'בצל החכמה בצל הכסף' שלעתיד לבא גם הזבולון יבין את הלימוד כי בל"ז מה יהיה לו מזה אם יישב ליד התלמיד החכמים ולא יבין, זה יהיה גיהנם לא גן עדן. אבל שיבא משהו ויאמר שלכתחילה זוהי השאיפה, אין לזה שום מקור, ואם כך גלגלו משמים לפי ענינו ניחא, אבל לא שישאף לזה.

ולגבי מה שנראה בעולם הישיבות דגש מיוחד על לימוד התורה, בוודאי שלא נתכוונו חלילה ליצור חולשה בדקדוק קיום המצוות.

כי באמת אי"ז נכון לקרוא לזה דקדוק המצוות אלא זה דבר התלוי ביראת שמים, ואמנם זו הסיבה שהגרי"ס זי"ע ובעיקר הסבא מסלבודקא הכניסו את ה'מוסר' לישיבות, שראו שהחלק של מוסר מחזק את עבודת התפילה ודקדוק המצוות. וא"כ יש דגש מיוחד בכל יום גם על מה שנוגע לדקדוק במצוות.

אבל מאידך אדרבא, איכשר דרא כאן בארץ ישראל ע"י שהיה לנו את החזו"א והבריסקר רב שאצלם דקדוק המצוות היה עד מסירות נפש בתכלית, וזה הכניס את מה שמכונה היום פרומקייט, אבל באמת זה לא פרומקייט אלא 'דקדוק הלכה', ואיני רוצה לקטרג ח"ו, אבל באופן כללי מי שחסר לו ביראת שמים, נגרר לזלזול בקריאת שמע בזמנה רח"ל והרי פעם היה בזה הקפדה עצומה, או לדוגמא נוספת, הלב כואב על נושא הגילוח, שלפי דעת גדולי הפוסקים רובא דרובא של מכוונות הגילוח אינן מותרות ויש אולי מכונה אחת או שנים אבל למעשה הנושא הזה פרוץ, וכי עצם שיש לזה שם של מכונת גילוח כבר מתיר את זה? הרי יש כאן חשש של חמשה לאוין, פחד פחדים...! ובאמת יש כאלו שמשום כך אינם מתגלחים, אבל כמעט רובא דרובא מהישיבות הליטאיות

אלפי יעדים, נתיב אחד!

נתיב מדיה - היחיד שמגיע לכל בתי הכנסת בארץ!

אלפי בתי כנסת
נהנים כל שבוע
מחלוקת עלוני השבת
בצורה הטובה
והמשתלמת ביותר.

נתיב מדיה

פרסום | הפצה | הפקות | יחסי ציבור

רוצה שהעלון שלך יגיע ליעדו?
טלפון אחד והוא בנתיב הנכון.

074-703-5009

ניתן להשיג את ה"אוסף גליונות" בימי חמישי בהיכלי התורה כדלהלן:

בני ברק:

כולל פוניבז'
כולל "בית הלל"
כולל שע"י ביהכ"ס הגדול
ישיבת "אורחות תורה"
בית הכנסת "נחלת משה"
בית הכנסת "רמת אלחנן"
בית הכנסת "משכנות יעקב"
בית הכנסת "נאות יוסף"
בית הכנסת "המרכז" שיכון ה'

תל אביב:

מלון דבורה רח' בן יהודה 87 קומה ב'

ביתר עילית:

חנות "ספרית ביתר" אלעזר המודעי 11

פתח תקוה:

ישיבת "נחלת דוד"

מודיעין עילית:

ישיבת "מיר"
כולל "עטרת שלמה"
כולל "יששכר באהלך"
כולל "כתר תורה" (הרב אברמוב)
כולל "מגדל עוז" (הרב אתרוג)
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רשב"י
בית הכנסת "ירוסלב" ברכפלד
בית הכנסת "אהל תורה" יהודה הנשיא
בית הכנסת "שיח יצחק" קרית ספר
בית הכנסת "היכל יצחק" קרית ספר
בית הכנסת "חסד לאברהם"
בית הכנסת "אהל אברהם"
בית כנסת "נאות הפסגה" המרכזי

בית שמש:

ישיבת "אור לישרים"
בית הכנסת "היכל אברהם" קריה
בית הכנסת "לב אליהו" רמה א'
בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג'

ירושלים:

ישיבת "מיר"
ישיבת "אהבת שלום"
ישיבת הר"ן – רמות ד'
בית הכנסת "מנחת שלמה" בית וגן
בית הכנסת "חניכי הישיבות" נוה יעקב
בית הכנסת "אהל יוסף" רמת שלמה
בית הכנסת "המרכז" רמת שלמה
בית הכנסת "יחי ראובן" גבעת שאול
בית הכנסת "ברכת יוסף" גבעת שאול
בית הכנסת "משכן באב"ד" גבעת שאול
בית הכנסת "היכל אפרים" רמות א'
בית הכנסת "שערי תבונה" רמות א'
בית הכנסת "משכן שרגא" רמות א'
בית הכנסת "שומרי החומות" רמות ד'
בית הכנסת "אהל יוסף" רמות
בית הכנסת "מנין אברכים" רמות
בית הכנסת "כנסת יהודה" סה"מ

גבעת זאב החדשה:

בית הכנסת "בית אליהו"

דרושים בהתנדבות מפיצים מידי שבוע לנקודות חדשות.

המעוניין יצור קשר במייל: 9518479@gmail.com

כמו"כ ניתן לשלם
על הגליונות
בקופות
קהילות ונדרים פלוס

הוצאות האוסף מרות
נא לתרום בקופות נדרים פלוס וקהילות
ע"י חיפוש המילים "אוסף גליונות"

תרומה טלפונית בנדרים פלוס:
037630543 אוסף גליונות 1335
תרומה טלפונית בקהילות:
0732757000 אוסף גליונות 9641

כמו"כ ניתנת אפשרות להנצחה